

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav českých dějin

Bakalářská práce

Jakub Střelec

Spolek právníků „Všehrd“ ve 20. letech 20. století

The „Všehrd“ Association of Lawyers in the 1920s

Praha 2015

Vedoucí práce: doc. PhDr. Magdaléna Pokorná, CSc.

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval především vedoucí práce doc. PhDr. Magdaléně Pokorné, CSc. za všechny důležité rady a připomínky. Stejně tak bych rád poděkoval pracovníkům Archivu Univerzity Karlovy a zvláště pak PhDr. Miladě Sekyrkové, CSc., jež mi pomohla s výběrem tématu práce. Děkuji také doc. PhDr. Otu Konrádovi, Ph.D. za konzultace, bez kterých by tato práce těžko vznikala.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 3. srpna 2015

.....
Jakub Střelec

Klíčová slova (česky):

Československá republika, 20. léta 20. století, studentské spolky, Spolek právníků Všehrd, Právnická fakulta Univerzity Karlovy.

Klíčová slova (anglicky):

Czechoslovak republic, 1920s, students associations, The „Všehrd“ Association of Lawyers, Faculty of Law of Charles University in Prague.

Anotace (česky)

Tématem práce je významná studentská organizace Spolek právníků *Všehrd* a jeho činnost v prvním desetiletí Československé republiky. Práce se zaměřuje na veřejný život *Všehrdy* v rámci pražského studentského hnutí. Prvním cílem je popsat vnitřní vývoj spolku a jeho postavení v rámci československé právní obce. Hlavním účelem této studie je však zmapovat angažovanost právníků v době studentských nepokojů na podzim roku 1929 a odpovědět na otázku, proč se spolek rozhodl odhlasovat rezoluci na podporu numeru clausu proti zahraničním studentům. Hlavní pramennou základnu tvoří zejména dobový tisk nebo fond *Všehrdy* v Archivu Univerzity Karlovy.

Abstract (in English):

The focus of this bachelor thesis is “The Všehrd Association of Lawyers“, a renowned student’s organisation in the 1920s. The main focus of the thesis is the public life of Všehrd within the Prague movement. Firstly, a description of the activities, and the organisational structure, of association will be delivered however; the objective of this writing is to analyse the involvement of Všehrd in the student demonstrations of autumn 1929. The writing will then attempt to answer the questions, why did the Všehrd decide to approve the proposal supporting implementation of “numerus clausus“ against foreign students. This thesis is based on the then print and documents from Archive of Charles University in Prague.

Obsah

1. Úvod.....	7
2. Literatura a prameny.....	9
3. Vznik Všehrdy a jeho vývoj do roku 1918.....	14
4. Všehrd ve 20. letech 20. století	19
4.1 Vnitřní vývoj spolku.....	21
4.2 Postavení v rámci československé právnické obce	27
4.3 Studium žen na právnické fakultě a jejich uplatnění v praxi na stránkách spolkového časopisu.....	32
5. Boj o Všehrd	37
5.1 Valná hromada 1926	40
5.2 „Když jinde, proč ne u nás numerus clausus“	48
5.3 Odraz studentských bouří ve Všehrdy.....	57
5.4 Jaroslav Chlubna – sonda do politických názorů člena Všehrdy	63
6. Závěr.....	67
7. Seznam použité literatury a pramenů	70
8. Seznam příloh	80
9. Přílohy	I

1. Úvod

Dějiny českého studentstva nebo první republiky jsou dnes již celkem probádanou oblastí. Přesto nelze tvrdit, že by současná historiografie oplývala nadbytkem literatury, která by se zabývala souvislostmi mezi oběma těmito tématy. Spolek právníků *Všehrd*, který dodnes působí na pražské právnické fakultě, patří k jednomu z nejstarších studentských uskupení na pražské univerzitě. Během první republiky na své alma mater sdružoval většinu právníků a v rámci celého studentského hnutí patřil ke spolkům, jež se mohly honosit nejen dlouholetou tradicí, ale také značným vlivem.

Literatura po únoru 1948 spolek reflektovala v duchu své doby. Jestliže je vůbec *Všehrd* zmiňován, je označován jako „opora reakčního“¹ studentstva. Někteří levicoví intelektuálové vnímali spolek podobně. Václav Černý ve svých vzpomínkách o *Všehrd*u mluví takto: „(...) bašta smýšlení konzervativního, přesvědčeně nacionalistického a protisocialistického, prudce protisovětského, chladného k demokracii a samému Masarykovi, v danou chvíli koketujícího s fašismem a bezohledně demagogizujícího. Tam to byl samý národní demokrat a kramářovec, agrárník, menším podílem katolík.“² V této studii se ukáže, že skutečnost alespoň ve 20. letech, kterými je práce vymezena, nebyla tak černobílá. Proto je prvním cílem tohoto textu ověřit přijímanou tezi³ o *Všehrd*u jako výhradně pravicovém spolku.

Práce nejprve stručně shrnuje vývoj spolku od jeho založení do vzniku první republiky. Další kapitola se zaměřuje na vnitřní vývoj *Všehrd*u, přičemž se soustředí na organizační strukturu spolku, jeho vydavatelskou a podpůrnou činnost. Po studiu této oblasti spolkových aktivit se text zabývá působením *Všehrd*u v rámci československé právnické obce. Kapitola je pak uzavřena krátkou sondou do vybraných článků na téma studium žen na právnické fakultě ze spolkového časopisu. V kapitole nazvané „Boj o *Všehrd*“ se poslední část práce zabývá sledováním politického vývoje v právnickém spolku, který může mnoho prozradit o celkovém rozložení sil v rámci prvorepublikového studentstva. To je dané především tím, že průběh významných studentských roztržek se zrcadlil rovněž uvnitř spolku. Nebo se naopak stávalo,

¹ TESÁR, Ivan. *KSČ a studentstvo v předmnichovské republice*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980, s. 257.

² ČERNÝ, Václav a Hana POSPÍŠILOVÁ. *Paměti*. Vyd. 2. Brno: Atlantis, 1994, s. 117.

³ POLIŠENSKÝ, Ondřej. *Všestudentský archiv: (1848–1953) : Inventární seznam*. 2., doplň. vyd., v SPN 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978. Zde autor na straně 43 spolek charakterizuje jako „(...) oporu konzervativních, pravicových sil“.

že rozepře ve *Všehrd*, které mohly být zprvu vnímány jako interní záležitost studentů práv, se brzy ukázaly jako předzvěst změn v rámci celého studentstva. Podle mého mínění jsou tyto aspekty dány významným postavením spolku uvnitř studentského hnutí, přičemž důvody tohoto vlivu jsou založeny na tradici a aktivitách *Všehrd*. K pochopení toho, jaké názorové proudy se ve spolku vyskytovaly, je nutné se zabírat událostmi, jejichž aktéry byli přímo studenti a které se staly natolik významnými, že je začala reflektovat i veřejnost. Těmito událostmi jsou především dvě valné hromady spolku v roce 1926 a 1929. Ze studia daných událostí vyplývá, že v právnickém spolku se ve 20. letech konstituovaly dvě strany – „pravice“ a „levice“.⁴

Hlavní část textu se proto věnuje podzimu roku 1929. V tuto dobu v Praze dochází ke studentským demonstracím, jež požadují zavedení tzv. numeru clausu pro zahraniční studenty. Podstata protestů, jejichž cílem bylo omezení zahraničních studentů na některých fakultách Karlovy univerzity, je ve svém jádru nedemokratická, v některých případech měla dokonce antisemitský podtext. Ve stejnou dobu se konala valná hromada *Všehrd*, na které se projednávaly poslední události. Průběh valné hromady byl velmi neklidný, největší spory se vedly o návrh, podle kterého měl spolek schválit rezoluci, jež vyjadřovala souhlas se zavedením numeru clausu na příslušných fakultách. Tato rezoluce byla nakonec schválena. Tento akt je nutné vnímat v kontextu politických „bojů“ uvnitř spolku, ale také v rámci tehdejšího dění ve studentstvu, jehož jedna část se rozhodla protestovat proti cizincům. Z toho důvodu je hlavním cílem této práce odpovědět na otázku, proč došlo ve *Všehrd* ke schválení rezoluce na podporu numeru clausu a tím k definitivnímu převážení „národních“ tendencí ve spolku.

⁴ Tyto pojmy jsem použil i přes vědomí jejich nedostatečnosti, jež se v tomto případě projevuje nejasnou ohraničeností významu. Levice totiž ve spolku sdružovala především odpůrce tzv. „národních“ tendencí. Levici tvořili národně socialističtí nebo sociálně demokratičtí studenti. Naopak pravice měla ve *Všehrd* zastoupení převážně ve studentech národní demokracie. V pramenech byli často studenti tohoto tábora označováni také jako zástupci „národní“ kandidátky. Ve vedení spolku byli také agrárníci, kteří hlasovali různě.

2. Literatura a prameny

Studentské spolky jsou podmnožinou celkového fenoménu spolčování, proto je vhodné nejprve upozornit na knihy všeobecného charakteru. K pochopení právního zakotvení spolků, které do velké míry přebrala i Československá republika, je klíčová studie *Stát, spolek a spolčování*⁵ autorky Evy Drašarové. Velmi cenná je také úvodní studie v monografii *Pražské spolky*⁶, která stručně popisuje vývoj spolkového života v českých zemích od počátku až do vzniku Československa. Zároveň obsahuje podrobný seznam literatury, který se věnuje různým spolkům na našem území. Vývoj spolkového práva lze také najít v publikaci *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*.⁷

Časové zaměření bakalářské práce je vymezeno vznikem Československé republiky. Pro pochopení souvislostí jsou důležité práce syntetického charakteru, jež umožňují sledované události zasadit do kontextu. Širší rámec prvorepublikového života důkladně podává monografie Zdeňka Kárníka *České země v éře první republiky*.⁸ Univerzitní dějiny jsou přehledně zaznamenány ve čtvrtém svazku rozsáhlé kolektivní monografie s názvem *Dějiny Univerzity Karlovy*.⁹ Vzhledem k tomu, že se práce zabývá právnickým spolkem, je důležité pochopit, jakým způsobem probíhal život na Právnické fakultě UK. Neméně důležité je uvědomit si, jaké postavení měla právní věda v období vzniku Československé republiky. K těmto účelům může posloužit dvojdílný sborník *Československé právo a právní věda v meziválečném období (1918–1938) a jejich místo ve střední Evropě*,¹⁰ jenž zároveň obsahuje dílčí informace k angažmá *Všehrdu* v otázce reformy právního studia ve 20. a 30. letech 20. století. Krátké biografické

⁵ DRAŠAROVÁ, Eva. Stát, spolek a spolčování. In *Paginae historiae*: sborník Státního ústředního archivu v Praze. 1. vyd. Praha: Státní ústřední archiv, 1993, s. 152–177.

⁶ LAŠTOVKA, Marek a Barbora LAŠTOVKOVÁ a kol. *Pražské spolky*. Soupis pražských spolků na základě úředních evidencí z let 1895–1990. Praha: Scriptorium, 1998.

⁷ K období první republiky pak kapitola: MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4., přeprac. vyd., (v nakl. Leges vyd. první). Praha: Leges, 2010, s. 356–360.

⁸ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře první republiky (1918–1938)*, Díl první: Vznik, budování a zlatá éra republiky (1918–1929). Praha: Libri, 2000.

⁹ HAVRÁNEK, Jan, Jan HAVRÁNEK a Zdeněk POUSTA. *Dějiny Univerzity Karlovy IV*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1998.

¹⁰ MALÝ, Karel a Ladislav SOUKUP. *Československé právo a právní věda v meziválečném období (1918–1938) a jejich místo ve střední Evropě*: sborník příspěvků. Sv. 1. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2010.

medailonky významných právníků pak obsahuje publikace *Almanach československých právníků*¹¹ vydaná u příležitosti sjezdu československých právníků v roce 1930.

Titulů české literatury, které by se zabývaly přímo českým studentským hnutím za první republiky, je pouze několik.¹² Životem univerzitního studentstva se zabývá sborník *Pražský student*¹³ z výstavy konané v Clam-Gallasově paláci v roce 2008. Stručně a přehledně jsou podány dějiny studentských spolků v českých zemích v úvodní studii¹⁴ Ondřeje Polišenského k Všestudentskému archivu. Studentům práv v 19. století se také věnuje článek z časopisu *Právník* od Jana Morávky s názvem „K bojům čs. právníků v 60. letech XIX. století o orientaci čs. právní kultury“.¹⁵ K otázce tzv. fošiadý se vyjadřuje v příslušné kapitole například rigorózní práce Marty Hladíkové *Ústřední svaz čsl. studentstva v letech 1920–1926*.¹⁶ Opomenuta by rovněž neměla zůstat nedávno obhájená diplomová práce Jiřího Müllera, která se věnuje radikalizaci pražského studentského hnutí ve 30. letech 20. století.¹⁷ Krajně pravicovému uskupení *Vlajka* a studentům, kteří se v něm angažovali, se věnuje diplomová práce Petra Šusty.¹⁸ Studentskými demonstracemi za zavedení tzv. numeru clausu se věnují některé články Jana Havránka, např. text *Na počátku byla „jen“ hesla* s podtitulem *Protižidovské výtržnosti na středoevropských vysokých školách na podzim 1929*.¹⁹ Mnoho publikací, které se věnují studentstvu za první republiky, se zaměřuje na druhé desetiletí republiky. Velká část z nich se soustředí na levicově zaměřené studenty. Příkladem může být

¹¹ NAVRÁTIL, Michal. *Almanach československých právníků: životopisný slovník čs. právníků, kteří působili v umění, vědě, krásném písemnictví a politice od Karla IV. počínaje až na naše doby*. Praha: vlastním nákladem, 1930.

¹² O poznání lépe je na tom německá historiografie. Existují práce, které jsou zaměřené především na německé studentstvo v Praze. Například: LÖNNECKER, Harald. Von „Deutsch war die Stadt, deutsch ihre schönste Zeit!“ bis „Das Eisen bricht die Not“ – Mentalitäten, Strukturen und Organisationen in der Prager deutschen Studentenschaft 1918–1933 [online]. In *Burschenschaftsgeschichte.de*. Frankfurt a. M., 2003. Dostupný z: http://www.burschenschaftsgeschichte.de/pdf/loennecker_prager_studentenschaft.pdf, s. 153–202.

¹³ CAJTHAML, Petr. *Pražský student: univerzitní studenti v dějinách Prahy: Clamm-Gallasův palác 14. listopadu 2008 – 1. února 2009*. Vyd. 1. Praha: Scriptorium, 2008.

¹⁴ POLIŠENSKÝ, Ondřej. *Všestudentský archiv: (1848–1953): Inventární seznam. 2., dopln. vyd., v SPN 1. vyd.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978.

¹⁵ MORÁVEK, Jan. K bojům čs. právníků v 60. letech XIX. století o orientaci čs. právní kultury. In *Právník*, č. 107, 1968.

¹⁶ HLADÍKOVÁ, Marta. *Ústřední svaz čsl. studentstva v letech 1920–1926*. Rigorózní práce. Praha: UK, 2004. 211 s. Vedoucí práce Jiří Pokorný.

¹⁷ MÜLLER, Jiří. *Radikalizace pražských studentů ve 30. letech 20. století*. Diplomová práce. 2014. Vedoucí práce Matěj Spurný.

¹⁸ ŠUSTA, Petr. *Vznik a vývoj studentské skupiny Vlajka*. Diplomová práce. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2004. Vedoucí práce Jana Čechurová.

¹⁹ HAVRÁNEK, Jan. *Na počátku byla „jen“ hesla/Protižidovské výtržnosti na středoevropských vysokých školách na podzim 1929*. In *Dějiny a současnost*, roč. 24, č. 4, 2002, s. 49–51. Obdobný článek vyšel také anglicky, viz HAVRÁNEK, Jan. *Anti-semitism at Prague universities in November 1929*. In *Judaica Bohemiae*, 37, 2001, s. 145–150.

sborník *Za lepší svět*²⁰ nebo kniha *KSČ a studentstvo v předmnichovské republice*²¹ od Ivana Tesára. Ačkoliv jsou obě publikace ideologicky zatížené, poskytují základní faktografické údaje. Knihy z posledních let se pak zaměřují na nacistickou perzekuci studentstva.²²

K samotnému Spolku českých právníků v poslední době mnoho textů nevyšlo. Krátkou charakteristiku spolku a účel jeho založení můžeme najít v publikaci Františka A. Slavíka z roku 1874, jež se věnuje dějinám českého studentstva.²³ Velmi důležité jsou jubilejní knihy, které spolek vydal. Jedná se především o publikaci *Památník spolku českých právníků Všehrd*²⁴ z roku 1918 vydanou u příležitosti výročí vzniku Československé republiky a zároveň padesáti let spolku a dále o publikaci *Šedesát let československých právníků Všehrd*,²⁵ jež je zároveň výroční zprávou pro daný rok. K tomuto výročí vydali právníci ještě sborník odborných prací s názvem *Naše právo a stát*.²⁶ Dále byl v roce 1961 v *Právněhistorických studiích* publikován článek,²⁷ jenž se věnuje památným akcím konaným k čtyřstému výročí úmrtí V. Kornela ze Všehrd v roce 1920, na nichž se organizačně podílel právnícký spolek. Existuje rovněž diplomová práce věnující se *Všehrd*,²⁸ která vznikla na katedře pomocných věd historických Univerzity Karlovy, což napovídá, že její charakter je z velké části čistě archivnický (přesto je velmi nápomocná při orientaci ve fondu *Všehrd*). V současnosti se tematika spolku objevila v článku *Spolek českých právníků Všehrd 1868–2004*,²⁹ který ovšem stejně jako jiný text *Spolek českých právníků „Všehrd“ 130 let na fakultě (1868–1998)*³⁰ čerpá z jubilejních knih, které spolek vydával a které obsahují i jeho stručnou historii. Časopis spolku začal po roce 1990 vydávat sérii článků, které se týkají

²⁰ GOLDSTÜCKER, Eduard. *Za lepší svět: sborník statí a vzpomínek na studentské pokrokové hnutí třicátých let*. 1. vyd. Praha: Universita Karlova, 1963.

²¹ TESÁR, Ivan. *KSČ a studentstvo v předmnichovské republice*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980.

²² PASÁK, Tomáš. 17. listopad 1939 a Univerzita Karlova. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1997.

²³ SLAVÍK, František Augustin. *Dějiny českého studentstva*. V Praze: J. Otto, 1874, s. 85.

²⁴ *Památník spolku českých právníků Všehrd*. V Praze: nákladem spolku českých právníků „Všehrd“, 1918.

²⁵ NOVÁK, Karel. *Šedesát let spolku československých právníků "VŠEHRD", 1868-1928: vzpomínky a úvahy*. Praha: nákladem spolku českých právníků „Všehrd“, 1928.

²⁶ *Naše právo a stát: sborník k šedesátému výročí založení Spolku československých právníků "Všehrd"*. Praha: nákladem spolku českých právníků „Všehrd“, 1928.

²⁷ RŮŽIČKA, Vladimír. *Dosavadní Všehrdovy oslavy. Právněhistorické studie*. Sv. 7, Praha, 1961.

²⁸ ŠUNKEVIČ, Ratmír. *Dějiny a Archiv Spolku českých právníků Všehrd 1868–1918*. Diplomová práce. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 1976.

²⁹ RINKE, Daniel. *Spolek českých právníků „Všehrd“ 1868–2004*. Ad Notam. č. 3/2004, s. 70.

³⁰ LUČAN, Jan. *Spolek českých právníků Všehrd 130 let na fakultě 1868–1993*, in: MALÝ, Karel, ed. *Právnícká fakulta Univerzity Karlovy, 1348–1998: jubilejní sborník*. Praha: Právnícká fakulta Univerzity Karlovy, 1998, s. 315.

historie *Všehrdy*, jedná se však pouze o přetištěné texty z již zmiňovaných jubilejních knih.

Pramenná základna k tomuto tématu je v porovnání s literaturou mnohem bohatší. Spolek českých právníků Všehrd má fond³¹ v rámci Všestudentského archivu, který je uložen v Archivu Univerzity Karlovy. Pro získání celkového pohledu na chod právníckého sdružení jsou cenné výroční zprávy, které shrnují každoroční činnost *Všehrdy*. Ty se v rámci zkoumaného období zachovaly téměř kompletní, až na několik chybějících čísel především z konce 20. let. Lze na nich sledovat z dlouhodobější perspektivy hospodářské výsledky, fungování jednotlivých podpůrných fondů či spravování spolkového vydavatelství. Na druhou stranu je nutné upozornit na fakt, že se jedná o oficiální dokumenty, které ze své podstaty neodhalují případné rozkoly uvnitř spolku. Další důležitý pramen, který fond obsahuje, je přijatá i odeslaná korespondence vedená především s institucemi. Pro období první republiky se ovšem zachovala jen do poloviny 20. let. Bezpochyby třetím významným pramenem jsou stanovy spolku. Pro 20. léta jsou směrodatné hlavně dochované stanovy z roku 1922. Na druhou stranu pro sledované období nebyly nalezeny žádné protokoly ze schůzí či valných hromad. Tento typ dokumentů je ve fondu uchován až pro 30. léta, stejně jako velké množství různých volebních agitačních plakátů a letáků.

Archiv Univerzity Karlovy obsahuje také výstřižkový archiv,³² jenž zachycuje novinové zprávy týkající se studentstva jako celku, zároveň je v něm možné najít mnoho článků zabývajících se angažovaností právníků v době studentských demonstrací na podzim roku 1929. Samotný spolek *Všehrd* vydával vlastní časopis,³³ který byl svým charakterem především odborným periodikem zabývajícím se otázkami právní vědy, přesto ale obsahuje také články, jež referovaly o společensko-politických tématech.

Dalším místem, kde se uchovávají archiválie spojené se Spolkem právníků *Všehrd* je Národní archiv. Činnost spolku velmi často reflektoval dobový tisk, což dokazuje také výstřižkový archiv³⁴ Ministerstva zahraničních věcí, který obsahuje přímo heslo „Všehrd“, jež je datováno lety 1926–1939.

V Archivu Akademie věd jsou uchovány fondy některých významných činitelů Právnické fakulty UK v Praze, kteří byli v kontaktu se spolkem. Jedná se především

³¹ Archiv Univerzity Karlovy (AUK), Všestudentský archiv, fond Všehrd.

³² AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 22, C 23, C 24.

³³ Všehrd: List československých právníků.

³⁴ Národní archiv (NA), Ministerstvo zahraničních věcí, fond Výstřižkový archiv, i. č. 1479, kart. 2739.

o fond děkana Antonína Hobzy,³⁵ který obsahuje jeho korespondenci s *Všehrdem*. Ve fondu Otakara Sommera³⁶ lze doklady komunikace se spolkem také najít. Dílčí prameny (blahopřání aj.) spojené se spolkem je pak možné vyhledat ve fondu Emila Svobody³⁷ či Rudolfa Dvořáka.³⁸

Tento výčet je možné zakončit osobním fondem³⁹ Jana Kaprase, který se nachází v Archivu Národního muzea. Ve fondu je uložena korespondence, kterou vedl s institucemi, a mimo jiné je zde uloženo i několik desítek dopisů, které si vyměnil právě s *Všehrdem*. Dále je vhodné se ještě zmínit o pozůstalosti Jana Kaprase, ml., který ve 30. letech zastával funkce ve výboru spolku, z čehož se dochovala i část agendy.⁴⁰ Z hlediska osobní korespondence je pak pro téma bakalářské práce zajímavá především jeho komunikace s Františkem Čádou,⁴¹ vedoucím redaktorem spolkového časopisu, jejímž obsahem byl z velké části právě tento list.

Na závěr je vhodné ještě upozornit na fakt, že o spolku se rovněž jednalo na parlamentní půdě. Především ve spojitosti s rušně probíhající valnou hromadou z roku 1926, která musela být i na příkaz policejního dozoru rozpuštěna. Kvůli tomu byly podány dvě interpelace. Tisky a stenoprotokoly jsou dostupné online v Digitálním repozitáři Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky.⁴²

³⁵ Archiv Akademie věd ČR (AAV), fond Antonín Hobza, sign. IIb5, i. č. 283, kart. 3; sign. Id, i. č. 12, kart. 1.

³⁶ AAV, fond Otakar Sommer, sign. IIb, kart. 22.

³⁷ AAV, fond Emil Svoboda, sign. IIb5, i. č. 403, počet: 1 dopis.

³⁸ AAV, fond Rudolf Dvořák, sign. IIb)5, i. č. 153, kart. 3, počet: 1 dopis.

³⁹ Archiv Národního muzea (ANM), fond Jan Kapras – korespondence institucionální, kart. 52, č. i. 3694.

⁴⁰ ANM, fond Jan Kapras, ml., kart. 7.

⁴¹ ANM, fond Jan Kapras, ml. – korespondence osobní, kart. 2.

⁴² Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Digitální repozitář. Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna. [online]. 2015 [cit. 5. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1925ns/index.htm>.

3. Vznik Všehrdy a jeho vývoj do roku 1918

Samotné založení Spolku českých právníků spadá do roku 1868. Aktivita ze strany studentů práv zapadala do všeobecného rámce doby, jež se vyznačovala výraznými změnami na politickém poli. Série fundamentů schválená poslanci říšské rady v letech 1868, které souhrnně označujeme jako prosincová ústava, přinesla nejen garantovaná základní občanská práva, ale také stabilizaci poměrů. Velmi důležitou součástí těchto výnosů byl i zákon o spolkovém právu, který se vracel k tradici liberálního pojetí spolkového zákona z roku 1849. Právě tato právní úprava umožnila nebývalý rozkvět spolkového hnutí, které se spontánně začalo utvářet ve všech částech Předlitavska. Zákonné změny ovlivnily také studenty, kteří se mohli více angažovat a zakládat svá sdružení. Stejně tak můžeme v této době na univerzitě sledovat pokračování národně emancipačního procesu, který vrcholí rozdělením vysokého učení v roce 1882. Právnická fakulta v Praze nezůstala stranou. Ačkoliv „*pražská právnická fakulta byla od osvícenských změn fakultou německou*“, ⁴³ důležitým krokem k prosazení češtiny bylo v roce 1861 zřízení dvou mimořádných profesur s českým vyučovacím jazykem. První získala výrazná osoba tehdejšího právního života Antonín Randa ⁴⁴ a druhou pak Josef Slavíček. Dalším hnacím motorem změn se stala část studentstva, která byla angažovaná a národně orientovaná. Do tohoto kontextu spadá i založení právnického spolku *Všehrd*.

První ustavující valná hromada, které se zúčastnilo 70 studentů, proběhla 6. května v hostinci „U Fáfů“. ⁴⁵ Starostou byl zvolen Alfréd Hrdlička a jeho náměstkem se stal Jaromír Čelakovský. Nutno upozornit na to, že studenti se scházeli ve stejnojmenném hostinci již dříve. Jedna z prvních zmínek v dobovém tisku o schůzi právníků za účelem založení *Všehrdy* je z *Národních listů*. ⁴⁶ Ty informují, že se dne 23. 1. 1868 ⁴⁷ sešli studenti v prostorách *Akademického řečnického*

⁴³ HAVRÁNEK, Jan. *Dějiny Univerzity Karlovy III*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1998, s. 137.

⁴⁴ Více k osobě Antonína Randa v: KINDL, Vladimír. Prof. Dr. Antonín Randa: zakladatelská osobnost pražské civilistiky: sborník prací k 175. výročí narození a 95. výročí úmrtí. 1. vyd. Praha: Vodňák, 2009.

⁴⁵ *Památník spolku českých právníků Všehrd*. V Praze: nákladem spolku českých právníků „Všehrd“, 1918, s. 259.

⁴⁶ *Národní listy*. 25. 1. 1868, roč. 8, s. 2. O založení se mohlo dozvědět i německé obyvatelstvo z novin *Politi*. 26. 1. 1868, roč. 7, s. 3.

⁴⁷ Zde je třeba upozornit na určité nesrovnalosti, jelikož *Památník Spolku českých právníků Všehrd* na s. 259 udává, že ke schůzi došlo 21. 1. 1868, nikoliv 23. 1. 1868. Nicméně tento fakt na celkovou práci nemá vliv.

a čtenářského spolku (AČS)⁴⁸ a že zde předložili návrh prvních stanov. Nicméně proces vzniku spolku se neudál bez problémů, jelikož první osnova stanov nebyla schválena.⁴⁹ Až následná přepracovaná verze⁵⁰ vedla k povolení spolku úředním dubnovým výnosem.⁵¹ Všehrd se po svém založení zapojil do národně emancipačních snah a „povinnosti“ vůči národu splnil například aktivní účastí na sbírce pro Národní divadlo.⁵² Krátce po svém vzniku se spolek dostal do rozporu s represivními orgány. Na podzim roku 1868, kdy v Čechách vrcholily protesty na podporu „českého vypořádání“ s habsburským domem, byl v Praze vyhlášen výjimečný stav. Zároveň byla v říjnových dnech pozastavena spolková činnost „pro neblahé politické poměry“.⁵³ Přesněji řečeno, když chtěl Všehrd svolat schůzi, měl za povinnost se vykázt u policejního ředitelství speciálním povolením od univerzitního rektorátu. Na počátku února následujícího roku obdrželi právníci dopis,⁵⁴ který informoval o zmírnění restrikcí. Jako důvod bylo uvedeno, že se právníci do té doby drželi svých stanov, které deklarovaly, že spolek byl zřízen za účelem vědeckým. Pouze to dokresluje realitu, kdy se v napjatých dnech stát bál jakýchkoliv politických aktivit i od organizací, jež byly původně založené jako nepolitické. Následující dny se Alfréd Hrdlička rozhodl odvolat a 20. února se mu dostal do rukou výnos,⁵⁵ který zprostil Všehrd dalších povinností, které mu byly uloženy v předchozích dnech.

Organizační struktura Spolku českých právníků se nelišila od podobně zaměřených sdružení. Nejvyšším orgánem byl výbor, který se skládal ze starosty, náměstka a dalších pěti členů. Starosta stál v čele spolku, předsedal schůzím a zastupoval spolek navenek. Celý výbor byl volen na valné hromadě. Na podzim roku 1868 měl spolek zhruba 150 členů.⁵⁶ Každodenní činnost, která se odehrávala na týdenních schůzích či valných hromadách, jež se pořádaly dvakrát do roka, byla zaměřena nejen na rozvíjení věd právních, ale také na organizování zábavy. Hned

⁴⁸ *Akademický řečnický a čtenářský spolek (AČS)* byl studentskou organizací založenou v roce 1848. Němečtí studenti pak ve stejném roce založili *Lese- und Redehalle deutscher Studenten*.

⁴⁹ *Památník spolku českých právníků Všehrd*. V Praze: nákladem spolku českých právníků „Všehrd“, 1918, s. 259.

⁵⁰ Podle *Národních listů* (1. 3. 1868, č. roč. 8, s. 2) došlo v březnu k další schůzi, jejímž účelem bylo redigovat dosavadní nevyhovující stanovy.

⁵¹ Archiv hl. města Prahy, Spolkový katastr, kart. 420, signatura X/0003.

⁵² *Národní listy*. 9. 6. 1868, č. roč. 8, s. 2.

⁵³ *Památník spolku českých právníků Všehrd*. V Praze: nákladem spolku českých právníků „Všehrd“, 1918, s. 260.

⁵⁴ AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd, kart. č. 327, výnos č. 562.

⁵⁵ AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd, kart. č. 327, výnos č. 797.

⁵⁶ Zprávu o počtu členů přináší *Národní listy*. 11. 10. 1868, č. roč. 8, s. 3. Podrobný seznam členů z let 1868–1881 lze najít v Archivu UK, Všestudentský archiv, kart. B 213.

od začátku navázal spolek vztahy s blízkou *Jednotou právní*,⁵⁷ styky musel bezpochyby udržovat s AČS či dalšími studentskými spolky. Základní principy organizační struktury přetrvávaly ve spolku až do první republiky.

Jak vnímat založení právnického studentského spolku? Nejednalo se o jedinečnou akci studentů pražské právnické fakulty. I v ostatních oborech docházelo k zakládání odborných studentských organizací, jejichž účelem bylo pěstovat rodný jazyk v daných vědních odvětvích. Jeho vznik tak můžeme vnímat jako podmnožinu a součást národně emancipačního hnutí. Důkazem toho nebyla pouze následná velmi důležitá vydavatelská činnost spolku, ale také například fakt, že hned po ustanovení *Všehrdy* se členové spolu s mediky aktivně angažovali při nahrazení němčiny češtinou u zkoušek. Jaromír Čelakovský se u příležitosti třicátého výročí vyjádřil k účelu založení spolku takto: „*Snahou naší bylo zjednati si důstojné středisko studentstva českého*“.⁵⁸ Dále dodává: „*(...) Nebyloť dopřáno právníkům poslouchati přednášky ve svém jazyku, pouze ojedinele se konaly přednášky české*“.⁵⁹ Další neméně důležitou skutečností bylo neustálé zdůrazňování, že *Všehrd* je primárně spolek vědecký, což měl kodifikováno i ve svých prvních stanovách. Na druhou stranu se angažoval v různých agitačních akcích, které měly národní charakter. Toto dvojí těžiště je pak patrné po celou dobu existence *Všehrdy*.

Hospodářské aktivity spolku jsou spojeny hlavně s vydáváním knih. V roce 1873 byl založen „Fond Všehrdův“,⁶⁰ do kterého přispěly různé osobnosti a instituce (Matice česká či příslušníci šlechtického stavu) a jehož účelem bylo vydání „Knih devater“ Viktora Kornela ze Všehrd. Tím spolek vstoupil do odvětví, které se pro něj stalo budoucí doménou. Začátky byly obtížné a hned v následujících letech po vydání Všehrdova díla právníci konstatovali, že odběr knih je malý, a tudíž se těžce financuje. Po určité odmlce se na konci 80. let spolek rozhodl vydávat „Kalendář právníků“, který se ale dočkal pro finanční neúspěch pouze dvou ročníků.

Na počátku 90. let se mezi studentstvem začaly šířit nové názory a politické boje se nevyhnuly ani *Všehrdy*. Tření mezi staročechy a mladočechy se přenášely i na půdu fakultních spolků. Ve *Všehrdy* starostoval Jaroslav Preiss, který

⁵⁷ Významná právnická stavovská organizace založená v roce 1864. Spojená s vydáváním časopisu *Právník*. Hlavním organizátorem byl Antonín Randa.

⁵⁸ *Památník spolku českých právníků Všehrd*. V Praze: nákladem spolku českých právníků „Všehrd“, 1918, s. 260.

⁵⁹ Tamtéž, s. 260.

⁶⁰ Tamtéž, s. 261.

ve vzpomínkách „ujišťuje“, že pod jeho vedením byl výbor „spolehlivě“ pokrokový.⁶¹ Že se jedná o „novou“ éru spolku, chtěl zdůraznit také slovy: „*Naše představa o Všehrdu byla zcela jinou, než u generací, které byly zde před námi.*“⁶² Nově se kladl důraz také na to, „*aby speciálně čeští právníci věnovali větší pozornost otázkám sociálním a politickým*“.⁶³ Změna všeobecné situace v 90. letech a příchod nových myšlenek mezi studentstvo znamenaly také obrat pro spolkové „podnikání“. Vydávání pouze právnických památek se ukázalo jako nelukrativní, nyní však mohli právníci rozšířit portfolio knih o publikace z věd sociálních či politických, o které byl větší zájem. Právníci se rozhodli, že vytvoří novou edici, jež nesla název „Bibliotéka sociálních a politických nauk“.⁶⁴ Spolek knihy sám netisknul, většinou měl podepsané smlouvy s nakladatelstvím. Nejdůležitějším krokem, který přispěl k budování solidní finanční základny spolku, bylo rozhodnutí vydávat přednášky litografované. První pokus se udál už na konci 90. let v době starostování Salaby-Vojana, ale ten se nakonec setkal s neúspěchem. Jak konstatují sami právníci, litografické přednášky se proto vydávaly nadále soukromě, a to za velmi přemrštěné ceny. Jako zásadní se jeví utvoření „litografické komise“ ve spolku, která měla za cíl vyjednávat s vedením fakulty o tom, že by vydávání přednášek bylo svěřeno právě *Všehrdu*. Snaha byla nakonec úspěšná a v roce 1903 obdržel spolek dopis⁶⁵ z děkanství, ve kterém stálo, že někteří členové profesorského sboru (Stupecký, Bráf, Čelakovský aj.) projeví ochotu svěřit obstarávání litografií právě do rukou spolku. O několik let později zároveň končí vydávání „Bibliotéky sociálních a politických nauk“, která byla nahrazena tzv. „Knihovnou Všehrd“, jež si kladla za cíl zveřejňovat především právníká díla, nejen české, ale rovněž zahraniční provenience.

Počátek války zastihl *Všehrd* stejně nečekaně jako všechny ostatní. V listopadu 1916 musel také spolek odpovídajícím způsobem reagovat na smrt císaře. Člen spolku Antonín Basch přednesl smuteční řeč, jež měla demonstrovat loajalitu k habsburskému domu.⁶⁶ Nezapomněl připomenout, že do doby panování Františka Josefa I. spadá i založení spolku. O rok později ve *Všehrdu* panovala již jiná atmosféra. Valná hromada

⁶¹ NOVÁK, Karel. Šedesát let spolku československých právníků "VŠEHRD", 1868-1928: vzpomínky a úvahy. Praha: nákladem spolku českých právníků „Všehrd“, 1928, s. 5.

⁶² *Památník spolku českých právníků Všehrd*. V Praze: nákladem spolku českých právníků „Všehrd“, 1918, s. 265.

⁶³ Tamtéž, s. 266.

⁶⁴ Tamtéž, s. 44.

⁶⁵ NOVÁK, Karel. Šedesát let spolku československých právníků "VŠEHRD", 1868-1928: vzpomínky a úvahy. Praha: nákladem spolku českých právníků „Všehrd“, 1928, s. 44–45.

⁶⁶ Tamtéž, s. 14–15.

konaná na konci listopadu 1917 změnila dosavadní kurz spolku.⁶⁷ Právníci se rozhodli jmenovat čestnými členy významné osobnosti českého národa. Reakce se dostavila téměř okamžitě. Pražská samospráva výnosem rozhodla rozpustit spolek, protože „(...) *se tento spolek v rozporu se svými stanovami vytčenými oborem působnosti zabýval politikou, a to takovým způsobem, že bylo seznati, že neodpovídá již podmínkám svého trvání.*“⁶⁸ Jak už bylo naznačeno, spolek se rozhodl zvolit čestnými členy osobnosti, jako byli Karel Kramář či Alois Jirásek. Za příslovečnou poslední kapku vnímaly příslušné úřady opětovné přijetí do členských řad Jaroslava E. Salaby-Vojana,⁶⁹ který během války aktivně vystupoval proti Rakousku-Uhersku. Z toho důvodu musel být vyškrtnut.⁷⁰ Právníci se snažili ještě intervenovat ve svůj prospěch, agitovali u poslanců, ale nakonec se jim nedostalo dostatečné podpory.

V květnu se ještě konala neveřejná schůze spolku k padesátému výročí založení. Kromě vedení byl přítomen i Karel Kramář a zástupci mediků. Karel Kramář byl během svých studentských let členem *Všehrdy*, v němž také zastával funkci předsedy zábavního výboru nebo knihovníka,⁷¹ a proto mu nebylo dění ve spolku úplně lhostejné. Na schůzi přednesl řeč, ve které vyzdvihoval důležitou roli studentů práv, kteří budou mít v budoucnu velké úkoly v „novém českém životě“. Zdravici ukončil vzletným zvoláním: „*My chceme jen to, co chce celý šlechtný svět. V tom směru bude pracovat obrozený ‚Všehrd‘, až dějiny přivedou nás k cíli.*“⁷² A opravdu, v novém státě se právníci cítili být státotvornou silou, což vystihuje název jejich sborníku *Naše právo a stát*.⁷³ Ačkoliv se tato schůze odehrála v květnu roku 1918, její náplň byla z velké části předzvěstí toho, jak fungoval spolek v pozdějších letech.

⁶⁷ Protokol z valné hromady se nedochoval, ale v jednom z článků o Všehrdy v časopise *Národní myšlenka* jsou přetištěny části z daného protokolu. Viz Dr. Karel Kramář v historii spolku „Všehrd“. In *Národní myšlenka*. 1935–1936, roč. 13, výt. 3, 12. 1935, s. 73–76.

⁶⁸ NOVÁK, Karel. Šedesát let spolku československých právníků "VŠEHRD", 1868-1928: vzpomínky a úvahy. Praha: nákladem spolku českých právníků „Všehrd“, 1928, s. 16.

⁶⁹ Krátký životopisný medailon je k nalezení v publikaci: NAVRÁTIL, Michal. *Almanach československých právníků: životopisný slovník čs. právníků, kteří působili v umění, vědě, krásném písemnictví a politice od Karla IV. počínaje až na naše doby*. Praha: vlastním nákladem, 1930, s. 386.

⁷⁰ Výnos se o něm vyjadřuje jako o člověku s „velezrádnými“ a „protistátními“ myšlenkami. Viz NOVÁK, Karel. *Šedesát let spolku československých právníků "VŠEHRD", 1868-1928: vzpomínky a úvahy*. Praha: nákladem spolku českých právníků „Všehrd“, 1928, s. 16.

⁷¹ LUSTIGOVÁ, Martina. *Karel Kramář: první československý premiér*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2007, s. 17.

⁷² Dr. Karel Kramář v historii spolku „Všehrd“. In *Národní myšlenka*. 1935–1936, roč. 13, výt. 3, 12. 1935, s. 75.

⁷³ *Naše právo a stát: sborník k šedesátému výročí založení Spolku československých právníků „Všehrd“*. Praha: nákladem spolku českých právníků „Všehrd“, 1928.

4. Všehrd ve 20. letech 20. století

„Vlastně, třebaž zní to trochu absurdně, rozpuštění přišlo ‚Všehrdu‘ vhod.“⁷⁴ Takto komentuje zakázání spolku v roce 1917 jeho dlouholetý člen František Čáda. Z jakého důvodu? Spolek totiž díky tomu mohl vstoupit do nové republiky s čistým štítem. Alespoň se to tak autor snažil prezentovat, a proto policejní nařízení interpretovali právníci jako pozitivní věc, jelikož tímto aktem byla ukončena i poslední „(členy – pozn. autora) předstíraná loyality k režimu nenáviděnému.“⁷⁵ Přes rétorické vymezení se vůči monarchii spolek plynule navazoval na svou předválečnou činnost, což do jisté míry platilo pro celé studentské hnutí.

Všehrd byl samozřejmě součástí studentstva, jehož organizační struktura také vycházela z předválečného období. V roce 1904 došlo k založení *Svazu československého studentstva*, který je v roce 1920 transformován v hlavní zastřešující instituci studentských spolků *Ústřední svaz československého studentstva (ÚSČS)*,⁷⁶ jehož hlavním tiskovým orgánem se stal *Studentský věstník*. ÚSČS měl pak své regionální svazy v Praze, Brně a Bratislavě. Pro naše bádání je důležitá pražská sekce s názvem *Svaz československého studentstva v Praze*. Dalším článkem v organizační struktuře studentstva byly fakultní spolky. Mezi největší a nejmajetnější se řadil právě *Všehrd* nebo *Spolek mediků*. Kromě fakultních spolků existovaly také politické studentské spolky. Na krajní levici se v roce 1922 formovala *Kostufra*, tedy komunistická frakce studentstva. Pokračujeme-li po levoprávní ose, narazíme na *Sdružení sociálně demokratického studentstva* nebo *Klub akademiků československé národně socialistické strany*. Na pravici hráli velkou roli především studenti, kteří se organizovali ve *Sdružení agrárních akademiků*. Zapomenout bychom neměli na *Mladou generaci* národních demokratů. Konfesijně ladění studenti se pak sdružovali buď v katolické *České lize akademické*, nebo evangelickém *Spolku Jeroným*.

Členové spolku *Všehrd* mnoho času trávili na svojí alma mater. Ani zde nedošlo k výrazným radikálním změnám, spíše navazovala na dobu před rokem 1914. Na druhou stranu vznik Československa znamenal také možnost nově se angažovat a především ovlivňovat, kudy se bude právo v nové republice ubírat. S tím například

⁷⁴ NOVÁK, Karel. Šedesát let spolku československých právníků "VŠEHRD", 1868-1928: vzpomínky a úvahy. Praha: nákladem spolku českých právníků „Všehrd“, 1928, s. 50.

⁷⁵ Tamtéž, s. 50.

⁷⁶ *Ústřednímu svazu čsl. studentstva* ve 20. letech se ve své práci věnovala HLADÍKOVÁ, Marta. *Ústřední svaz čsl. studentstva v letech 1920–1926*. Rigorózní práce. Praha: UK, 2004. 211 s. Vedoucí práce Jiří Pokorný.

souvisí práce na ústavě. Velkou událostí se ve 20. letech stala stavba nové budovy právnické fakulty od architekta Jana Kotěry. V roce 1919 také vzniká Masarykova univerzita v Brně. Obě právnické fakulty měly specifické vztahy, protože především brněnští právníci si zakládali na odlišných přístupech a teoretických východiscích. Brněnská fakulta se stala baštou nových právních směrů, zatímco podle Františka Kavky Právnická fakulta UK v Praze „zůstávala na tradičních pozicích jakéhosi všeobecného, přezrálého a převážně právního pozitivismu“.⁷⁷ Osnovy se výrazně neměnily, ale vypadly předměty, které souvisely s mocnářstvím, a tak se přestaly vyučovat říšské dějiny, rakouská státověda či německé právo.

Jeden z prvků, který přispívá k formování pohledu na svět, je sociální zázemí. Názory lidí jsou mimo jiné utvářeny také podle toho, z jaké majetkové vrstvy pocházejí. Proto je vhodné začít nástinem sociálního pozadí studentů na pražské právnické fakultě a následně také členů vedení *Všehrdu*. Sociální struktura právnického studentstva vypadala následovně. V roce 1920/21 velká část studentů pocházela z úřednických rodin (26,8 %) či deklarovala, že jejich otcové jsou svobodného povolání (24,7 %).⁷⁸ Naopak synové velkostatkářů byli zastoupeni minimálně. Co se týče počtu studujících na právech, patřila fakulta k největším. Celá 20. léta oscilovalo číslo zapsaných studentů kolem tří tisíc. V samotném spolku byli nejvíce zastoupeni studenti, jejichž otcové pracovali ve státní správě. Jedná se především o „úředníky“ na vyšších postech nebo „ředitele“ škol či „učitele“. Druhou největší skupinu tvořili studenti pocházející z rodin „obchodníků“. Mezi dalšími povoláními najdeme také soudce, advokáty, univerzitní profesory či zástupce vyšší vrstvy, jako ředitele spořitelny. Porovnáme-li tato čísla se skupinou studentů pocházejících z „nižší“ třídy, ukáže se, že ti tvoří naprosté minimum.⁷⁹ Zároveň nelze opomenout, že právě úředníci byli často voliči národní demokracie nebo národních socialistů, což mimo jiné odpovídá hlavním politickým silám uvnitř spolku. Sociální pozadí výboru spolku netvořilo v rámci celkové sociální

⁷⁷ PETRÁŇ, Josef a František KAVKA. *Dějiny Univerzity Karlovy IV. 1348–1990*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1995, s. 70.

⁷⁸ Podrobná čísla v tabulkách viz PETRÁŇ, Josef a František KAVKA. *Dějiny Univerzity Karlovy IV. 1348–1990*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1995, s. 608.

⁷⁹ Dohromady jsem prostřednictvím digitalizovaných matrik studentů Univerzity Karlovy zkoumal zaměstnání otců u padesáti studentů zastávajících nějakou funkci ve výboru v rozmezí let 1919–1926. Ačkoliv celkově v těchto letech prošlo výborem 91 studentů, velká část z nich svůj mandát obhájila i v dalším výboru, takže jsem je musel započítat pouze jednou. Celková čísla: 25 úředníci (vč. ředitelů škol), 8 obchodníci, 7 učitelé (vč. univerzitních profesorů), 6 nižší vrstva (vč. sirotka, jinak krejčí, číšník, rolník aj.), 4 ostatní (architekt, advokát, inženýr aj.). Nižší vrstva je zastoupena oproti zbytku 12 %.

struktury studentů pražských práv výjimku. Je tedy možné konstatovat, že charakter *Všehrdy* byl středostavovský.

4.1 Vnitřní vývoj spolku

Po skončení první světové války převážil ve spolku, stejně jako v novém státě, optimismus. V prvních letech fungování se musel spolek zaměřit na vypořádání se s dědictvím války a znovu se zkonsolidovat. Proto se úsilí právníků zaměřilo na revizi dosavadního stavu. Účty, knihovna i příchod kolegů vojáků z fronty byly zlomkem toho, s čím se spolek musel potýkat.

Nejprve je ale zapotřebí upozornit na určitý problém se samotným názvem spolku. Do roku 1921 obsahovalo ještě jméno *Všehrdy* přízvisko „českých právníků“, což v době ustanovení československého národa nebylo úplně vhodné. K přejmenování na „*Spolek československých právníků Všehrd*“ došlo pravděpodobně na valné hromadě konané v prosinci roku 1921. Podle výroční zprávy z roku 1921–1922⁸⁰ se na prosincové schůzi upravovaly stanovy, bohužel není specificky konstatováno, o jaké změny se přesně jednalo. Vzhledem k tomu, že o rok starší výroční zpráva (1920–1921) má ve svém názvu ještě přízvisko „českých právníků“ a následující zprávy již „československých“, je nanejvýš pravděpodobné, že došlo ke změně názvu během těchto let. První dochované stanovy z období Československé republiky byly schváleny v roce 1922.⁸¹ Účel spolku zůstával přes padesát let stejný, tj. rozvíjet právní vědu a podporovat československé právníky vůbec. I přes přísné odborné vytyčení se *Všehrd* stal také kolbištěm různých politických půtek, jelikož studenti pochopitelně zastávali různá politická stanoviska.

Z hlediska organizační struktury je namístě zmínit, jakým způsobem upravovaly stanovy členství. Dohromady existovaly čtyři druhy členství – čestné, zakládající, přispívající a činné. Čestným členem mohl být jmenován pouze ten člověk, který se zasloužil o spolek, právo či československý národ. Seznam čestných členů⁸² je zajímavý, protože je na něm možné ukázat, jakým způsobem sami právníci tuto kategorii interpretovali. Nápadné je, že velká část čestných členů měla blízko k pravici

⁸⁰ AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd – Výroční zpráva Spolku československých právníků Všehrd za správní rok 1921–22, kart. B 401, s. 2.

⁸¹ AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd – Stanovy Spolku československých právníků, Praha, 1922, kart. A 323.

⁸² Seznam členů čestných, zakládajících a přispívajících popisuje: AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd – Výroční zpráva Spolku československých právníků za správní rok 1923–1924, kart. A 40, s. 18–24.

či byla přímo straníky Československé národní demokracie. Z politiků lze uvést Karla Kramáře, Aloise Rašína, Jaroslava Preisse a z akademiků dále pak Jana Kaprase či Jana Krčmáře. Ačkoliv se výše uvedení rozhodně nějakým způsobem zasloužili o stát, lze minimálně předpokládat, že mezi čestnými vyznamenanými bychom těžko hledali jména z opačného politického spektra.

Tzv. zakládající členové se rekrutovali především z řad zámožnějších nebo se jednalo o instituce, které si mohly dovolit zaplatit větší obnos do spolkové kasy. I zde najdeme jména spojená s politikou, nyní ale především tou předválečnou. Zakládajícími členy se stali mladočeští politici jako František Fiedler nebo Bedřich Pacák. Při studiu seznamu členů narazíme také na konzervativního politika Karla Práška.

Dalším stupněm bylo tzv. přispívající členství, jehož držitelé skládali každoroční finanční částku, která musela být minimálně dvakrát větší než u členů činných. Většina studentů práv se ale z celkem pochopitelných důvodů stala právě členy „poslední“ kategorie, podle které mohli členové činní být ve *Všehrd* od vstupu na fakultu až po absolutorium a pět let po něm. Ačkoliv jsem v kategoriích čestného, zakládajícího a přispívajícího členství jmenoval především politická jména, musím zdůraznit, že hlavní pilíře těchto typů členství tvořili advokáti. Informace to není překvapivá, jelikož se jedná o odborný spolek, vykresluje tedy určitou stavovskou soudržnost, která je jedním z určujících znaků právnictva všeobecně. Je vhodné se zmínit rovněž o počtech členů. Spolek totiž ve zkoumané době patřil k těm největším fakultním studentským organizacím. Důkazem toho může být vývoj členské základny. Zatímco ještě v roce 1916 měl *Všehrd* necelých pět set studentů, o deset let později již přes dva tisíce. Přímou úměrou, jak stoupal počet studujících na právnické fakultě, navyšoval se také objem právníků hlásících se do spolku, proto je v roce 1926 ve *Všehrd* 80 % studentů z celkového počtu studujících na fakultě.⁸³ Číslo je ovšem nutné brát s rezervou, protože jak již bylo řečeno, podle stanov mohl být členem i člověk pět let po absolutoriu, proto je otázkou, jakou metodu počítání autoři zvolili.

Hlavním řídicím orgánem spolku byla valná hromada a výbor, jenž jí byl volen. Řádná valná hromada se konala jednou do roka, ale mimořádná mohla být svolána kdykoli, podle potřeby. Kromě toho, že pouze zde mohlo dojít k úpravám stanov, mezi nejdůležitější její funkce patřila volba výboru, který se stal hlavním výkonným „úřadem“, jehož povinností bylo řídit vnitřní i vnější záležitosti spolku. Skládal se

⁸³ NOVÁK, Karel. Šedesát let spolku československých právníků "VŠEHRD", 1868-1928: vzpomínky a úvahy. Praha: nákladem spolku českých právníků „Všehrd“, 1928, s. 70.

ze starosty, dvanácti volených a nejvýše tří členů kooptovaných. Vzhledem k rozsáhlosti problematiky, kterou musel výbor denně řešit, měl také svoje poradní komise, kterými zpravidla byly: tisková komise, komise Randova fondu a knihovny. Tyto poradní orgány pak měly vlastní organizační strukturu. Tisková komise patřila k těm důležitějším, protože podávala návrhy, jaké knihy nebo litografie mají být vydávány a za jakou cenu prodávány. I *Všehrd* měl svoje kontrolní mechanismy, které tvořili tzv. revizoři, jichž bylo celkem deset a měli za úkol dohlížet na chod spolku. Volení byli taktéž valnou hromadou. Zároveň měli bezvýhradné právo nahlížet kdykoliv do spolkových listin a knih. Následně přednášeli vypracovanou revizní zprávu na nejbližší valné hromadě. Bohužel se těchto dokumentů zachovalo velmi málo. Následné rozepře, které mohly být způsobeny i prací revizorů, řešil smírčí soud, jenž svými nálezy, které byly výsledkem hlasování uvnitř orgánu, rozhodoval.

Dalším pilířem spolkové agendy byly fondy, které sloužily různým účelům. Kromě tzv. Všehrdova fondu, jehož účelem bylo vydávání knih a který přiblížím v následující části kapitoly, existovaly i fondy podpůrné. Ty měl spolek ve 20. letech dohromady tři. Cílem těchto fondů měla být materiální podpora nemajetných studujících. Je nezbytné zdůraznit, že finanční či jiný způsob pomoci poskytovaly fondy pouze členům *Všehrdy*. Prvním fondem založeným za tímto účelem se stal „Randův fond“, jenž nesl jméno svého zakladatele, profesora Randy, který v roce 1877 poskytl zakladatelskou finanční částku *Všehrdy* s úmyslem ustanovit podpůrný fond pro chudé právníky.⁸⁴ První statuta fondu byla schválena ale až v roce 1886 a podle ní měly být úroky ze jmění fondu poskytnuty na zakoupení učebnic či zákoníků, jež byly půjčovány žadatelům. Stejně jako mnoho jiných agend i Randův fond utrpěl značné škody za války, a to především kvůli studentům, kteří narukovali a nevrátili učebnice, které měli zapůjčené. Náročnost stabilizace fondu ukazují pravidelná shrnutí fungování ve výročních zprávách, kdy za rok 1919–1920 hovoří správce o postupném návratu k předválečnému stavu,⁸⁵ ale až v roce 1923 konstatovala zpráva, že fond byl

⁸⁴ NOVÁK, Karel. Šedesát let spolku československých právníků "VŠEHRD", 1868-1928: vzpomínky a úvahy. Praha: nákladem spolku českých právníků „Všehrd“, 1928, s. 55.

⁸⁵ AUK, Vřestudentský archiv, fond Všehrd – Výroční zpráva Spolku československých právníků Všehrd za správní rok 1919–1920, kart. A 40, s. 4.

konsolidován a jeho stav odpovídá létům před první světovou válkou.⁸⁶ V roce 1927 bylo dohromady rozpůjčováno až 1200 knih.⁸⁷

Datum vzniku druhého podpůrného fondu je mnohem pozdější. V roce 1922 věnoval tehdejší děkan Karel Hermann-Otavský částku 10 000 Kč na jeho ustanovení, proto nesl od té doby název fondu jeho jméno. Karel Hermann-Otavský se tak rozhodl, jelikož chtěl, aby existoval na právnické fakultě v Praze fond na podporu nemocných právníků. Stanovy byly schváleny na valné hromadě až následující rok a reálně mohl fond poskytovat pomoc až v roce 1924, kdy již byl schopen rozdělit okolo pěti set korun.⁸⁸ Velmi vítaným příspěvkem se ukázaly být dary, především ze strany profesorů, díky kterým se majetek fondu rychle rozrůstal. Proto přišli členové rady s myšlenkou, že by se začaly potřebným studentům platit např. celé ozdravné pobyty v sanatoriu. Zakladatel si totiž přál, aby peníze primárně pomáhaly s léčením plicních nemocí. Zároveň měli členové jistotu, že peníze budou vynaloženy tak, jak měly být.

Poslední podpůrný fond, který vznikl ve zkoumaném období, byl založen v roce 1925 a dostal jméno po profesoru Leopoldu Heyrovském. Sami právníci konstatovali, že podnětem k založení byl fakt, že „*spolek hospodářským vývojem činnosti vydavatelské jest tak zabezpečen, že může volných svých prostředků z jiných zdrojů použití k založení všeobecného podpůrného fondu*“.⁸⁹ I z toho důvodu hned ze začátku disponoval velmi slušnými penězi. Fond spravovala několikačlenná rada, která byla volena valnou hromadou, správním výborem a také starostou. Jestliže měl někdo zájem o finanční podporu, musel projít konkurzem, ve kterém se nenahlíželo pouze na sociální zázemí, přičemž informace poskytnuté žadatelem byly samozřejmě tajné, ale také na školní prospěch. Zároveň můžeme ze statut⁹⁰ vyčíst, že pravidla fungování fondu obsahovala i jisté pojistky před nevhodnými praktikami, takže např. člen rady nesměl být přítomen konkurzu, jestliže je v příbuzenském poměru

⁸⁶ AUK, Všešudentský archiv, fond Všehrd – Výroční zpráva Spolku československých právníků Všehrd za správní rok 1922–1923, kart. A 40, s. 11.

⁸⁷ AUK, Všešudentský archiv, fond Všehrd – Výroční zpráva Spolku československých právníků Všehrd za správní rok 1926–1927, kart. A 40, s. 12.

⁸⁸ AUK, Všešudentský archiv, fond Všehrd – Výroční zpráva Spolku československých právníků Všehrd za správní rok 1922–1923, kart. A 40, s. 7.

⁸⁹ NOVÁK, Karel. Šedesát let spolku československých právníků "VŠEHRD", 1868-1928: vzpomínky a úvahy. Praha: nákladem spolku českých právníků „Všehrd“, 1928, s. 57.

⁹⁰ AUK, Všešudentský archiv, fond Všehrd – Statuta Heyrovského fondu, kart. B 401.

k samotnému žadateli. Založení tohoto fondu lze vnímat také jako výraz sebevědomí právníků. Jmění všech třech fondů v roce 1928 dosahovalo okolo 160 tisíc Kč.⁹¹

Kdyby se někdo ve 20. letech zeptal studentů práv, co si představují pod pojmem *Všehrd*, pravděpodobně by se mu dostalo odpovědi: „*Tam kupujeme přednášky*.“⁹² Vydavatelská činnost, jejíž vývoj do roku 1918 byl popsán v předchozí kapitole, patřila nadále asi k nejvýznamnější agendě, kterou spolek vedl. Jedná se o tradiční „všehrdskou“ doménu. Při vydávání knih musel spolek po válce čelit dvěma nepříjemným faktům. Na jednu stranu se pomalu zvyšoval počet studujících, což mělo za následek mnohem větší nároky na tempo vydavatelské činnosti, ale na druhou stranu právníci žehrají na nedostatek materiálu či velké ceny papíru, které byly způsobeny krizí bezprostředně po válce. Proto bych první tři roky označil za období konsolidační, ve kterém bylo zapotřebí především stabilizovat příjmy a výdaje celého podniku a vypořádat se s tiskovými problémy, jejichž příčina vězela v obtížné celostátní hospodářské situaci. Z toho důvodu také v roce 1921 došlo ve *Všehrd*u k finanční tísní, kdy spolek neměl na přechodnou dobu dostatek hotovosti, ale sklad knih byl plný. I když o stavu pokladny věděl pouze malý okruh lidí, situaci dokázali vyřešit tak, aby to nebylo poznat navenek a zároveň se nezdrazily samotné knihy.⁹³ Nicméně můžeme konstatovat, že již v letech 1922–23 došlo k finanční stabilizaci vydavatelské činnosti, jak nastiňovala následující výroční zpráva.⁹⁴ Zároveň kontinuálně narůstala celá agenda, více knih se dávalo do tisku a více se jich prodávalo. Nově se také měnila technologie, jelikož se členové tiskové komise vyjádřili o litografiích, na kterých vycházely hlavně přednášky, jako o něčem již „anachronickém“.⁹⁵ Takže došlo v témže roce k přechodu na tištěný materiál. Novinkou se také stalo vydávání zákoníků, které započalo hned po válce již ve správním roce 1919–1920. Účelem bylo nabídnout právníkům levné a dostupné texty československého práva, a tím opět rozšířit „servis“, který jim spolek poskytoval. Také si tím snažil upevnit své místo nejen v rámci studentstva, ale i celé právní obce.

⁹¹ NOVÁK, Karel. Šedesát let spolku československých právníků "VŠEHRD", 1868-1928: vzpomínky a úvahy. Praha: nákladem spolku českých právníků „Všehrd“, 1928, s. 58. Není to ale přesně tolik peněz, kolik mohli právníci rozdat svým kolegům, nýbrž součet hodnot, jež měly různě uložené. Nejčastěji v cenných papírech, z jejichž úroků pak byla proplácena sociální podpora.

⁹² NOVÁK, Karel. Šedesát let spolku československých právníků "VŠEHRD", 1868-1928: vzpomínky a úvahy. Praha: nákladem spolku českých právníků „Všehrd“, 1928, s. 42.

⁹³ Tamtéž, s. 47.

⁹⁴ AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd – Výroční zpráva Spolku československých právníků Všehrd za správní rok 1923–1924, kart. A 40, s. 7.

⁹⁵ AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd – Výroční zpráva Spolku československých právníků Všehrd za správní rok 1923–1924, kart. A 40, s. 9.

Jakým způsobem vůbec spolek knihy vydával? Ačkoliv tu na počátku 20. let byly snahy opatřit vlastní tiskárnu, jednalo se o ideu, jež vznikla v euforii hned po válce a která nebyla naplněna. Spolek měl smlouvy s různými tiskařskými společnostmi, u kterých si nechal publikace vyrábět. Způsoby prodeje knih byly ale různé. Ve věci vydávání učebnic, jejichž autory byli velmi často členové profesorského sboru, byly klíčové jednotlivé dohody, které spolek uzavíral. Na příkladu malé sondy do finančních vztahů mezi Antonínem Hobzou a spolkem si lze ukázat, jakým způsobem proces vypadal. Z prohlášení, které Hobza sepsal pro spolek, vyplývá, že *Všehrd* hrozilo uvalení daně z obrátu na tuto činnost ze strany daňového úřadu. Antonín Hobza se proti tomu ohrazoval argumenty, že se nejedná o klasické podnikání, ale o „(...) *svépomocnou kolektivní akci v rámci sociální činnosti* (...)“.⁹⁶ K poskytování učebních materiálů studentům byla nejprve nutná domluva mezi autorem, spolkem a tiskárnou. V tomto konkrétním případě autor nechal na vlastní náklad vytisknout daný počet knih, které převzal spolek, jenž je dále rozprodával svým členům za částku, která měla pokrýt náklady. Z vydělaných peněz následně posílali zástupci spolku danému autorovi utržené peníze,⁹⁷ z nichž hradil tiskárně faktury. Vyúčtování bylo prováděno zpravidla dvakrát do roka. Spolupráce s profesorským sborem a dobré vztahy hrály v těchto případech důležitou roli, což si uvědomovali i samotní členové spolku.⁹⁸ Prodej knih se primárně zaměřoval na členy spolku, kteří měli i finanční slevy. Další část publikací se prodala knihkupcům a v neposlední řadě právníkům nebo studentům, kteří nebyli členy *Všehrd*. Přes počáteční poválečné problémy vydavatelská činnost po celou dobu 20. let strmě rostla. Dokazují to i hospodářské výsledky: zatímco v letech 1923–24 utržil spolek za knihy 294 457,25 Kč, za necelé tři roky se již na spolkovém účtu objevilo 446 953,54 Kč.⁹⁹ Samozřejmě od výše uvedených čísel nejsou odečteny

⁹⁶ AAV, fond Antonín Hobza, sign. Id, i. č. 12, kart. 1.

⁹⁷ Ve výše citovaném fondu Antonína Hobzy se dochovaly poměrně podrobné zprávy a dopisy, v nichž spolek právě informuje, kolik knih se prodalo, kolik zbývá na skladě a kolik peněz bude autorovi posláno. Na druhou stranu je patrné, že bylo náročné odhadnout, jak velký zájem o jednotlivé publikace bude. Například knih s názvem „Válečné právo pozemské“, které se začaly podle dopisu z 8. 11. 1923, č. j. 363/23, prodávat a byly vytištěny nákladem 4980 kusů, ještě v roce 1931 leželo na skladě 3333 výtisků, podle vyúčtování ze dne 20. června 1931, č. j. 2116/6.

⁹⁸ To je možné ilustrovat na omluvném dopisu ze dne 6. 5. 1932, č. j. 3679, který je ve fondu Otakara Sommera a reaguje na stížnosti ze strany profesorů týkající se opožděného vyplácení tržby z knih.

⁹⁹ AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd – Výroční zpráva Spolku československých právníků Všehrd za správní rok 1926–1927, kart. A 40, s. 7.

náklady. Spolkové jmění z části stálo na hodnotě skladu knih, který v roce 1927 odhadem činil něco mezi 150–220 tisíci Kč.¹⁰⁰

4.2 Postavení v rámci československé právnické obce

Po studiu výše uvedených aspektů, které se týkaly organizační struktury spolku a jeho (převážně) ekonomických aktivit, se lze dále zabývat otázkou vlivu spolku a jeho obrazu v rámci právnické obce. Jak už bylo řečeno, *Všehrd* měl na konci 20. let monopol na vydávání učebnic, „*neboť není dnes jediné učebnice pro právnickou fakultu, vydané soukromým nakladatelstvím!*“.¹⁰¹ Dopady to mělo několikeré, ale hlavní význam této aktivity je možno vidět v podpůrné a odborné sféře. Vydavatelskou činností *Všehrd* obohacoval právní vědu jako takovou, ale mnoha studentům také ulehčil působení na škole. Už jen z toho důvodu, že absenční studium na fakultě bylo více než typickým jevem a spolek se svojí politikou snažil ceny učebnic udržovat na takové hladině, aby byly rozumně dostupné. Z některých textů členů *Všehrd* lze také vyvodit, že právě vydavatelská činnost, která měla dlouhou tradici, vytvářela sebevědomí spolku a přidávala mu na stavovské cti. Lze se také domnívat, že velká členská základna byla způsobena právě výhodami, které držení legitimace *Všehrd* nabízelo.

Jedním z nejvýznamnějších rozhodnutí spolku, kterým mohli právníci ovlivňovat odbornou diskuzi, bylo bezpochyby rozhodnutí založit si vlastní časopis, jehož oficiální název zněl „*Všehrd: List československých právníků*“.¹⁰² Do samotných začátků této činnosti přišly vhod různé finanční podpory, a to především ze strany Ministerstva školství a osvěty,¹⁰³ díky čemuž se nemusela zvyšovat cena či snižovat náklad. Prvním redaktorem se stal Rudolf Rauscher, přičemž členem týmu byl také František Čáda, který bude pro časopis v pozdější době nenahraditelnou osobou. Periodikum se rozdělovalo do jednotlivých rubrik, jejichž podoba se sice vyvíjela, lze

¹⁰⁰ Zde se informace různí, zatímco Výroční zpráva Spolku československých právníků *Všehrd* za správní rok 1926–1927 hovoří o 220 tisících (s. 8), jubilejní kniha Šedesát let československých právníků *Všehrd* (1868–1928) se zmiňuje o 157 tisících (s. 48). Nicméně účelem této práce není přesně doložit, které z čísel je reálné, ale poukázat pouze na to, v jakých finančních hodnotách se spolek pohyboval.

¹⁰¹ NOVÁK, Karel. Šedesát let spolku československých právníků "VŠEHRD", 1868-1928: vzpomínky a úvahy. Praha: nákladem spolku českých právníků „Všehrd“, 1928, s. 48.

¹⁰² Tento název se začal používat až od třetího ročníku (tj. čísla z roku 1921–22), předtím ještě nesl časopis název *Všehrd: List spolku českých právníků „Všehrd“ v Praze*. Vypuštění pojmu „spolek“ a menší míru identifikace se samotným sdružením lze vnímat jako snahu právníků prezentovat časopis jako platformu pro celou právnickou obec, nikoliv pouze pro studenty.

¹⁰³ AUK, Všešudentský archiv, fond *Všehrd* – Výroční zpráva Spolku českých právníků *Všehrd* za správní rok 1919–1920, kart. A 40, s. 4.

však říct, že nejdůležitějším oddílem byla sekce odborných článků, které tvořily kostru celého listu. Další důležitou částí časopisu byla rubrika s okomentovaným seznamem literatury, která zrovna vycházela. Ta se stala později vyhledávanou jako spolehlivý zdroj právnícké bibliografie. V neposlední řadě se na stránkách časopisu objevovaly spolkové zprávy. Od třetího ročníku se vedoucím redaktorem stává František Čáda, pod jehož dohledem došlo ke dvěma důležitým změnám. Za prvé se časopis více profesionalizoval, František Čáda se snažil z původně studentského časopisu vybudovat odbornou platformu právnícké obce.¹⁰⁴ Tento proces, jenž upozadoval v periodiku záležitosti spolku a otvíral tím list širší právnícké obci, se stal také terčem kritiky ze strany řadových členů.¹⁰⁵ Podle nich redakce nezpravuje o záležitostech spolku na úkor vybudování vědecky zaměřeného časopisu a tím „zapomíná“ na členy, pro které byly příslušné rubriky významným zdrojem informací o dění ve *Všehrd*. Přesto vytyčený směr nového vedoucího redaktora odpovídal ambicím a záměrům funkcionářů *Všehrd*, podle kterých by spolek neměl být vnímán pouze jako uzavřené sdružení působící na právnícké fakultě. Druhým významným krokem byla pak změna organizační struktury redakce. V mnoha věcech *Všehrd* intenzivně spolupracoval se svými profesně spřízněnými spolky v Brně a Bratislavě. Tato spolupráce se pak nejvíce rozvíjela na redakční bázi. Od ročníku 1921–22 se na vydávání a utváření časopisu podíleli i brněnští právníci ze spolku *Právník*. Toto rozšíření způsobilo postupné navyšování počtu stránek i odběratelů. Od pátého ročníku se přidal také poslední redakční okruh ze Slovenska, což mělo za následek další zvětšování celé agendy. Celková organizace pak vypadala následovně: v čele listu stál vedoucí redaktor František Čáda, v Praze, Brně a Bratislavě byly zřízeny samostatné redakce, které si volily své vlastní vedoucí pracovníky, kteří se následně pravidelně scházeli. Spolu s vedoucím redaktorem tvořili představitelé místních poboček výkonnou redakci, která byla nejvyšším rozhodujícím orgánem. Dalším typickým znakem časopisu byla spolupráce s právníky, kteří již působili v praxi, a proto nebylo neobvyklé, když se na stránkách objevovaly články, které nenapsali studenti. Na druhou stranu se časopis

¹⁰⁴ Důkazem toho může být skutečnost, že např. podobně expresivně a politicky zaměřené texty, jako Kupují nás. *Všehrd: list spolku českých právníků „Všehrd“ v Praze*, roč. 1919–1920, č. 1, 2, 1920, an., s 53–53 nebo Odněmčiti se ve vědě. *Všehrd: List spolku českých právníků „Všehrd“ v Praze*, roč. 1919–1920, č. 1, 4, 1920, s. 94–97, se v následujících číslech neobjevily. Na druhou stranu nebývalou mírou vypjatosti článků přikládám také faktu, že vyšly v prvním čísle v napjaté poválečné době.

¹⁰⁵ AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd – Korespondence přijatá 1922, anonymní dopis člena *Všehrd*, ze dne 4. února 1922, kart. B 401.

musel také potýkat s určitými problémy, které byly především finančního rázu. V jednotlivých výročních zprávách členové redakce naznačují, že hospodářská situace často balancovala na hraně udržitelnosti. Již druhý ročník byl ohrožen na své existenci. I přes úvodní subvenci ministerstva měli právníci problém časopis vydat. Nedostatek finančních prostředků, které by zajišťovaly jistější vydávání, provázel list celá 20. léta. Navzdory tomu počet čtenářů postupně rostl a devátého ročníku se již vytisklo tři a půl tisíce exemplářů.¹⁰⁶ Jelikož se zprvu jednalo o list studentského spolku, popularitu si musel postupně získat. Zaujmout časopis dokázal například v roce 1920, kdy vyšlo speciální číslo věnované čtyřstému výročí úmrtí Viktorína Kornela ze Všehrd.

V neposlední řadě je nutné se v této kapitole věnovat vztahům spolku s ostatními studentskými organizacemi. Ačkoliv byl *Všehrd* součástí klasických studentských struktur, což znamená, že se účastnil schůzí pražské sekce ÚSČS, za významnější považují jeho angažovanost v rámci právníckého dorostu. Spolek se pokoušel vytvořit novou studentskou platformu, která by byla složena ze studentských právníckých spolků na dalších československých univerzitách v Brně a Bratislavě. Tyto tři spolky spolu velmi intenzivně spolupracovaly. Sice tu neexistovala žádná společná zastřešující organizace, ale z činnosti či korespondence je patrné, že jejich vztahy nebyly pouze formálního charakteru. *Český akademický spolek „Právník“ (ČAS)* vznikl na brněnské fakultě po převratu. Z původně ústředního *Českého akademického spolku*, který sdružoval na Masarykově univerzitě více studentských sdružení, se oddělilo několik odborných sekcí a jedna z nich byla také právnícká. Následně se ještě připojil nejmladší právnícký spolek, jenž sídlil na Komenského univerzitě v Bratislavě. *Všehrd* vystupoval v roli jakéhosi „staršího sourozence“, který se cítil být povinen pomáhat dalším dvěma „mladším bratrům“. A stejně tak byl vnímán, což mimo jiné dokládají slova prvního starosty brněnského *Právníka*, který se na adresu pražského spolku vyjádřil: „(...) máme před sebou program, cíl a vzor – pražský *Všehrd*“.¹⁰⁷ Kromě toho, že pražský spolek působil jako inspirační zdroj, ze vzájemné komunikace je patrné, že byl nadán určitými neformálními rozhodujícími pravomocemi, což vyplývá z jeho autority a tradice. Dokázat si to můžeme na drobném sporu, který se rozhořel v Bratislavě. Zde totiž začaly působit dva konkurenční právnícké studentské spolky. Jeden s názvem

¹⁰⁶ AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd – Výroční zpráva Spolku českých právníků Všehrd za správní rok 1926–27, kart. A 40, s. 29.

¹⁰⁷ Český akademický spolek „Právník“. *Všehrd: list spolku českých právníků Všehrd v Praze*. 1919–1920, č. 4, 1920, roč. 1, s. 100–101.

Právník a druhý *Spolek čs. posluchačů práv*. V roce 1923 dostal *Všehrd* dopis od zástupců *Právníka*, jenž popisoval vyostřenou situaci mezi oběma uskupeními v Bratislavě.¹⁰⁸ Autoři psaní označovali druhý právnický spolek za „politickou“ organizaci, která neplní funkci studentského spolku. Z celkového vyznění textu je patrné, že se pisatelé dopisu obávali toho, aby *Všehrd* nezačal podporovat jejich protivníky. Na druhou stranu tato alternativa asi také nebyla moc pravděpodobná vzhledem k tomu, že *Spolek čs. posluchačů práv* měl u *Všehrdu* nesplacené pohledávky. Vedení *Všehrdu* reagovalo tím, že zorganizovalo schůzi,¹⁰⁹ na které se sešli zástupci obou stran. Pod dohledem pražských právníků se rozhodlo, že dojde ke splnutí obou znesvářených studentských organizací, a to takovým způsobem, že *Spolek posluchačů práv* se rozpustí a následně celou jeho agendu převezme *Právník*. Stejně tak členové již pozastaveného spolku dostanou novou legitimaci.

Tato malá kauza neměla popsat, jak se přesně jednotlivé události na bratislavské univerzitě odehrály, ale upozornit, jaké měl *Všehrd* postavení mezi ostatními právnickými spolky. Jeho původním ideálem bylo utvořit ve spolupráci s novými organizacemi v Brně a Bratislavě „ideovou a svépomocnou jednotu všech posluchačů práv v naší republice“.¹¹⁰ Jako nejvýznamnější studentský právnický spolek se cítil být také hlavním arbitrem a organizátorem života právnického dorostu, a proto také řešil spory, které se ho z hlediska oficiální správy věcí ani netýkaly.

Všehrd se angažoval také v rámci studentského hnutí mimo právnickou fakultu. Důkazem toho může být výstavba studentských kolejí¹¹¹ na Letné, které se aktivně účastnili členové spolku. Důvodem stavby nových ubytoven pro studenty byla bytová krize zapříčiněná nedostatkem volných ubytovacích prostor za dostupnou cenu v hlavním městě. Po válce se totiž řady studentstva začaly rozšiřovat, což bylo dáno zvýšeným počtem studujících na Karlově univerzitě a návratem studentů z fronty. Všichni tito lidé potřebovali vhodné ubytování, proto bylo přijato rozhodnutí, že dojde k výstavbě nových kolejí. Stavět se začalo na podzim roku 1920, práce byly ukončeny

¹⁰⁸ AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd – Korespondence přijatá (1923), ze dne 18. 11. 1923, kart. B 401, číslo: 495.

¹⁰⁹ AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd – Korespondence odeslaná (1924), ze dne: 4. února 1924, kart. B 401.

¹¹⁰ AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd – Výroční zpráva Spolku českých právníků Všehrd za správní rok 1920–1921, kart. A 40, s. 2.

¹¹¹ Kolejím se říkalo také „Kolonka“. Více k tématu viz ŠPINKA, Oldřich. *Studentská kolonie na Letné*. Praha, 1984 (zde se mimo jiné na straně 1 autor zmiňuje, že v důsledku listopadových událostí roku 1939 byl zničen archiv koleje); *Sborník Studentské kolonie na Letné k 60. výročí založení*. Praha, 1982; *Almanach studentské kolonie na Letné*. Praha: vl. n., 1931.

o dva roky později.¹¹² Jednou z důležitých součástí úspěšného dokončení výstavby byla koordinace mezi všemi zúčastněnými, proto byl například starosta *Všehrd* přítomen na schůzích Stavební komise Studentské kolonie na Letné, kde spolu s ostatními předsedy fakultních spolků probíral součinnost všech zainteresovaných stran.¹¹³ Spolek měl mimo jiné za úkol „naverbovat“ dostatečné množství právníků, kteří by se zapojili v daných turnusech na stavbě. Činil tak například prostřednictvím letákových kampaní, jež agitovaly mezi studenty. Na příkladu si lze ukázat, jak podobná akce vypadala. Ve dnech 7. – 9. června 1921 připadal pracovní termín na právníky. Práce trvala od sedmi ráno do půl šesté s hodinovou polední pauzou. Fakulta, která by dokázala sehnat nejvíce studentů, získala čestnou plaketu. Přivést vysoký počet pracujících, kteří by reprezentovali danou školu, tak bylo také otázkou prestiže. To si uvědomovalo i vedení *Všehrd*, které proto vyjednávalo s vedením fakulty na dny, které připadly právníkům, volno od přednášek.¹¹⁴ Následně již studenti práv mohli na chodbách číst agitační letáky,¹¹⁵ jež vyzývaly každého, aby se dostavil na pracoviště před sedmou ráno a aby tak nebyla právnická fakulta v porovnání s ostatními pozadu v počtu pracujících studentů. Spolek tak vystupoval jako hlavní organizátor studentského života právníků v Praze a zároveň se účastnil akcí, jež měly dosah i mimo právnickou obec.

Další reprezentativní událostí, které se spolek aktivně účastnil, byl druhý sjezd československých právníků v Brně konaný na přelomu května a června roku 1925. Akce to byla bezpochyby mimořádná, jelikož se jednalo o celostátní schůzi právnického stavu za účelem debaty nad konkrétními tématy právního oboru. Sjezd nesl v názvu přízvisko „druhý“, jelikož v roce 1904 se již stejná událost konala. První náznaky týkající se zorganizování sjezdu se začaly objevovat již o několik let dříve. V únoru roku 1922 se *Všehrd* obrátil na *Právnickou jednotu*, která zorganizovala i první sjezd, s podnětem, že by bylo vhodné uspořádat stejnou akci v novém státě.¹¹⁶ Myšlenka druhého sjezdu již existovala a dopis pražských právníků byl dalším prohlášením, které ji mělo proměnit ve skutečnost. Nakonec následující rok František Weyr, představitel brněnské *Právnické jednoty*, svolal schůzi, které se zúčastnily hlavní právnické organizace a na níž došlo

¹¹² DANĚČKOVÁ, Michala. Ubytování vysokoškolských studentů v Praze v letech 1918-1939. Diplomová práce. 2012. 200 s. Vedoucí práce Jana Čechurová, s. 29.

¹¹³ AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd – Korespondence přijatá 1921, dopis ze dne 16. 4. 1921, kart. B 401, č. 1079.

¹¹⁴ AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd – Korespondence odeslaná 1921, dopis ze dne 1. června 1921, kart. B 401.

¹¹⁵ AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd – Listiny 1921, kart. B 401.

¹¹⁶ AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd – Korespondence odeslaná (1922), ze dne: 28. února, č. j. 991, kart. B 401.

k utvoření přípravného výboru. Za místo setkání bylo vybráno Brno. Očekávání nadcházející události byla jistě veliká, důkazem je článek Františka Weyra v *Lidových novinách* z podzimu roku 1924, ve kterém autor neskrýval obavy nad možným debaklem.¹¹⁷ Vyčerpávající popis, jakým způsobem nakonec celý sjezd probíhal, které otázky byly diskutovány a k jakým závěrům se došlo, podává list „Všehrd“, jenž celé akci věnoval speciální číslo¹¹⁸. Stručné úvahy nad sjezdem byly otištěny rovněž v *Právniku*.¹¹⁹ Den před oficiálním zahájením sjezdu byla slavnostně hrána „Její pastorkyňa“ v brněnském Národním divadle za přítomnosti Tomáše G. Masaryka. Následujícího dne (31. 5.) pak celá událost započala, předsedou sjezdu byl jmenován František Vážný, druhý prezident Nejvyššího soudu. Za právnické studentské spolky zde vystoupil tehdejší starosta *Všehrd*u Antonín Švehla, který mluvil také jménem sesterského brněnského a bratislavského spolku, což opět potvrzuje výsadní postavení spolku v rámci právnických studentských organizací. Angažovanost na druhém sjezdu československých právníků dokázal *Všehrd*, že se cítil být konstitutivní součástí právnické obce.

4.3 Studium žen na právnické fakultě a jejich uplatnění v praxi na stránkách spolkového časopisu

Cílem této podkapitoly je poskytnout průhled do názorového světa spolku prostřednictvím analýzy vybraných článků, které byly publikovány na stránkách časopisu spolku *Všehrd*. Ačkoliv zdaleka ne všichni autoři píšící do listu byli zároveň členy spolku, časopis „Všehrd“ byl editován a vydáván jako oficiální „tribuna“ spolku, proto názory zde publikované mohou být považovány alespoň za reprezentativní. Klíčem k zvolení textů bylo téma studium žen na právech. Ženská otázka byla po válce hojně diskutována, což také dokazuje fakt, že se vznikem nové republiky dostaly ženy volební právo. Všeobecně lze říct, že právnické fakulty patřily k posledním, které otevřely své dveře studentkám. Na filozofických fakultách směly ženy studovat od roku 1897 a na lékařských pak o tři roky později.¹²⁰ Ale na právech mohly ženy studovat až od roku 1918. Jedním z důvodů tohoto stavu byla také skutečnost,

¹¹⁷ WEYR, František. K druhému sjezdu právnickému, *Lidové noviny*, 16. 11. 1924, s. 2.

¹¹⁸ *Všehrd*: List československých právníků. 1924–1925, č. 7. 1925.

¹¹⁹ *Právník*. 1925, roč. 64, s. 379–396.

¹²⁰ MUSILOVÁ, Dana. Uplatnění absolventek vysokých škol v období první republiky. In *Semináře Výzkumného centra pro dějiny vědy z let 2000–2001*. Praha: Arenga, 2002, s. 172.

že povolání spojená s tímto studiem byla zatížena nejvíce stereotypy.¹²¹ Z toho vyplývá, že během první republiky právnickou fakultu absolvovalo v porovnání s jinými fakultami Karlovy univerzity méně žen.¹²²

Otevření právnického studia ženám a jejich následná možnost uplatnit se v právnické profesi se staly předmětem polemiky.¹²³ Debatu vyvolaly dva články. I když první z nich nebyl publikován přímo ve spolkovém listu, je nutné ho zde zmínit, jelikož celou diskuzi rozpoutal. Jedná se o text z roku 1918 od Rudolfa Franzla z časopisu *Ženský svět*, ve kterém autor velmi aktivně podporuje začlenění žen do právnické obce.¹²⁴ Motivem sepsání tohoto článku byla rezoluce sjezdu *Federace českého studentstva vysokoškolského*, v níž byla opomenuta část deklarující souhlasné stanovisko k povolení studovat práva ženám. Až následně byla doplněna. Skutečnost, že stále mnoho studentů nesouhlasilo s tímto opatřením, přikládal Franzl nedostatečné debatě, kterou chtěl článkem rozpoutat. Ačkoliv se pisatel přiklání na stranu emancipace, dělal to způsobem, který vychází z představy o neměnné a dané „ženské“ povaze. Argumentuje například tím, že žena je „citovější“ nežli muž, a proto má větší šanci pochopit jemné nuance ve složitých právních sporech. Druhým důvodem, proč by měly ženy studovat na právech či se později uplatnit v oboru, byla skutečnost, že se již dokázaly dobře prosadit na jiných fakultách. Ale za jeden z klíčových argumentů považuje autor fakt, že „právě žena dovedla by studovat práva snadněji než muž, z vrozeného sklonu pro praksi (...).“¹²⁵ Proto by podle něj ženy byly vhodným „korektivem“ v byrokracii, kterou viděl jako „nejkrajnější důsledek objektivizující činnosti mužského pohlaví.“¹²⁶ Soudkyně by pak mohly v pozitivním slova smyslu narušit formálnost a rigidnost právního řádu.¹²⁷ V závěru autor textu podal ještě jeden důvod, proč se vůbec v této věci angažovat. Podle něj dosavadní jednostranná mužská

¹²¹ Tamtéž, s. 174.

¹²² PETRÁŇ, Josef a František KAVKA. *Dějiny Univerzity Karlovy IV. 1348–1990*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1995, s. 608. Na pražské právnické fakultě se v prvním akademickém roce zapsalo dohromady 213 žen z celkového počtu 3062 studentů. Podíl žen mezi studenty se do konce 20. let na celé univerzitě pohyboval kolem 5–7 %, až v následujících letech přesáhl dvouciferné číslo (vrcholem je pak rok 1935/36, kdy bylo zapsáno 13 % žen). Na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy se počet žen stabilně pohyboval kolem 30 %.

¹²³ Konkrétně se jedná o následující články: VESELÁ, Jarmila. Studium žen na Právnické fakultě pražské university. *List českých právníků „Všehrd“*. 1919–1920, roč. 1, 12. 1919, s. 23–24; KRYŠPÍN, Jaroslav. O právnickém studiu žen. *List českých právníků „Všehrd“*. 1919–1920, roč. 1, 1. 1920, s. 37–38; KRYŠPÍN, Jaroslav. O právnickém studiu žen (pokračování). *List českých právníků „Všehrd“*, roč. 1, 2. 1920, s. 54–56.

¹²⁴ FRANZL, Rudolf. Proti právnickému studiu ženskému. *Ženský svět*. roč. XXII, 1918, s. 257–258.

¹²⁵ Tamtéž, s. 257.

¹²⁶ Tamtéž.

¹²⁷ Tamtéž.

evropská kultura nedovolila ženě vyzkoušet její schopnosti, proto nemá nikdo právo vylučovat ji z jakéhokoli povolání. Cílem pak podle Franzla je dosáhnout „harmonického vyrovnaní“ mezi mužem a ženou. Strach z konkurence v zaměstnání nemá, podle něj to naopak povede ke zvýšení kvality právnictví v Československu. Na druhou stranu se Franzl ve svém textu postavil na stranu „pokroku“ a některé jeho „provokativní“ otázky („*Kde je důvod pro toto výsadné postavení pánů chefů, ředitelů a radů všech hodností a stupňů?*“) ¹²⁸ lze vnímat jako snahu nabourat dosavadní zvyky.

Druhý článek, tentokrát již vydaný na stránkách spolkového časopisu, je pak od členky spolku Jarmily Veselé. Ta ve svém textu zastávala poměrně moderní názory, podle nichž je emancipační otázka především snahou „(...) umožniti ženě, aby se stala plně člověkem.“ ¹²⁹ Dále pak klade důraz na požadavek, aby měly ženy otevřený přístup ke všem povoláním. Podle ní totiž neexistuje vůbec žádná záruka, že by ženy mohly působit ve stejných oborech jako muži. Zároveň požadovala, aby vláda uzákonila zvláštním výnosem (jak tomu bylo na jiných fakultách) skutečnost, že ženy mohou studovat na právech. Dosavadní situace byla totiž taková, že otevření fakulty ženám zaručovalo „pouze“ usnesení profesorského sboru.

Na tyto články reagovaly další dva texty od studenta práv Jaroslava Kryšpína s názvem *O právnickém studiu žen*. Sám přiznává, že popud přidat se do diskuze přišel až po přečtení názorů Franzla v *Ženském světě*, který označil za „ohnivou obhajobu“ žen. Autor v prvním článku odpovídá na názory protistrany, přičemž logika jeho argumentace je vlastně velmi podobná té Franzlově. Liší se pouze v tom, že zastává opačné stanovisko. Podle Kryšpína budou ženám jejich „vrozené“ schopnosti v otázce prosazení se v právním povolání na obtíž. „*Pisatel nesmí si plést pojem citu právnického a citu ženského. (...) Tato vlastnost, passivnost jejich (ženského – pozn. autora) citu, bude jim naopak největší překážkou při praxi právní. Žena nestojí nad svým citem, nýbrž jest jeho obětí.*“ ¹³⁰ V jeho očích zamezuje ženám větší emocionální vnímání „racionálně“ aplikovat právnícké poučky.

Protivníkovy argumenty postavil naruby i v otázce přístupu žen do byrokracie. Místo „mužského“ by tu bylo „ženské“ úřednictvo. Navíc žena podle Kryšpína má „hmotné požadavky“ a „touhu po luxusu“, které byly mimo jiné příčinou korupce

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ VESELÁ, Jarmila. Studium žen na Právnické fakultě pražské university. *List českých právníků „Všeherd“*. 1919–1920, roč. 1, 12. 1919, s. 23–24.

¹³⁰ KRYŠPÍN, Jaroslav. O právnickém studiu žen. *List českých právníků „Všeherd“*. 1919–1920, roč. 1, 1. 1920, s. 38.

manželů–byrokratů. Takže by bylo až moc idealistické, „*kdybychom věřili, že stane-li se (žena – pozn. autora) vyšší státní úřednicí, nebude si žádati ukojení těchže požadavků a slabostí, jež měla jako žena úředníková.*“¹³¹ Autor dále konstatoval, že pod „ideovou rouškou“ snah o rovnoprávnost skrývají ženy především požadavky existenční. Tím dostala diskuze též sociální rozměr. Pisatel textu se totiž obával toho, že ženy zaujmou pozice mužům v soudnictví, advokátní praxi a jiných profesních místech. Ženy se mohou maximálně angažovat v oborech jim „blízkých“, ale otevírat jim cestu do vyšších pater státních úřadů, soudnictví nebo diplomacie by mělo negativní dopad na samotné úřady.¹³² Na úplný konec Kryšpín dodává, že by si rád „dovolil“ ženy upozornit na jejich „pravé místo“ v rodině nebo jejich „povinnosti“ mateřské a manželské.

Za symbolické vyvrcholení této polemiky můžeme považovat až rok 1923, kdy byla poprvé ve *Všehrd* žena zvolena do správního výboru. Jednalo se o Jarmilu Veselou, jež se tehdy dostala na pozici „správce domu“.¹³³ Diskuze se vedla ale nadále. V roce 1923 se ve spolkovém časopisu objevuje zpráva, že v té době vycházejí první ženy absolventky do praxe, ale první reakce soudcovských organizací jsou záporné.¹³⁴ V textu se vyskytuje opět poměrně frekventovaný argument proti vstupu žen do tzv. mužských povolání,¹³⁵ totiž že se tím zvětší konkurence, a proto se muži „brání“. Jak bylo ukázáno na předešlé diskuzi, ekonomická stránka věci jistě hrála svoji roli, ale nebyla tou rozhodující, což naznačuje i závěr textu, ve kterém autor vyjadřuje pochyby nad tím, zda změny související s větším prosazením žen v právním odvětví budou ve prospěch „sociálních“ a „mravních“ poměrů společnosti. Právě prostředí vědy, státní správy a politiky bylo nejvíce zatížené genderovými stereotypy,¹³⁶ proto bylo obtížné najít pro ženy na těchto místech uplatnění. Ve stejném roce pak vyšel článek, jehož autorkou byla první doktorka práv Anděla Kozáková, která neskrývá obavy z reakce společnosti na první československé právničky.¹³⁷ Na obranu svých názorů vyjmenovává státy v Evropě i mimo ni, ve kterých je ženám nejen dovoleno

¹³¹ KRYŠPÍN, Jaroslav. O právnickém studiu žen (pokračování). *List českých právníků „Všehrd“*, roč. 1, 2. 1920, s. 55.

¹³² Tamtéž, s. 55.

¹³³ AUK, Vřestudentský archiv, fond Všehrd – Výroční zpráva Spolku československých právníků Všehrd 1922–1923, kart. A 40, s. 3.

¹³⁴ Žena–soudce, Všehrd. *List československých právníků*. 1922–1923, č. roč. 3: 1923, an., s. 138.

¹³⁵ Tamtéž, s. 138.

¹³⁶ MUSILOVÁ, Dana. Uplatnění absolventek vysokých škol v období první republiky. In *Semináře Výzkumného centra pro dějiny vědy z let 2000–2001*. Praha: Arenga, 2002, s. 174.

¹³⁷ KOZÁKOVÁ, Anděla. Žena a právnícké povolání. Všehrd, *list československých právníků*. 1922–1923, č. roč. 6. 1923, s. 199–202.

studovat, ale také zapojovat se do profesního života. Československá republika tedy podle ní nezavádí žádnou novinku.

Zrekapitulujeme-li si stanoviska hlavních představitelů této polemiky, lze dojít k následujícímu konstatování: Ačkoliv Rudolf Franzl hájil zájmy žen, ideově vycházel ze stejné premisy jako jeho oponent Jaroslav Kryšpín. Z přesvědčení, že existují ženské a mužské rysy chování, které jsou „od přírody“ dané. Jejich interpretace těchto „vlastností“ pak znamenala buď hájení souhlasného, či nesouhlasného názoru v otázce uplatnění žen v právní praxi. Z dikce textů je rovněž možné odvodit, že ani jeden z autorů k ženám nepřistupuje opravdu rovnoprávně. Spíše k nim hovoří z roviny intelektuální „nadřazenosti“, jež pramení z přesvědčení, že oni (muži) z vlastní vůle „pouští“ ženy do svého oboru.

Z této diskuze také vyplývá, že názorový svět členů *Všehrdu* nebyl v otázce ženské emancipace jednotný. Na jednu stranu se ženy objevovaly ve vedení spolku, což potvrzuje otevřenost členstva, na druhou stranu však ve spolku existoval proud, který zastával staré stereotypy. Lze to dokázat na příkladu Jaroslava Chlubny, jenž v textu *Ženská emancipace* zastává názor, že emancipace znamená ztrátu vlastní ženské identity, která byla podle něj založená na „citovosti“.¹³⁸ Proto by se měly ženy navrátit ke svému autentickému „já“ a „emancipovat se od emancipace“.¹³⁹

Dále pak je možno dojít k závěru, že formální povolení ženám studovat práva ještě neznamenalo, že se profesní obec otevřela. Dokazuje to fakt, že ještě na konci roku 1925 se vystudovaným právničkám nepodařilo najít definitivní místo ve státní nebo veřejné službě.¹⁴⁰ První opravdové uplatnění našly ženy v notářském odvětví, které se jim otevřelo právě v polovině 20. let.¹⁴¹ V něm získala své zaměstnání také Anděla Kozáková-Jírová.¹⁴²

¹³⁸ CHLUBNA, Jaroslav. *Ženská emancipace*. Fronta. 1. 12. 1927, 1927–1928, s. 425–428.

¹³⁹ Tamtéž, s. 429.

¹⁴⁰ BALÍK, Stanislav. Anděla Kozáková-Jírová první Češka JUDr. na pražské univerzitě. *Documenta pragensia. XIII, Žena v dějinách Prahy*. Praha: Scriptorium, 1996, s. 239.

¹⁴¹ MUSILOVÁ, Dana. Uplatnění absolventek vysokých škol v období první republiky. In *Semináře Výzkumného centra pro dějiny vědy z let 2000-2001*. Praha: Arenga, 2002, s. 172.

¹⁴² BALÍK, Stanislav. Anděla Kozáková-Jírová první Češka JUDr. na pražské univerzitě. *Documenta pragensia. XIII, Žena v dějinách Prahy*. Praha: Scriptorium, 1996, s. 240.

5. Boj o Všehrd

Tato kapitola se zabývá především politickými spory mezi táborem levice a pravice ve spolku. „Boje“ o *Všehrd* se vedly často v důsledku širších společenských událostí, které měly dopad i na samotné právníky. Již na počátku 20. let došlo k první větší roztržce v rámci studentstva v souvislosti s návštěvou Prahy francouzským maršálem Ferdinandem Fochem, která se měla konat v létě roku 1923. Kromě toho, že byl velitelem dohodových vojsk během první světové války, byl také známý svými silně konzervativními postoji.¹⁴³ Nejen studenti, ale také společnost se rozdělila na dva protichůdné proudy. Jeden reprezentovaný hlavně konzervativci a katolíky, kteří zprávu o návštěvě vřele uvítali, a druhý, v jehož čele stáli především socialisté, jejichž postoj byl zcela odmítavý.¹⁴⁴ Bez předchozí porady s ústředním výborem ÚSČS se pražská sekce na své květnové schůzi rozhodla oficiálně se zúčastnit uvítání maršála Foche. Reakce na sebe nenechala čekat příliš dlouho. Ústřední výbor oznámil, že kolegové z Prahy jednali bez jeho uvážení a že nesouhlasí s jejich rozhodnutím účastnit se vítání, jelikož se jedná o „činnost eminentně politickou, která je stanovami PÚ SČS zamítnuta.“¹⁴⁵ Zároveň je obvinili, že v této věci nemá pražské ústředí dostatečné pravomoci, protože se jedná o záležitost, jež se týká reprezentace veškerého studentstva, takže spadá jediné pod ústřední výbor. Spor byl vyostřen také skutečností, že ústřední výbor byl pod vlivem sociálně demokratických funkcionářů.¹⁴⁶ Zástupci pražské sekce ÚSČS, i přes uvedený protest „mateřské“ organizace, setrvali na svém původním rozhodnutí a uvítání maršála se zúčastnili. Každá strana sporu během krátkého času získala své přívržence v jiných studentských spolcích.

V této kauze se aktivně angažoval také *Všehrd*, jelikož měl nezanedbatelný vliv na činnost pražského ústředí.¹⁴⁷ Na konci května schválili funkcionáři právníckého spolku usnesení,¹⁴⁸ ve kterém se přihlásili k výzvě pražské ÚSČS vítat maršála Foche,

¹⁴³ HLADÍKOVÁ, Marta. *Ústřední svaz čsl. studentstva v letech 1920–1926*. Rigorózní práce. Praha: UK, 2004. 211 s. Vedoucí práce Jiří Pokorný, s. 118.

¹⁴⁴ Tamtéž.

¹⁴⁵ Tamtéž.

¹⁴⁶ Tamtéž.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 117.

¹⁴⁸ Lidové noviny. 24. 5. 1923, výt. 256, roč. 31, s. 2. Pro ilustraci připojuji celé znění: „S radostí slyšeli jsme jako samozřejmou povinnost československého studentstva výzvu pražského ústředí čs. studentstva k spontánnímu uvítání jednoho z buditelů naší samostatnosti a tím i osvobození čs. studentstva z kulturního temna, a proto s tím větší rozhodností odsuzujeme usnesení Ústředního svazu čs. studentstva, jímž prohlásilo výzvu pražského ústředí za politikum a nedovedlo tak pochopiti v historickém okamžiku význam Fochovy návštěvy a zpronevěřilo se tradicím českého studentstva,

jenž byl označen jako „buditel“ samostatnosti, který přispěl k osvobození studentstva z „kulturního temna“. Tím razantněji odmítli právníci rozhodnutí ústředního výboru, který osočovali ze „zpronevření se tradicím studentstva“. Důležitá informace, kterou zpráva obsahuje, je, že toto usnesení bylo na výboru *Všehrd* přijato šesti hlasy proti čtyřem, což ilustruje, jaké rozložení sil ve spolku zrovna panovalo. Tímto rozhodnutím se spolek přiklonil do tábora pravice. Jan Renner, bývalý starosta *Všehrd* ve válečných letech a čelní představitel Mladé generace,¹⁴⁹ ve svém článku *Dovede si české studentstvo udělat doma pořádek?*¹⁵⁰ zmiňuje roli *Všehrd* v době první světové války, přičemž vyzdvihuje onu valnou hromadu z roku 1917, ve které se spolek „hrdě“ přihlásil k národu. Zajímavé také je, že podle Jana Rennera má *Všehrd* povinnost a především legitimitu, která plyne z jeho rozsáhlé sociální a vydavatelské činnosti, vystoupit proti těm, kteří „špiní“ dobré jméno studentstva. Bývalý starosta spolku osočoval funkcionáře ústředního výboru, že jejich rozhodnutí je „políčkem“ do tváře všem, jelikož Foch byl hostem českého národa, vlády i prezidenta. Nelze si nevšimnout, že se snažil vytvořit dojem sjednoceného studentstva, které se od dob, kdy se spolek účastnil národně emancipačních snah během války, nezměnilo, že i nyní nenechá projít bez prominutí „zpronevěru“, které se někteří jedinci dopustili tím, že se rozhodli neúčastnit se oficiálního přijetí maršála Focheho.

Do celého sporu se vložily také *Národní listy*, které na svých stránkách pravidelně zveřejňovaly prohlášení těch spolků, jež se přidaly na stranu pražského ústředí. Přičemž účelem jednotlivých prohlášení bylo přispět ve studentstvu k „(...) očistě od cizích živlů, nečesky smýšlejících (...)“¹⁵¹ a zároveň demonstrovat, že vysokoškolské studentstvo není zamořeno „nákazou internacionalismu“. Mezi organizace, jejichž rezoluce byly uveřejněny, se řadil například Spolek čsl. mediků, Spolek posluchačů inženýrství nebo krajanské spolky jako strakonická Prácheň. Nyní by již ani nemělo překvapit, že stejné stanovisko, které zastával *Všehrd*, prezentoval také brněnský právnický spolek.¹⁵² Lze si povšimnout, že argumentace všech těchto spolků se velmi podobala. Ve většině usnesení je útočeno na „stranicko-politické“ rozhodování ústředního výboru, jež je ovlivňováno levicí, která jde v „(...) krvavých

stojícího vždy s národním záplem v předních řadách bojovníků za politickou a kulturní svobodu československého národa.“

¹⁴⁹ ČECHUROVÁ, Jana. *Česká politická pravice: mezi převratem a krizí*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999, s. 45.

¹⁵⁰ *Národní listy*. 25. 5. 1923, roč. 63, č. výt. 141, s. 2.

¹⁵¹ *Národní listy*. 24. 5. 1923, roč. 63, č. výt. 140, s. 3.

¹⁵² *Národní listy*. 25. 5. 1923, roč. 63, č. výt. 141, s. 3.

stopách apoštolů komunismu (...)“.¹⁵³ Zároveň se zdůrazňovalo, že spolky na straně pražského ústředí hájí „národně“ uvědomělé studentstvo. V souvislosti s osobou maršála Focheho je zmiňováno, že právě on přispěl v boji slovanských národů proti Němcům. Nacionální hledisko hrálo tedy v jejich argumentaci největší roli.

Tato napjatá atmosféra ve studentstvu vyvrcholila na začátku června, kdy došlo k události, jež se následně označovala jako „fochiáda“ nebo „pendrekiáda“.¹⁵⁴ Katoličtí studenti měli schůzi na Žofině, při níž mimo jiné zazněla kritika ÚČSČ za nepřivítání maršála. Na akci ale dorazilo také socialistické a antiklerikální studentstvo. Než došlo k potyčce, objevila se na Žofině policie, která se rozhodla dav vytlačit. Levicovní studenti se následně uchýlili do budovy univerzity na Karlově náměstí, kde bylo rozhodnuto, že se vydají k policejnímu ředitelství s žádostí o vydání kolegů zatčených na Žofině a následně se u Národního divadla rozejdou. Ovšem na Národní třídě narazili na policii, která je již definitivně rozehnala. Průvodu se zúčastnilo zhruba 700–800 studentů, přičemž několik z nich utrpělo zranění.¹⁵⁵

O týden později se konala mimořádná valná hromada *Všehrdy*, na které se jednalo až do nočních hodin.¹⁵⁶ Zde došlo k opětovnému potvrzení předchozích kroků spolku, které vedly k odmítnutí usnesení ústředního výboru. I když byla fochiáda dozněním poválečné radikalizace levicově smýšlejících studentů,¹⁵⁷ hlasování ve *Všehrdy* skoro dvoutřetinovou převahou dopadlo ve prospěch „národních“ snah. Na druhou stranu, na rozdíl od studentských organizací se politická polarizace ve *Všehrdy* ještě tolik neprojevila. To bylo dáno především tím, že v následujících dvou letech byl starostou Antonín Švehla, jehož výbory byly složeny paritně tak, aby měly zastoupení obě strany. Konsenzus v rozhodování, který se projevoval například poměrným zastoupením v delegacích vyslaných na shromáždění ÚČSČ, trval do poloviny 20. let.¹⁵⁸

¹⁵³ *Národní listy*. 24. 5. 1923, roč. 63, č. výt. 140, s. 3.

¹⁵⁴ Pojem „pendrekiáda“ použil tisk demokratické levice. Viz HAVRÁNEK, Jan, Jan HAVRÁNEK a Zdeněk POUŠTA. *Dějiny Univerzity Karlovy IV*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1998, s. 32.

¹⁵⁵ HLADÍKOVÁ, Marta. *Ústřední svaz čsl. studentstva v letech 1920–1926*. Rigorózní práce. Praha: UK, 2004. 211 s. Vedoucí práce Jiří Pokorný, s. 121.

¹⁵⁶ *Národní listy*. 8. 6. 1923, roč. 63, č. výt. 155, s. 2.

¹⁵⁷ HAVRÁNEK, Jan, Jan HAVRÁNEK a Zdeněk POUŠTA. *Dějiny Univerzity Karlovy IV*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1998, s. 32.

¹⁵⁸ KOZÁNEK, Karel. Boj o Všehrd. *Přítomnost*. 16. 12, 1926, roč. 3, s. 773.

5.1 Valná hromada 1926

Tento stav pokračoval až do valné hromady roku 1925, která znamenala narušení „neutrální“ politiky ve spolku. Od této události nebylo dosažení dohody v následujících letech již možné a vzájemná animozita mezi „pravicovými“ a „levicovými“ studenty rostla. Na podzim odstupující vedení navrhlo oficiální kandidátní listinu, ve které byl jako budoucí představitel spolku uveden Josef Nestával,¹⁵⁹ toho času místostarosta *Všehrd*. Proti němu se jako kandidát za „národní“ stranu postavil Vlastimil Stypa,¹⁶⁰ který byl také členem předchozího výboru, tentokrát na pozici „pořadatel vycházek a přednášek“. Pokud bychom se podívali podrobněji na jména, jež figurovala v odstupujícím výboru z roku 1924/25, zjistíme, že se v něm nacházejí postavy zastupující „levicovou“ (Nestával, Basch) i „pravicovou“ (Stypa) stranu. Hlasování vyhrál Vlastimil Stypa, ačkoliv se předtím zavázal, že kandidovat nebude a přenechá místo kolegovi Nestávalovi. Jakmile ale zjistil, že jeho přívrženci mají většinu, rozhodl se opět přihlásit do volebního klání. V následujícím hlasování zvítězil. Argumentoval tím, že slíbil, že sám nebude kandidovat, ale nikoliv, že nepřijme kandidaturu.¹⁶¹ Při porovnání obou výborů zjistíme, že pod novým starostou se do vedení dostala také jména spojená s politickou pravicí, jako například Jaroslav Chlubna,¹⁶² který bude zmíněn ještě v souvislosti s hlasováním o numeru clausu, nebo Ladislav Springer,¹⁶³ člen Mladé generace.¹⁶⁴ Nástup „národní“ kandidátky je nutné vnímat také v širších souvislostech studentského hnutí. V roce 1926 zahájili pravicově smýšlející studenti boj za ovládnutí ÚSČS.¹⁶⁵ Proto odpůrci zvolení Vlastimila Stypy interpretovali jeho výhru jako plán pravice, jež zavelela obsadit spolky. A *Všehrd* měl být „předbojovníkem“ a „harcovníkem“ těchto aktivit.¹⁶⁶ Velkou roli v odporu vůči Josefu Nestávalovi zároveň hrála jeho příslušnost k národním

¹⁵⁹ Josef Nestával, narozen 14. 12. 1900, PF UK 1919–1930, Archiv Univerzity Karlovy, fond Matriky Univerzity Karlovy, i. č. 7, Matrika doktorů Univerzity Karlovy VII. (1928–1931), s. 3301.

¹⁶⁰ Vlastimil Stypa, narozen 12. 9. 1901, PF UK 1920–1925, Archiv Univerzity Karlovy, fond Matriky Univerzity Karlovy, i. č. 6, Matrika doktorů Univerzity Karlovy VI. (1924–1927), s. 2487.

¹⁶¹ KOZÁNEK, Karel. Boj o Všehrd. *Přítomnost*. 16. 12, 1926, roč. 3, s. 773. Nutno upozornit na fakt, že autor článku byl také členem daného výboru z roku 1924/25. Z textu vyplývá, že se pisatel článku přiklání na stranu „opozice“.

¹⁶² Josef Jaroslav Chlubna, narozen 28. 5. 1905, PF UK 1924–1929, Archiv Univerzity Karlovy, fond Matriky Univerzity Karlovy, i. č. 7, Matrika doktorů Univerzity Karlovy VII. (1928–1931), s. 3134.

¹⁶³ Ladislav Springer, narozen 11. 11. 1903, PF UK 1922–1927, Archiv Univerzity Karlovy, fond Matriky Univerzity Karlovy, i. č. 6, Matrika doktorů Univerzity Karlovy VI. (1924–1927), s. 2768.

¹⁶⁴ KOHÁK, Miloslav. Studentstvo politické. *Přítomnost*. 2. 5. 1928, 1928–1929, s. 262–266.

¹⁶⁵ HAVRÁNEK, Jan, Jan HAVRÁNEK a Zdeněk POUŠTA. *Dějiny Univerzity Karlovy IV*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1998, s. 32.

¹⁶⁶ KOZÁNEK, Karel. Boj o Všehrd. *Přítomnost*. 16. 12, 1926, roč. 3, s. 773.

socialistům.¹⁶⁷ „Pravicová“ strana reagovala „klasickým“ argumentem o politických silách, které se snažily spolek ovládat dle stranické linie, jež ale neměly dostatek hlasů, aby zvrátily vítězství směru „národního“ a „nepolitického“.¹⁶⁸

Pokračováním těchto sporů byly pak valné hromady následujícího roku, kterých se muselo konat více vzhledem k tomu, že byly přerušeny nebo rozpuštěny. „Levice“ velmi silně vystupovala proti způsobům, jakými „pravice“ kandidátka vede *Všehrd*. Dne 26. listopadu 1926 byla svolána první valná hromada do sálu v Karolinu. Jako hlavní kandidát „levice“ byl vybrán Jaromír Basch.¹⁶⁹ K měření sil ale nedošlo, protože Vlastimil Stypa nechal schůzi rozpustit „z bezpečnostních důvodů“, přičemž jako oficiální příčinu uvedl příliš velký počet členstva, který ohrožuje konání schůze, jelikož kapacita místnosti nedostačuje. Lze se ale také domnívat, že k rozpuštění schůze došlo z jiných důvodů. Hlavní roli zde mohlo hrát rozložení sil na valné hromadě, jež ukazovalo ve prospěch „levice“. Dalším problémem byl termín svolání příští schůze právníků. Stanovy v tomto případě dávaly starostovi na výběr ze dvou možných nástrojů – odročení a rozpuštění. V tomto případě přicházela v úvahu spíše první volba¹⁷⁰, jelikož znamenala, že by došlo k odložení nebo přesunutí schůze do jiné místnosti. Starosta se ovšem rozhodl pro rozpuštění valné hromady. Stanovy udávají,¹⁷¹ že nová schůze se musí sejít nejdéle do čtrnácti dnů od zrušení. Zároveň ale podle § 1 *Svolání valné hromady*¹⁷² nařizují, že musí být dáno na vědomí konání schůze nejméně sedm dní předem, takže bylo jasné, že starosta valnou hromadu do konce listopadu svolat nestihne, ba ani nemůže. „Levice“ Stypu napadala¹⁷³ z umělého prodlužování celého procesu, jehož účelem bylo sejít se na nové schůzi spolku až v co nejdelším možném termínu, ve kterém by již většina studentů, která nebydlela v Praze, byla na vánočních prázdninách.

¹⁶⁷ NA, Ministerstvo zahraničních věcí, fond Výstřižkový archiv, kart. 2739, i. č. 1479, BASCH, Jaromír. K boji o „Všehrd“. *Národní osvobození*.

¹⁶⁸ RÓN, Karel. Ke sporům ve spolku československých právníků „Všehrd“. *Národní listy*. 5. 12. 1926, roč. 66, výt. 333, s. 10.

¹⁶⁹ Jaromír Basch, narozen 4. 3. 1902, PF UK 1921 – 1925, Archiv Univerzity Karlovy, fond Matriky Univerzity Karlovy, i. č. 6, Matrika doktorů Univerzity Karlovy VI. (1924–1927), s. 2555.

¹⁷⁰ AUK, Věstudentský archiv, fond Všehrd – Stanovy Spolku československých právníků „Všehrd“, 1922, Jednací řád pro valné hromady, §23 Přerušování schůze, kart. A 323, s. 14.

¹⁷¹ AUK, Věstudentský archiv, fond Všehrd – Stanovy Spolku československých právníků „Všehrd“, 1922, Jednací řád pro valné hromady, §12 Rozpuštění schůze, kart. A 323, s. 13.

¹⁷² AUK, Věstudentský archiv, fond Všehrd – Stanovy Spolku československých právníků „Všehrd“, 1922, Jednací řád pro valné hromady, §12 Rozpuštění schůze, s. 11.

¹⁷³ NA, Ministerstvo zahraničních věcí, fond Výstřižkový archiv, kart. 2739, i. č. 1479, *Tribuna*. 27. 11. 1926; *Lidové noviny*. 2. 12. 1926.

V době mezi první a druhou valnou hromadou, jež byla nakonec svolána na 8. prosince, docházelo na stránkách jednotlivých novin k výměnám názorů. Bouřlivou reakci rozpoutaly dva články z *Národních listů*, jež se vyjadřovaly k nedávným událostem. Vlnu nevole ze strany „levice“ způsobil především text *Boj o studentstvo*¹⁷⁴ Ladislava Springera, který v klání o vliv v právnickém spolku neměl daleko k použití expresivního a nacionalistického slovníku. Vládu v ústředních spolecích označil za „socialistickou diktaturu“, která po vzoru politiků stejného smýšlení „vyvlastňuje“ pro své potřeby sociální fondy na podporu chudých. „Opoziční“ síly na valné hromadě *Všehrdy* označil za „německé a maďarské Židy“, kteří pokřikovali hesla „ pryč s Čechy“ a následně vulgárně napadli čestného hosta schůze děkana právnické fakulty prof. Kadlece.¹⁷⁵ Rozpuštění valné hromady starostou Stypou pak v důsledku těchto činů ospravedlňuje. Antisemitské výroky příslušníka „pravicové“ strany ve spolku a bývalého člena výboru Ladislava Springera nejsou v jeho textech ojedinělými „výkřiky“, ale typickým rétorickým postupem, jak hanlivě nazývat levicovou opozici.

Inspiraci našel Ladislav Springer pravděpodobně v článku¹⁷⁶ z 28. října od Jana Vrzalíka, studenta, který stál v čele fašistických uskupení, z nichž následně vznikla *Vlajka*, a kterému jeho přívrženci říkali „il duce Vrzalini“.¹⁷⁷ Ten se vyjadřoval k dění ve *Všehrdy* a agitoval ve prospěch „pravicové“ kandidátky, ačkoliv sám nebyl právníkem. Jeho rétorika byla ještě radikálnější. „Socialističtí“ studenti si podle něj vzhledem ke své slabosti museli povolat na pomoc „(...) židy všech možných středoevropských jazyků a kandidují žida dra Basche“.¹⁷⁸ Průběh valné hromady je vyličen totožně jako v člancích Ladislava Springera. Dalším výrazným bodem v textu jsou důvody, jaké Jan Vrzalík udával, když obhajoval, že se účastnil agitace na podporu pravicově zaměřených právníků. Na prvním místě stojí důvod antisemitský, protože by považoval za urážku studentstva, „(...) kdyby na valné hromadě největšího

¹⁷⁴ NA, Ministerstvo zahraničních věcí, fond Výstřížkový archiv, kart, 2739, i. č. 1479, *Národní listy*. 30. 11. 1926. Autor je zde uveden pod zkratkou „Sp.“, ačkoliv se pisatel, Ladislav Springer, v jiném článku z 5. 12. 1926 nakonec ke svému autorství tohoto textu přiznal.

¹⁷⁵ Vůči tvrzení, že na něj bylo vulgárně pokřikováno, se děkan na další valné hromadě ohradil, že je neslyšel. Viz NA, Ministerstvo zahraničních věcí, fond Výstřížkový archiv, kart, 2739, i. č. 1479, *České slovo*. 9. 12. 1926.

¹⁷⁶ NA, Ministerstvo zahraničních věcí, fond Výstřížkový archiv, kart, 2739, i. č. 1479, 28. *Říjen*. 30. 11. 1926.

¹⁷⁷ KOZÁNEK, Karel. *Boj o Všehrd. Přítomnost*. 16. 12. 1926, roč. 3, s. 773.

¹⁷⁸ NA, Ministerstvo zahraničních věcí, fond Výstřížkový archiv, kart. 2739, i. č. 1479. 28. *říjen*. 30. 11. 1926.

studentského spolku měli rozhodovat židé, neznající ani česky.¹⁷⁹ Jan Vrzalík členem *Všehrdy* nebyl, ale to, že ve spolku figurovali také „fašisté“, přiznává ve svém textu¹⁸⁰ Ladislav Springer. Toto konstatování není novinkou, jelikož například v roce 1922 někdo v prostorách spolku vyvěsil zprávu o založení klubu *Červenobílých*, fašistické organizace, s výzvou k obraně proti Němcům.¹⁸¹

Druhým článkem je pak text¹⁸² od Karla Róna,¹⁸³ člena „Stypova“ výboru, který v *Národních listech* vyšel o několik dní později. Styl, jakým pisatel psal, byl naprostým opakem předchozího agitačního článku. Snažil se vyvolat dojem objektivity a odbornosti. Obhajuje zvolený výbor z roku 1925 jako „národní“ a „nepolitický“, i přes aktivity skupin, jejichž cílem bylo celou volbu zpolitizovat. Mírnějším slovníkem, který autor zvolil, jako by se snažil utvořit vřelejší obrázek „pravicové“ strany po úvodníku Ladislava Springera. Reakce na oba texty ze strany „levicového“ tábora vyšla v předvečer konání další valné hromady na stránkách *Národního osvobození*, autorem byl představitel kandidátky Jaromír Basch.¹⁸⁴ Podle něj předchozí výbor nepřinesl žádný návrh či nezorganizoval novou akci, ale pouze čerpal z minulé práce. Zároveň si předchozí vedení přivlastnilo cizí zásluhy, jelikož vedlo spolek v době, kdy byl *Všehrd* finančně konsolidovaný a silný. Nutno poznamenat, že Jaromír Basch byl „zkušeným“ členem spolku, jelikož mezi lety 1921/22 – 1924/25 vždy zastával nějakou funkci ve výboru. Vzhledem k tomu, že patřil mezi „levicový“ proud, nemělo by být překvapením, že jeho jméno se již neobjevilo ve vedení spolku v letech 1925/26, kdy stál v čele Vlastimil Stypa. Basch rovněž ve svém článku poukazoval na praktiky předvolebního boje, které považoval za nečestné, což dokazoval konkrétně na příkladu zatajování termínu valné hromady nebo účelného odsouvání jejího samotného konání.

Valná hromada se konala v Národním domě na Smíchově. Její průběh nebyl klidný. Zájem studentů o dění ve *Všehrdy* dokazuje fakt, že se jí účastnila zhruba

¹⁷⁹ NA, Ministerstvo zahraničních věcí, fond Výstřižkový archiv, kart. 2739, i. č. 1479. 28. říjen. 30. 11. 1926.

¹⁸⁰ SPRINGER, Ladislav. Ještě k boji o studentstvo. *Národní listy*. 17. 12. 1926, roč. 66, výt. 345, s. 1. Cituji: „Na důkaz necht' slouží to, že z 13členného výboru pouze 2 kolegové jsou fašisté.“

¹⁸¹ ČECHUROVÁ, Jana. *Česká politická pravice: mezi převratem a krizí*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999, s. 86.

¹⁸² RÓN, Karel. Ke sporům ve Spolku československých právníků „Všehrd“. *Národní listy*. 5. 12. 1926, roč. 66, výt. 333, s. 10.

¹⁸³ Karel Rón, narozen 22. 5. 1902, PF UK 1923–1929, Archiv Univerzity Karlovy, fond Matriky Univerzity Karlovy, inv. č. 7, Matrika doktorů Univerzity Karlovy VII. (1928–1931), s. 3139.

¹⁸⁴ NA, Ministerstvo zahraničních věcí, fond Výstřižkový archiv, kart. 2739, i. č. 1479, *Národní osvobození*. 7. 12. 1926.

tisícovka právníků.¹⁸⁵ Vzhledem k tomu, že chybí záznam z této schůze, je obtížné rekonstruovat, k čemu přesně došlo. Nicméně výsledkem bylo, že policejní dozor valnou hromadu nechal rozpustit. Levicový tisk informoval o tom, že skupina lidí s „fašistickými průkazy“, která zároveň nenáležela k právníkům, začala schůzi rušit.¹⁸⁶ Přičemž tito „narušitelé“ měli být puštěni dovnitř na základě falešných legitimací, které vydával jeden ze členů výboru. Na nátlak členstva musel předseda Stypa této skupince alespoň vymezit speciální prostor v místnosti, tak aby mohla schůze pokračovat. Po tomto úspěchu byly předneseny další dva návrhy, aby došlo k vypovězení nezvaných hostů a aby se hlasovalo, na základě výzvy Josefa Nestávala, o nedůvěře dosavadnímu starostovi Vlastimilu Stypovi. V ten moment ale přišel na scénu policejní komisař, který po rozhovoru s předsedou nechal celou valnou hromadu rozpustit z důvodu, že není možné udržet pořádek. V *Národních listech* se objevila opačná verze, že za rozpuštění valné hromady mohou především „socialističtí“ právníci, kteří se chovali tak, že byl komisař nucen celé zasedání ukončit ze strachu z možných násilností.¹⁸⁷ Za povšimnutí stojí, že se tato událost dostala také na půdu poslanecké sněmovny. Poslanec za sociální demokracii Jan Koudelka ve svém vystoupení¹⁸⁸ hovoří o policejním zákroku na valné hromadě *Všehrdy*, kde mělo být zvoleno nové vedení, jež by učinilo přítrž „fašistické“ klice ve spolku. Podle něj byl návrh na vyslovení nedůvěry doprovázen „výkřiky“ z řad přívrženců dosavadního výboru, což ale stále nebyl důvod nechat schůzi rozpustit. Tuto aféru dává do kontrastu se schůzí fašistické obce v Plodinové burze, které se účastnilo také levicové studentstvo, jež bylo „krvavě stlačeno“. Zde ale policejní komisař vůbec nezakročil. Pasáž řečník ukončil konstatováním, že postup policie je stranický a že se jedné části studentstva nadržuje před druhou. Za potlesku poslanců sociální demokracie dodal, že z tohoto jednání se ještě vyvodí důsledky.

To se vzápětí ukázalo jako pravda, protože ještě ten den byly podány dvě interpelace na ministra vnitra Jana Černého. V první,¹⁸⁹ za sociální demokracii,

¹⁸⁵ NA, Ministerstvo zahraničních věcí, fond Výstrižkový archiv, kart. 2739, i. č. 1479, *Národní osvobození*. 9. 12. 1926.

¹⁸⁶ NA, Ministerstvo zahraničních věcí, fond Výstrižkový archiv, kart. 2739, i. č. 1479, *Národní osvobození*. 9. 12. 1926; *České slovo*. 9. 12. 1926.

¹⁸⁷ SPRINGER, Ladislav. Ještě k boji o studentstvo. *Národní listy*. 17. 12. 1926, roč. 66, výt. 345, s. 1.

¹⁸⁸ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. NS RČS 1925–1929, 56. schůze dne 9. prosince 1926 [online]. 2012 [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné online: <http://www.psp.cz/eknih/1925ns/ps/stenprot/056schuz/s056003.htm>.

¹⁸⁹ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. NS RČS 1925–1929, tisk: T. 746/XI, rozd. 58, 15. 12. 1926, 1436, III, *Zakročení policie při valné hromadě právnického spolku „Všehrd“*, *Interp. Jana Koudelky*. [online]. Digitální repozitář. 2012 [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné online: http://www.psp.cz/eknih/1925ns/ps/tisky/t0746_02.htm.

iniciované právě Janem Koudelkou, se opakovalo, co již bylo řečeno v plénu, přičemž podepsaní poslanci podávali otázky¹⁹⁰ směřované na ministra, které se zaměřovaly právě na „neobjektivnost“ chování policie. Druhá,¹⁹¹ tentokrát z pera národních socialistů, byla po obsahové stránce skoro totožná s interpelací sociálních demokratů. Odpověď se tázaným dostalo od ministra Jana Černého v únoru následujícího roku.¹⁹² Obě byly vlastně, až na pár nepatrných formulačních změn, totožné, což bylo dáno charakterem otázek. Výtky, které obsahovaly interpelace, ministr odmítl. Jeho verze, jak se odehrála valná hromada *Všehrdy*, byla odlišná jak od „levicové“, tak „pravicové“ interpretace celé události. Podle Jana Černého měla schůze již od zahájení velmi rušný průběh, starosta spolku musel několikrát přítomné napomínat. Až když došlo k podání návrhu o vyslovení nedůvěry Vlastimilu Stypovi, stala se věrava nekontrolovatelnou, a proto policejní komisař nechal celou schůzi rozpustit. Zároveň v jeho odpovědi jasně stálo, že k tomu došlo bez předchozí konzultace se starostou, což odporovalo „levicové“ verzi příběhu, ve které příslušné orgány konaly až po dohodě s předsedajícím. Postup zásahu byl podle ministra správný, protože se řídil příslušnými paragrafy. Závěrem dodal, že policejní orgány měří všem stejně, a proto je osočení z neobjektivnosti strážníků falešné. Odpověď ministra vnitra byla opravdu „diplomatická“, neoznačovala totiž vůbec žádnou skupinu, která by byla zodpovědná za rozpoutání věry. Přesto vytane na mysl pochybnost, která byla z hlediska „levicového“ proudu oprávněná. Je to náhoda, že k ukončení schůze došlo zrovna v době, kdy mělo dojít k hlasování o nedůvěře? Interpelace podané poslanci byly v podstatě texty opsanými z levicových

¹⁹⁰ „1. Je pan ministr vnitra ochoten zameziti, tomu aby policie a její orgány nadržovaly fašistům?; 2. Chce pan ministr vnitra zakročiti a zjednatí nápravu, aby policie jednala způsobem naprosto objektivním?; 3. Chce pan ministr vnitra postarati se, aby se případy stranického jednání policie vícekrát neopakovaly?“.

¹⁹¹ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. NS RČS 1925–1929, tisk: T. 744, sděl. 57, 10. 12. 1926, 1303, III, rozd. 61, 15. 2. 1927, 1596, III, *Postup policejního komisaře při valné hromadě spolku československých právníků „Všehrd“, Interp. dr. Franke*. [online]. Digitální repozitář. 2012 [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné online: http://www.psp.cz/eknih/1925ns/ps/tisky/t0774_00.htm.

¹⁹² Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. NS RČS 1925–1929, tisk: T. 944/ VI, rozd. 73, 5. 4. 1927, 593, IV. [online]. Digitální repozitář. 2012 [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné online: http://www.psp.cz/eknih/1925ns/ps/tisky/t0944_01.htm.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. NS RČS 1925–1929, tisk: t. 852, rozd. 62, 15. 2. 1927, 1660, III, rozpr. nepřizn. 63, 12. 3. 1927, 51, IV. [online]. Digitální repozitář. 2012 [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné online: http://www.psp.cz/eknih/1925ns/ps/tisky/t0852_00.htm.

tiskovin, ale Jan Černý musel čerpat z podaného hlášení od daného policejního komisaře.¹⁹³

Další valná hromada se měla konat dne 22. prosince. Z dosavadního vývoje je patrné, že obě strany ve *Všehrd*u mohly vyhlížet úspěch. Již třetí schůze právníků byla svolána opět do Národního domu na Smíchově, nedopadla však příliš odlišně od předchozí. Přesto na začátku došlo k nečekané události, když předseda Stypa podal návrh své rezignace z důvodu novinových útoků na jeho osobu, které mu vytýkaly stranické vedení spolku. Výbor ale jeho rezignaci nepřijal a vyzval ho, ať dál vede *Všehrd*.¹⁹⁴ Na schůzi se také dostavilo méně účastníků než na předchozí, zhruba kolem tří set,¹⁹⁵ což bylo dáno především termínem v době vánočních svátků. Proto podala „levice“ návrh, aby došlo k přesunutí valné hromady na leden, kdy by mohli přijet členové z venkova. Hlasování o tomto návrhu vyšlo vítězně pro „levici“, která získala nadpoloviční počet hlasů, ale podle stanov bylo zapotřebí dvou třetin všech účastněných, aby mohl být dokument schválen. Ačkoliv bylo rozhodnuto, že bude schůze pokračovat, rozložení sil na této valné hromadě bylo ve prospěch opozičního tábora, jak se ukázalo na předchozím hlasování. Výpovědi o dění se sice podle stranickosti tisku liší, všechny se však shodnou na tom, že napjatá atmosféra v sále vyvrcholila vystoupením Josefa Nestávala, který Vladimíra Stypu slovně napadl.¹⁹⁶ To vyvolalo vlnu nevole v řadách příznivců výboru, jež měla za následek, že jeden z přívrženců¹⁹⁷ se na řečníka obořil a započal tak vřavu mezi studenty v sále, kterou musel ukončit až přihlížející strážník. Ten také následně opět nechal celou schůzi rozpustit. Důvodem silných slov Josefa Nestávala mělo být odmítnutí hlasovat o jeho návrhu z minulé valné hromady, jenž se týkal vyslovení nedůvěry předsedovi. Rozhodnutí o novém vedení se muselo odsunout až na další rok.

Následující valná hromada se konala 23. ledna 1927. Pro „indispozici“ nebyl přítomen předseda Stypa. Opozice stále trvala na svém kandidátovi Jaromíru Baschovi,

¹⁹³ V archivu nebylo dohledáno. Viz Národní archiv, fond: Presidium policejního ředitelství 1915–1940, inv. 62, Vysoké školy, studenti a profesori, karton 439, sign. S 114/1-24; Fašistické demonstrace, karton 82, sign. D12/35.

¹⁹⁴ NA, Ministerstvo zahraničních věcí, fond Výstřižkový archiv, kart. 2739, i. č. 1479, *Lidové noviny*. 23. 12. 1926.

¹⁹⁵ *Národní politika* i *Národní osvobození* hovoří o 342 účastnících. NA, Ministerstvo zahraničních věcí, fond: Výstřižkový archiv, kart. 2739, i. č. 1479, *Národní politika*. 23. 12. 1926; *Národní osvobození* 23. 12. 1926.

¹⁹⁶ *Národní listy*. 23. 12. 1926, roč. 66, výt. 351, s. 1. Konkrétně měl na adresu starosty říci: „Dr. Stypa nedovede řídit schůzi, ale byl by za to dobrým biletářem!“

¹⁹⁷ Podle *Národního osvobození* to byl Kamil Vaetter. Viz NA, Ministerstvo zahraničních věcí, fond Výstřižkový archiv, kart. 2739, i. č. 1479, *Národní osvobození*. 23. 12. 1926. Je záhodno dodat, že Kamil Vaetter byl členem Mladé generace. Viz *Národní listy*. 26. 4. 1926, roč. 66, výt. 115, s. 2.

přičemž odstupující výbor navrhl kandidátku v čele s Karlem Rónem. Průběh byl již o něco hladší. Skutečnost, že i na předchozích valných hromadách většinu držela „levice“, se prokázala i nyní. Ze 414 hlasujících se pro Jaromíra Basche vyslovilo 251 členů, Karel Rón jich získal jen 157.¹⁹⁸ Následujícího dne vyšly v levicových novinách triumfální titulky¹⁹⁹ o „naprosté porážce fašistů“. Nový výbor byl označen za spolehlivě „pokrokový“, což potvrzuje fakt, že do něj byly zvoleny i dvě ženy. *Národní listy* v článku od Ladislava Springera označily volbu za podvod, jelikož došlo k čachrování s hlasy. I přes prohru končil autor textu optimisticky s vírou, že se jedná o dočasný stav věci.²⁰⁰ *Prager Presse*²⁰¹ označil volbu jako „depolitizaci“ spolku, s čímž lze polemizovat, protože předchozí boje na valných hromadách byly právě ve znamení stranických sporů. Nakonec je nutné ještě poznamenat, že „levice“ si udržela většinu i na podzimní valné hromadě z roku 1927, na které byl zvolen člen původního výboru Jaromír Valenta.²⁰²

Na první pohled se může jevit popsání různých sporů, ke kterým došlo na jednotlivých valných hromadách, jako bezvýznamné, ve skutečnosti však tyto události skrývaly podstatu boje o *Všehrd*, již bylo prosazení svého přesvědčení ve vedení spolku a tím možnost ovlivnit směřování studentstva. V průběhu sporů se začaly jasněji ukazovat charakteristické rysy obou stran. O „pravicovém“ proudu je možné konstatovat, že vliv v něm měla mládež z Československé národní demokracie. Nutné je ovšem i v rámci tohoto tábora rozlišovat. Na jedné straně stáli studenti, kteří měli názorově blízko k Mladé generaci, jež se začala vyznačovat příklonem k radikálnímu nacionalismu.²⁰³ Jedná se například o Ladislava Springera nebo Jaroslava Chlubnu. V boji o *Všehrd* tíhla rétorika prvního z nich k antisemitismu, vypjatému nacionalismu, odporu vůči kompromisům nebo „internacionalismu“ a „socialismu“ ve studentstvu. Blízkost fašistických studentů a Mladé generace se promítla i do *Všehrdu*. Lze si to ukázat na osobě Chlubny, který dokázal v průběhu

¹⁹⁸ NA, Ministerstvo zahraničních věcí, fond Výstřižkový archiv, kart. 2739, i. č. 1479, *Národní osvobození*. 24. 1. 1927.

¹⁹⁹ NA, Ministerstvo zahraničních věcí, fond Výstřižkový archiv, kart. 2739, i. č.:1479, *Národní osvobození*. 24. 1. 1927.

²⁰⁰ *Národní listy*. 25. 1. 1927, roč. 67, výt. 19, s. 1. Článek s názvem „*Všehrd v rukou socialistů...*“ je podepsán značkou „sp“, což je ta, kterou používal Ladislav Springer.

²⁰¹ NA, Ministerstvo zahraničních věcí, fond Výstřižkový archiv, kart. 2739, i. č. 1479, *Prager Presse*. 24. 1. 1927.

²⁰² NA, Ministerstvo zahraničních věcí, fond Výstřižkový archiv, kart. 2739, i. č. 1479, *České slovo*. 25. 11. 1927.

²⁰³ ČECHUROVÁ, Jana. *Česká politická pravice: mezi převratem a krizí*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999, s. 66–67.

let vykonávat hned několik pozic: byl členem spolku *Všehrd*, Mladé generace a od roku 1930 novou posilou redakce obnovené *Vlajky*.²⁰⁴ Odtud se ostatně musel znát také s již zmiňovaným Janem Vrzalíkem.

Na druhé straně byli studenti jako Karel Rón, jehož slovník byl umírněnější. Skutečnost, že by právnické sdružení mělo být v rukou „národně“ uvědomělého studentstva, nezpochybňoval, jeho rétorika však nebyla tak radikální, jak dokazuje například jeho článek v *Národních listech*. Hlavní dělicí linii mezi oběma skupinami lze tedy spatřovat v otázce, jakým prizmatem se primárně dívaly na spolek. „Radikální“ větev jej vnímala hlavně politicky, naopak „umírnění“ nezapomínali na stavovské povinnosti.

Proti nim stál tábor „levice“, který byl z hlediska politického rozvrstvení různorodější. Zastávce mezi parlamentními stranami měl ale jasné – národní socialisty a sociální demokraty. Zajímavé je, že v některých hlasováních se na valných hromadách na jejich stranu přidávalo i agrárně orientované studentstvo.²⁰⁵ V izolaci pak existovala ještě jedna opozice, jež nesouhlasila ani s jednou stranou. Jedná se o komunistické právníky, se kterými ale národní socialisté ani sociální demokraté nespolupracovali, proto zůstávali stranou.²⁰⁶ Fakt, že v roce 1927 byl zvolen „levicový“ výbor a následně v dalších volbách potvrzen, poukazuje jen na skutečnost, že politické rozložení sil ve spolku bylo mnohem pestřejší, než by se na první pohled mohlo zdát.

5.2 „Když jinde, proč ne u nás numerus clausus“²⁰⁷

Studentské demonstrace z listopadových dnů roku 1929, které požadovaly zavedení tzv. numeru clausu pro studenty cizí státní příslušnosti, nebyly ojedinělou událostí v rámci střeoevropského prostoru. Bylo tomu spíše naopak, „domácí“ bouře, jež se odehrávaly hlavně v Praze, lze vnímat také jako vyvrcholení série studentských nepokojů, jež probíhaly v průběhu roku 1929. Protesty byly zaměřené proti „cizincům“. Především se jednalo o osoby židovské národnosti, které se staly terčem útoků. Příčinu výtržností pražských studentů lze hledat v přeplněnosti poslucháren, piteven a laboratoří nově příchozími studenty z východních zemí, kde už numerus clausus platil. Nehledě

²⁰⁴ ŠUSTA, Petr. *Vznik a vývoj studentské skupiny Vlajka*. Praha 2004. Diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. Vedoucí Jana Čechurová, s. 48.

²⁰⁵ *Národní listy*. 25. 1. 1927, roč. 67, výt. 19, s. 1.

²⁰⁶ NA, Ministerstvo zahraničních věcí, fond Výstřižkový archiv, kart. 2739, i. č. 1479, *Lidové noviny*. 20. 11. 1927.

²⁰⁷ *Národní listy*. 2. 11. 1929, roč. 69, výt. 300, s. 4. Takto končí článek, jenž podporoval zavedení numeru clausu.

na fakt, že již po převratu z roku 1918 počet studentů na Karlově univerzitě stoupal. Mimo jiné to byl jeden z důvodů, proč dostali filozofové a právníci nové budovy. Kromě toho nelze zapomenout na skutečnost, že Židé představovali nežádoucí konkurenci ve svobodných povoláních nebo na univerzitách.²⁰⁸ V roce 1929 na lékařské fakultě studovalo 2029 studentů a z toho jich bylo 444 ze zahraničí, na přírodovědecké fakultě byl tento poměr 1553 ku 192 studentům, na filozofické 1468 ku 88 studentům a například na právech bylo 3736 studujících a z toho jen 27 zahraničních studentů.²⁰⁹ Lékařská fakulta patřila tradičně k těm, jež měly velký počet studentů ze zahraničí, což bylo dáno také tím, že byla atraktivnější z hlediska možnosti následného uplatnění i mimo republiku. Naopak vystudování právnické fakulty v Praze znamenalo znalost především československého práva, a tedy předpoklad budoucího zaměstnání např. ve státní správě.

Výtržnosti začaly na začátku června v polském Lvově. Demonstrace byla rozehnána policií, takže se polští studenti rozhodli přijmout rezoluci, která vybízela ostatní kolegy, aby nedovolili židovským studentům vstup na univerzitu.²¹⁰ Na univerzitě byla přerušena přednášková činnost a ve městě byla zvýšena ostraha. Lvovské události se rychle přelily do dalších polských měst. Ve Varšavě i Poznani se konaly protestní akce na podporu lvovských studentů. V Poznani vnikli studenti do ulic, jež byly obývané židovským obyvatelstvem, vyloukali skla z oken a napadali místní.²¹¹ Většina z těchto akcí měla násilný charakter, ať už se jednalo o tvrdé zákroky policie, nebo útoky na židovské obyvatelstvo. K antisemitským excesům nedocházelo pouze na polském území. Ve stejných dnech byly rozpoutány krajně pravicovými studenty nepokoje ve Vídni, při kterých došlo k napadení židovských studentů.²¹²

O prázdninách v Československu zatím nic nenasvědčovalo faktu, že se podzim ponese v podobném (byť umírněnějším) duchu. Na druhou stranu *Národní listy* v červnových dnech informovaly²¹³ o tom, že Ústřední organizace lékařská vznesla požadavek na vládu, aby omezila liberální povolovací praxi provozovat lékařské řemeslo „cizím“ státním příslušníkům především z Polska a Rumunska, jelikož jejich počet ve zdravotnictví a na lékařské fakultě roste. Protesty pokračovaly na podzim.

²⁰⁸ HAVRÁNEK, Jan. Na počátku byla „jen“ hesla/Protižidovské výtržnosti na středoevropských vysokých školách na podzim 1929. In *Dějiny a současnost*, roč. 24, č. 4, 2002, s. 49.

²⁰⁹ AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Telegraf*. 21. 11. 1929.

²¹⁰ AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 22, *Právo lidu*. 5. 6. 1929.

²¹¹ AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 22, *Lidové listy*. 11. 6. 1929.

²¹² AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 22, *Venkov*. 9. 6. 1929.

²¹³ AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 22, *Národní listy*. 6. 6. 1929.

Dne 7. listopadu se opět ozvali krajně pravicoví studenti z vídeňské univerzity, kteří přepadli židovské studentstvo v posluchárnách. To muselo proběhnout uličkou ostatních studentů, kteří je tloukli.²¹⁴ Vzhledem k trvajícím bouřím uzavřel rektor na týden školu. O několik dní později k podobným událostem došlo v Berlíně. *Lidové noviny* zpravovaly o tažení několika set „hakenkreuzerských“ studentů, kteří se na univerzitní půdu dostali díky stejně smýšlejícím kolegům a kteří za pokřiku antisemitských hesel vyháněli židovské studentstvo z poslucháren tím způsobem, že je vyházeli z přízemních oken na dvůr.²¹⁵ Ani Polsko se nevyhnulo dalším výtržnostem. Na krakovské univerzitě se opakoval scénář z letních měsíců ve Lvově, kdy došlo k napadení židovského studentstva.²¹⁶

Pokračující vlna nepokojů došla také do Prahy. Již 2. listopadu se objevil konflikt mezi zahraničními studenty, kteří často během svého pobytu v Československu bydleli na kolejích, a vedením Studentského domu. Příčinou bylo zvýšení cen obědů v menzách. Na první pohled nepatrná epizoda, která ovšem byla komentována některými periodiky velmi expresivně. Nadpisy jako „*Drzé počínání cizích židovsko-německých studentů ve Studentském domě*“²¹⁷ nebo „*Československé university útočištěm cizích židovských studentů*“²¹⁸ předznamenávaly, že následující týdny budou rušné. Dne 14. listopadu v dopoledních hodinách se v posluchárně Univerzity Karlovy pro anatomii v Kateřinské ulici konala schůze, na níž se diskutovala otázka nadměrného počtu cizinců na fakultě.²¹⁹ Přítomni byli zástupci Spolku československých mediků a především studenti z prvního ročníku. Kromě jiných osob zde hlavní slovo měl Jaroslav Šindelář řečník za Spolek mediků, mimo jiné šéfredaktor listu národnědemokratického studentstva *Národní student*,²²⁰ který prohlašoval, že cizinci zabírají místa v posluchárnách i v pitevnách, čímž znemožňují vzdělávat se „našim“ příslušníkům.²²¹ Podle něj z 680 nových posluchačů v prvním semestru byla téměř polovina „polských Židů“. Bulvární *Expres* dokonce číslo otočil a uvedl, že z celkového

²¹⁴ HAVRÁNEK, Jan. Na počátku byla „jen“ hesla/Protižidovské výtržnosti na středoevropských vysokých školách na podzim 1929. In *Dějiny a současnost*, roč. 24, č. 4, 2002, s. 49.

²¹⁵ AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Lidové noviny*. 12. 11. 1929.

²¹⁶ AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Lidové listy*. 14. 11. 1929.

²¹⁷ *Národní listy*. 2. 11. 1929, roč. 69, výt. 300, s. 4.

²¹⁸ HAVRÁNEK, Jan. Na počátku byla „jen“ hesla/Protižidovské výtržnosti na středoevropských vysokých školách na podzim 1929. In *Dějiny a současnost*, roč. 24, č. 4, 2002, s. 50.

²¹⁹ AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Telegraf*. 15. 11. 1929.

²²⁰ *Národní listy*. 23. 6. 1929, roč. 69, výt. 172, s. 2.

²²¹ AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Národní listy*. 15. 11. 1929.

počtu přihlášených je pouze 250 Čechoslováků.²²² Na schůzi byla přednesena rezoluce požadující: 1. zavedení numeru clausu pro cizince, 2. užívání pouze československého a slovanských jazyků při styku s kolegy a s personálem univerzity, 3. rozdělení přednášek na dva oddíly, pro Čechoslováky a cizince.²²³ Diskutována byla také otázka větší regulace nostrifikace diplomů cizích státních příslušníků. *Telegraf* dodává, že v rezoluci byly ještě požadavky, podle nichž místa v posluchárnách měli obsazovat přednostně studenti československé národnosti nebo že měli mít přednostní právo při všech praktických cvičeních.²²⁴ Po schůzi se průvod čítající několik set studentů odebral Štěpánskou ulicí na Václavské náměstí, odkud pokračoval Mezibranskou a Sokolskou ulicí směrem k děkanství lékařské fakulty. S výkřiky „Pryč s cizinci“ se studenti zastavili před dveřmi děkanátu, kde čekali na hlavního představitele fakulty, aby mu tlumočili své požadavky. K tomu nakonec nedošlo vzhledem k tomu, že celou protestní akci rozpustila policie.

Následujícího dne *Národní listy* otiskly titulek „*Naši medicí manifestují proti obtížným cizincům*“.²²⁵ V něm bylo shrnuto vystoupení Jaroslava Šindeláře, který mluvil o „polských Židech“ jako studentech, kteří „drzým“ a „arogantním“ chováním ztěžují normální chod fakulty. Zároveň vyzval, aby studentstvo přistoupilo k podobným krokům jako v cizině, kde si pomohli tím, že „nepohodlné“ a „méněcenné“ vyhodili. „Určitým“ cizincům má být podle Šindeláře znemožněno na fakultě studovat ve všech ročnících a vůbec působit v lékařském odvětví, aby nekonkurovali domácím zdravotníkům.

Slovník pravicových novin a národnědemokratického studentstva angažovaného ve fakultních záležitostech se nezměnil, naopak se vyostřoval. Typické je, že noviny s antisemitskými články ve svých hanopisech málokdy hovořily přímo o Židech, ale schválně používaly nepřímé výrazy jako „obtížní“, „určití“ nebo studenti „besarabské národnosti“. Velmi zvláště působí také historické reminiscence na husitství. Agrární *Večer* přišel s článkem, jehož titulek hlásal „*Jako za časů Husových...*“²²⁶ ve kterém již hlavní roli nehraje problém kapacity poslucháren, ale fakt, že cizí studenti „zneužívají pohostinnosti“, tropí „kravály“ a provádějí „bolševickou agitaci“. Místo toho, aby „řádně“ studovali, „otravují“ život druhým. Lze

²²² AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Expres*. 15. 11. 1929.

²²³ AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Národní listy*. 15. 11. 1929.

²²⁴ AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Telegraf*. 15. 11. 1929.

²²⁵ AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Národní listy*. 15. 11. 1929.

²²⁶ AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Večer*. 16. 11. 1929.

pozorovat, jak se z debaty postupně vypouštěla původní příčina protestů a články se již zaměřují pouze na stereotypní vykreslení osob židovské národnosti. *Národ* tento obraz Žida doplnil ještě o skutečnost, že hovoří především německy a maďarsky, což je na „české“ fakultě nepřípustné.²²⁷ Jasně stanovisko pak předložil list *Národní politika*, ve kterém se psalo: „(...) se vši rozhodností se však stavíme proti invasi Židů z okolních států na naše university, a se vším důrazem žádáme numerus clausus pro cizince Židy.“²²⁸

Národně socialistický *Telegraf* se kudálostem ve svých textech stavěl strážlivěji.²²⁹ V jednom z článků se prohlašovalo, že zavedení numeru clausu by obraz Československa ve světě pouze negativně poznamenalo. Dále uváděl, že Karlova univerzita byla podobných „nechutných“ sporů ušetřena, ale nyní je medicí, kteří jsou ovládáni „fašistickým“ vedením, zavádí. *Právo lidu*²³⁰ hovořilo o zavedení numeru clausu jako o „nehumánním“ a „nesociálním“, přičemž argumentovalo, že se jedná o „zbytečný šovinismus“. Ale hned druhým dechem dodávalo, že se nesmí připustit, aby „cizinci“ po vystudování zabírali místa československým lékařům. Nacionalismus nelze upřít ani již citovanému *Telegrafu*, který, tentokrát v jiném textu²³¹, sice stejně jako *Právo lidu* viděl řešení v postavení nové budovy lékařské fakulty nebo rozšíření stávajících kapacit než v zavedení numeru clausu, ale na druhou stranu jasně deklaroval, že nikdy nebyl proti „správným“ požadavkům českých mediků. Jen nesouhlasí s metodami, kterými byla tato otázka prosazována a za jejichž autory označuje „fašistické štváče“ mezi mediky. Přesto se expresivní antisemitský slovník, který lze najít např. v *Národních listech*, v rétorice vybraných levicových novin nevyskytuje.

Do napjaté atmosféry způsobené požadavky mediků se také ozvali němečtí studenti. O tři dny později po medické schůzi požadující numerus clausus se konalo protestní shromáždění v Odborovém domě organizované sociálně demokratickým a komunistickým studentstvem. Akce byla zaštitěna hesly „*Proti každému utlačování národnostnímu*“ a „*Chudé studentstvo do boje po boku revolucionářů, proletářů*“.²³² Na schůzi se také dostavilo německé pravicové studentstvo. Celé jednání se tak neslo v neklidném duchu, bylo několikrát přerušeno různými pokřiky a protesty, proto musela

²²⁷ AUK, Všešudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Národ*. 16. 11. 1929.

²²⁸ AUK, Všešudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Národní politika*. 17. 11. 1929.

²²⁹ AUK, Všešudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Telegraf*, 15. 11. 1929.

²³⁰ AUK, Všešudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Večerník Práva lidu*, 16. 11. 1929.

²³¹ AUK, Všešudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Telegraf*, 19. 11. 1929.

²³² AUK, Všešudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Národní osvobození*. 17. 11. 1929.

budovu vyklidit policie. Tuto rozmíšku lze vnímat jako předzvěst událostí následujícího dne. Ačkoliv spolek Germania prostřednictvím novin *Prager Tagblatt* informoval, že se ve sporu ohledně numeru clausu angažovat nebude, vzápětí dodal, že by cizinci neměli zneužívat pohostinnosti. A hned další den došlo k výtržnostem, jež způsobilo německé krajně pravicové studentstvo.²³³ Několikadenní prodlení, než se němečtí pravicoví studenti rozhodli zahájit vlastní protesty, mohlo být způsobeno neblahými zkušenostmi s podobnými akcemi. Například tzv. Steinherzova aféra, ve které se pokusilo nacionalistické studentstvo bojkotovat volbu rektora Německé univerzity v Praze, kterým se měl stát Samuel Steinherz, historik židovské národnosti. I přes stávky antisemitsky naladěných studentů nakonec byly demonstrace neúspěšné.²³⁴

Po celou neděli 18. listopadu se v Praze na různých místech konaly protestní akce. Začalo to již v ranních hodinách, kdy se němečtí radikálové srocovali u fyziologického ústavu při přednášce Armina Tschermaka, který byl jejich podporovatelem.²³⁵ Snahou bylo proniknout do budovy a vytlačit ostatní studenty z posluchárny, což se jim nakonec, za pokřiku „Cizinci a Židé ven“, podařilo.²³⁶ Poté, co se dostavila na místo policie a zjedнала pořádek, přesunula se část nacionalistických studentů do ulice Ve Smečkách, kde sídlil spolkový dům německého studentstva Urania. Zde protestující nabrali nové posily a dostali se do další potyčky s policií. Dalšími místy nepokojů bylo Klementinum a Karolinum, kde zhruba čtyři stovky demonstrantů přerušily přednášky. K výtržnostem došlo rovněž na německé technice, ačkoliv vyučující prohlašovali, že numerus clausus na technice je zbytečný, protože přednáškové kapacity jsou dostatečné. Akce ale neutichly ani zde, proto musel být provoz školy opět pozastaven. Horší situace se odehrála v chemickém ústavu Německé univerzity, kde se několik set radikálně naladěných studentů rozhodlo „vyvést“ zahraniční studenty z budovy. Vyvrcholením demonstrací byla pak večerní srážka před Studentským domem, do kterého se snažili proniknout krajně pravicoví němečtí studenti, protože chtěli „zúčtovat“ s jeho 400 židovskými členy a s cizinci.²³⁷ Podle

²³³ HAVRÁNEK, Jan. Na počátku byla „jen“ hesla/Protižidovské výtržnosti na středoevropských vysokých školách na podzim 1929. In *Dějiny a současnost*, roč. 24, č. 4, 2002, s. 50.

²³⁴ MÍŠKOVÁ, Alena. Die Lage der Juden an der Prager Deutschen Universität. In *Judenemanzipation – Antisemitismus – Verfolgung in Deutschland, Österreich-Ungarn, den Böhmischen Ländern und in der Slowakei*. Essen: Klartext Verlag, 1999, s. 121–122.

²³⁵ HAVRÁNEK, Jan. Na počátku byla „jen“ hesla/Protižidovské výtržnosti na středoevropských vysokých školách na podzim 1929. In *Dějiny a současnost*, roč. 24, č. 4, 2002, s. 51.

²³⁶ AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Lidové noviny*. 19. 11. 1929.

²³⁷ AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Lidové noviny, odpolední*. 19. 11. 1929.

Lidových novin byli němečtí studenti ozbrojeni holemi, boxery a kamením. Situaci přijela vyřešit policie, která použila proti demonstrujícím davu obušky a rozehnala je. Bilance celého dne byla nepěkná. Několik zraněných a rozhodnutí, že Německá univerzita bude na následující dva dny uzavřena.

K německým bouřím v Praze se následujícího dne vyjádřila většina hlavních periodik. Svaz sionistických akademiků vydal prohlášení, ve kterém informoval, že devatenáct židovských studentů bylo zraněno. Zároveň se distancoval od komunistického studentstva, které se snažilo z celé události „vytlouct“ politický kapitál. Nejdůležitějším sdělením ale bylo, že podle svazu neměly výtržnosti na Německé univerzitě nic společného s hnutím na lékařské fakultě.²³⁸ Na události reagoval také ÚSČS, který vydal prohlášení, v němž zdůrazňoval, že odsuzuje násilí, k němuž došlo během demonstrací. A především byl zásadně proti numeru clausu, jelikož vysoké školy mají poskytnout vzdělání všem. Na druhou stranu nelze přehlížet problém nedostatku kapacit, proto žádal vybudování nových budov. Na závěr ale dodal, že je nutné zpřísnit nostrifikaci diplomů osob z cizích zemí a především regulovat povolení vstupu do praxe, aby se ještě více nezvyšovala krize z nadbytku inteligence.²³⁹ I zde je tedy přítomný strach z hospodářské konkurence zahraničních studentů, ale důležitá byla nesouhlasná deklarace hlavního studentského orgánu s numerem clausem. V nerozhodné situaci se ocitl hlavně pravicový tisk jako *Národní listy* nebo *Národ*, který podbízel československé mediky v projevech antisemitismu, na druhou stranu bylo součástí jejich politického programu také nepřátelství vůči německu. Podle *Národa* se československé nepokoje a německé bouře nemohou srovnávat, protože s manifestacemi mediků, které byly namířeny proti „živlům“, jež jsou k nám z cizích zemí „naimportovány“ a které se „roztahují“ na úkor domácího studentstva či „ujídají“ chleba a „ztěžují“ existenci vlastním občanům, by měl souhlasit každý „soudný“ člověk. Na druhou stranu jsou němečtí radikální studenti jen ohlasem antisemitských studentských bouří z Vídně, Berlína a jiných míst, a proto jsou na rozdíl od těch československých odsouzeníhodné.²⁴⁰ Tato argumentace je zavádějící. Ačkoliv je pravdou, že jednou z příčin demonstrací byla sociální situace, v případě mediků, zvláště pak těch, kteří sympatizovali s národní demokracií (stačí si vzpomenout na vystoupení Jaroslava Šindeláře), byla prohlášení prodchnuta šovinismem. Protesty

²³⁸ AUK, Všešedentský archiv, fond Výštržkový archiv, kart. C 23, *Národní osvobození*. 19. 11. 1929.

²³⁹ AUK, Všešedentský archiv, fond Výštržkový archiv, kart. C 23, *Telegraf*. 20. 11. 1929.

²⁴⁰ AUK, Všešedentský archiv, fond Výštržkový archiv, kart. C 23, *Národ*. 19. 11. 1929.

československých mediků jen nedosáhly takové radikálnosti v oblasti fyzického násilí. V rovině jazyka (a v případě německého studentstva i skutečnosti) šlo o snahu zbavit se „cizího“ elementu v domácím prostředí. Proto lze vnímat německé protesty jako navazující na ty československé. Rozdíl v československém a německém odporu vůči „cizincům“ byl v otázce důrazu a akcentu na daná témata. Zastánci mediků zdůrazňovali především sociální aspekt (tj. „ujídají“ nám chleba). Levicové deníky se ocitly ve snazší situaci, což bylo dáno jejich odlišným pohledem na předchozí prohlášení československých mediků, a tak například sociálně demokratické studentstvo vydalo prohlášení, ve kterém rázně odsuzovalo pokusy zavést numerus clausus stejně jako násilné konání některých studentů.²⁴¹

„Dnes na universitách klid, jak bude zítra?“²⁴² Takto zněl výstižný titulek *Telegrafu* z 20. listopadu, protože na německých vysokých školách již měly být následujícího dne opět započaty přednášky. Ale pochybnosti vzbuzovala plánovaná manifestace Spolku československých mediků lékařské fakulty. Tentokrát získali medicí širší podporu v rámci studentstva, jelikož se k nim přidal také Spolek posluchačů strojího inženýrství, který svolal schůzi, na níž bylo rozhodnuto, že dokud nebudou postaveny nové prostory, žádá spolek zavedení numeru clausu, ale „jen“ pro „obtížné“ cizince. Zároveň se zdůrazňuje, že se mají technici zdržet jakýchkoliv pouličních akcí, aby nebyli spojováni s demonstracemi německých studentů.²⁴³ Na Albertově se mezitím konala ohlášená schůze mediků, které se zúčastnil i děkan Ondřej Schrutz. Vystoupil zde také starosta Spolku mediků, který se ostře vymezil vůči „antisemitským“ a „politickým“ demonstracím německých studentů, přičemž konstatoval, že jejich akce (tj. mediků) je výhradně nepolitická a má ráz jen „boje existenčního“. Druhým dechem ale dodal, že jde také o prestiž národa, protože se „celý svět“ republice vysmívá za to, že Československo hostí to „nejhorší“, co cizina posílá.

Výtržnosti německého studentstva zmírnily slovník československých protestujících studentů, ale nacionalismus v jejich rétorice převládal i nadále. Ačkoliv schůze měla být rozpuštěna, studentstvo se rozhodlo uspořádat průvod městem, na což ovšem nemělo povolení. Vydalo se z Albertova na Karlovo náměstí a odtud na Václavské náměstí, kde se sešlo s hloučky studentů, již přišli ze schůze techniků. Podle *Lidových novin* bylo na místě až pět tisíc studentů a asi dvě stovky policistů.

²⁴¹ AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Právo lidu*. 19. 11. 1929.

²⁴² AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Telegraf*. 20. 11. 1929.

²⁴³ AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Lidové noviny*. 22. 11. 1929.

Policie reagovala o něco ostřeji než při předchozích zásazích. Začala davy protestujících vytlačovat, přičemž byla nasazena také jízdní policie, která nakonec demonstraci rozehnala. Několik osob bylo zraněno a zadrženo. Takovýto postup byl pro studenty a část veřejného mínění šokem. ÚSČS zaslal ministru vnitra protestní dopis, ve kterém si funkcionáři stěžovali na bezohledné chování policejních orgánů. Studenti, i přesto že ustupovali kordónu policie, byli bití obušky.²⁴⁴ Napjatou atmosféru se snažila využít také různá politická uskupení. Ještě toho večera se na Slovanském ostrově konala schůze národní demokracie, na které byli přítomni poslanci František X. Hodáč, Viktor Dyk nebo děkan Ondřej Schrutz. Řečníci podpořili zavedení numeru clausu a studentské požadavky.

Zásah policie proti demonstraci studentstvo spíše sjednotil. O dva dny později (23. listopadu) byla svolána manifestace v prostorách lékařské fakulty pod heslem „*Pendrek není argument*“ na protest proti represivním orgánům. Účasten byl děkan lékařské fakulty, děkan přírodovědecké fakulty či funkcionáři ÚSČS. Byla schválena rezoluce, která požadovala: 1. přísné a řádné vyšetření celé události, 2. disciplinární potrestání viníků a oznámení výsledků řízení oběma rektorům a Ústřednímu svazu čsl. studentstva, 3. vyslovení omluvy nad postupem policejním prezidentem.²⁴⁵

Ve stejnou dobu se konala také schůze techniků, na které vystoupil poslanec František X. Hodáč nebo rektor technické univerzity. Po ukončení schůzí se obě skupiny sešly a vydaly se na pochod, který čítal zhruba čtyři a půl tisíce studentů. Podle *Práva lidu* nesli studenti transparenty s nápisy „*Před 500 lety Hus, dnes my jsme proti obtížným cizincům*“, „*My chceme slušnou policii*“ či „*Medici se dožadují svých práv*.“²⁴⁶ Průvod pokračoval na Václavské náměstí, Staroměstské náměstí a Kaprovou ulicí před parlament, kde byla zazpívána státní hymna. Následně se ubíral po nábřeží až k Resslově ulici, kde byl ukončen. Příslušné orgány ale nakonec požadovanou satisfakci studentům neposkytly, což dokazuje skutečnost, že na začátku prosince byla vyslána deputace zástupců ÚSČS, která měla být informována o šetření. Nakonec se dozvěděla, že kvůli rozsáhlosti celé události potrvá vyšetřování ještě alespoň čtrnáct dní, a dále bylo dodáno, že policie konala svoji „povinnost“ a že celá věc bude „spravedlivě“ ukončena.²⁴⁷ Funkcionáři nebyli s touto odpovědí spokojeni, vydali

²⁴⁴ AUK, Všešudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Lidové noviny*. 22. 11. 1929.

²⁴⁵ AUK, Všešudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Právo lidu*. 24. 11. 1929.

²⁴⁶ AUK, Všešudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Právo lidu*. 24. 11. 1929.

²⁴⁷ AUK, Všešudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *České slovo*. 10. 12. 1929.

dokonce nesouhlasné memorandum, ale ze strany kontrolních orgánů byla kauza již ukončena.

K bouřím se vyslovily také významné osobnosti. S numerem clausem nesouhlasil prezident Masaryk, který jej nazval „mechanickým“, a proto nespravedlivým prostředkem. Podle něj by hlavním kritériem výběru na vysokou školu mělo být nadání a z toho důvodu byl pro zpřísnění přijímacích zkoušek. Zároveň uznal, že studenti mají pravdu v otázce nedostatečných prostor pro vyučování, ale nemají to řešit demonstrace, nýbrž profesori, poslanci a senátoři.²⁴⁸ Podobně se vyjádřil Emanuel Rádl, který ve studentských demonstracích viděl dohasínající radikalitu poválečné ideologie, která upřednostňuje jednostranné zájmy materiální nad vyššími ideály vědeckými. Historik Jan Havránek ve svém textu o listopadových demonstracích trefně poznamenal, že spíše než o „poslední záchvěv“ se jednalo o „předehru“ budoucím událostem.²⁴⁹

5.3 Odras studentských bouří ve Všehrdu

Podrobný popis událostí, ke kterým na podzim roku 1929 došlo, považuji za důležitý, protože poté bude možné lépe pochopit, v jakých souvislostech se odehrávalo další kolo „boje“ o *Všehrd*. Numerus clausus na právnické fakultě, vzhledem k malému počtu studujících ze zahraničí a skutečnosti, že se právníkům stavěla nová budova, nebyl aktuálním tématem. Nehledě na fakt, že studium na právech bylo organizováno jinak, absenční studium bylo více než obvyklým jevem. Otázkou ale zůstávalo, jak se k protestům studenti práv postaví. V roce 1929 již „levicové“ vedení pod starostou Jaromírem Valentou vystupovalo v lednových dnech proti zavádění numeru clausu všeho druhu, které vnímalo jako nebezpečí pro vysoké školy. Starosta nechal rovněž schválit rezoluci zavazující celý spolek, jež zdůrazňovala svobodu vysokého učení.²⁵⁰ Stejnou politiku výbor prosazoval na schůzích ÚSČS. Na jeho valné hromadě na jaře roku 1929 se delegace *Všehrd* v čele se starostou snažila získat podporu pro dvě rezoluce. První z nich obsahovala právě nesouhlas s numerem clausem a druhá protestovala proti návrhu, který chtěl zavést studentské uniformy na vysokých školách. Právníci argumentovali tak, že se tím ze studentstva utváří jedna „kasta“.

²⁴⁸ AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Lidové noviny*. 9. 12. 1929.

²⁴⁹ HAVRÁNEK, Jan. Na počátku byla „jen“ hesla/Protizidovské výtržnosti na středoevropských vysokých školách na podzim 1929. In *Dějiny a současnost*, roč. 24, č. 4, 2002, s. 51.

²⁵⁰ *Všehrd: List československých právníků „Všehrd“*. roč. 10, výt. 5, 1. 1929, 1928–1929, Spolkové zprávy, s. 115.

Rezoluce v původním znění přijaty nebyly, ale podařilo se získat hlasy ostatních delegátů pro schválení pravidla, že veřejné vystupování ve prospěch zavádění numeru clausu bude neslučitelné s vykonáváním jakékoliv funkce v rámci ústředního výboru ÚSČS.²⁵¹ Ve stejném duchu se pak funkcionáři *Všehrd* stavěli k dění v listopadových dnech. Po první demonstraci mediků se právnický spolek postavil proti podobným snahám na fakultě, jelikož zde vzhledem k dostatku místa problémy s přeplněností poslucháren nehrozily. Pokusy vyvolat bouře proti „cizincům“ odsoudilo vedení spolku jako pustou „demagogii“ několika jedinců.²⁵² Stejně tak se vyslovil jménem profesorského sboru děkan Emil Svoboda, jenž varoval před všemi eventuálními „proticizineckými“ excesy. Situace se změnila po zásahu policie na Václavském náměstí, jenž měl za následek větší semknutí studentstva. Na novou situaci musel reagovat i *Všehrd*, který se sešel na mimořádné schůzi. „Levicové“ vedení v čele s Jaromírem Valentou vydalo prohlášení, ve kterém vyzývalo členy, aby se účastnili manifestace proti policejnímu zásahu, protože nesouhlasí s „nepřístojným“ postupem pražské policie a naopak podporuje prohlášení ÚSČS. Zároveň jasně deklarovalo, že solidarizuje se studenty v otázce požadavku zvětšení kapacit poslucháren nebo postavení nových budov, ale zásadně nesouhlasí se zavedením numeru clausu.²⁵³

V této situaci, několik dní po největších bouřích, se konala valná hromada *Všehrd* (27. listopadu), na které měl být zvolen nový výbor. Svůj argumentační arzenál v agitačním boji čerpaly obě strany z nedávných studentských protestů. Ještě před uskutečněním samotné schůze však měla být uzavřena kompromisní dohoda mezi „pravicovou“ stranou a „levicovým“ vedením, podle níž měly oba tábory hlasovat pro společnou kandidátku, ve které by šest míst připadalo dosavadnímu vedení a šest míst členům z „národního“ směru. Součástí dohody bylo také usnesení na programu,

²⁵¹ *Všehrd: List československých právníků „Všehrd“*. roč. 10, výt. 8, 4. 1929, 1928–1929, Spolkové zprávy, s. 211–212.

²⁵² AUK, Vřestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Telegraf*. 19. 11. 1929.

²⁵³ AUK, Vřestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Telegraf*. 23. 11. 1929. Pro ilustraci cituji celé znění prohlášení: „Spolek právníků ‚Všehrd‘ odsuzuje nepřístojný postup pražské policie proti studentům, manifestujícím pro splnění svých školských a studijních požadavků. Vítáme proto dnešní projev veškerého studentstva, pořádaný Ústředním svazem čsl. studentstva v Praze proti tomu neslýchanému jednání policie, zvláště jeho veřejný průvod a vybízíme všechny právníky, aby se projevu v největším počtu zúčastnili a dokázali tím jednotnost a ukázněnost studentských řad. Ve věci samé považujeme za samozřejmou naprostou solidaritu všech studentů v jejich snaze o lepší technické podmínky studijní: tím spíše, že sami se již blížíme splnění těchto požadavků v novostavbě naší fakulty, považujeme za svou povinnost, podporovati všemi prostředky své kolegy z ostatních fakult. Pokud se navrhuje jako prostředek řešení dočasné krise t. zv. numerus clausus, jsme vázání touto jednomyslně přijatou resolucí řádné valné hromady: Valná hromada staví se jednomyslně proti zavedení numeru clausu na čsl. vysokých školách v jakékoliv formě. A dodáváme k tomu, že nevidíme dnes příčiny, aby bylo měněno toto zásadní stanovisko.“

podle kterého měli funkcionáři prosazovat brzkou reformu studia práv, urychlení výstavby fakulty, zlepšení zdravotní a sociální péče, zvýšení studentského vlivu v institucích, ale především se mělo postavit proti numeru clausu.²⁵⁴ Na druhou stranu zde také stálo, že by se mělo vedení zasazovat o „ochranu“ domácího trhu a škrtnutí hromadných „podpor“ pro „cizí“ studenty.

Zajímavé je, jakým způsobem se vedla vyjednávání. Věc byla již otevřeně zpolitizovaná. Pověřená komise odstupujícího výboru *Všehrdu* vedla jednání s jednotlivými zástupci studentských frakcí zainteresovaných politických stran. Velkou roli na schůzích hrál Studentský odbor Československé národní demokracie, který hájil celý „pravicový“ proud ve spolku. Zákulisní jednání ale nedopadla úspěšně. Podle mého mínění ze dvou důvodů. Za prvé: předsedou sjednocené kandidátky měl být Miloš Zelenka, zastánce „levicové“ politiky ve spolku, takže v každodenním rozhodování by převahu stejně mělo dosavadní vedení. Za druhé: programové body vycházejí spíše z názorových stanovisek „levicového“ proudu. Ukázat si to lze na otázce numeru clausu. Stanovisko k této problematice obsažené v dohodě vycházelo z argumentů národně socialistického tisku, který nesouhlasil s numerem clausem jako takovým, ale zároveň požadoval schválení návrhů na ochranu domácího trhu. Z toho vyplývá, že „předsjezdová“ smlouva byla spíše manévrem dosavadního vedení, jak získat další rok ve funkci. Zároveň se ale projevila neschopnost národně demokratických vyjednávačů ovlivnit finální podobu programové dohody ve svůj prospěch.

Odmítnutí a neúspěch celé akce poskytly levicovému tisku silný argument proti „pravicové“ kandidátce. S blížící se valnou hromadou intenzita agitace stoupala. V den konání schůze *Právo lidu* pranýřovalo „národně demokratickou“ stranu za porušení slova a nečestné jednání, které není hodné „akademické cti“.²⁵⁵ Intenzivně podporovat svoji kandidátku museli také pravicově smýšlející právníci, jelikož již několikáté funkční období nestáli v čele spolku. Zároveň ale mohli využít studentských bouří a získat hlasy studentů, kteří sympatizovali s požadavky mediků. Proto se jejich předvolební rétorika zaměřovala především na postoj vedení ke studentským bouřím. *Národní listy* nařkly předchozí výbor z toho, že vpadl „do zad“ československému

²⁵⁴ AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Právo lidu*. 26. 11. 1929.

²⁵⁵ AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Právo lidu*. 27. 11. 1929.

studentstvu, protože nepodpořil solidárně požadavky mediků a techniků. Proto je nyní potřeba přijít se „zúčtováním“.²⁵⁶

Průběh valné hromady, na kterou se dostavilo okolo 850 studentů a jež se konala již tradičně v Národním domě, byl velmi rušný. Úvodní slovo měl děkan právnické fakulty Emil Svoboda. Hlavním tématem se stal postoj právnictva k numeru clausu. Dohromady byly předloženy tři rezoluce, o kterých se mělo jednat a které reprezentovaly tři odlišné proudy ve spolku. Za každým návrhem stála také konkrétní osoba, která kandidovala do spolku v čele své kandidátky.²⁵⁷ Rezoluce navržená dosavadním vedením, jež podporovalo kandidátku Miloše Zelenky, vycházela z programu, který byl obsažen v již zmiňované kompromisní dohodě. Podle Jaromíra Valenty se otázka numeru clausu právníků netýká, protože na právnické fakultě je jen 27 cizinců. Zároveň dodal, že spolek by měl se studenty solidarizovat a podpořit řešení, které vidí ve vybudování nových škol nebo navýšení kapacit stávajících budov. Omezení přístupu zahraničních studentů hodnotil ale starosta z hospodářských a kulturních důvodů jako nesprávné. Dále konstatoval, že by maximálně bylo možné se s podobným opatřením smířit jako s nouzovým a přechodným.²⁵⁸ Následující čtyřhodinová rozprava se točila kolem této rezoluce. Starosta ještě svou argumentaci doplňoval o právní stránku věci. Návrhy mediků považoval za nezákonné, protože jdou proti principu rovnosti před ústavou. Na závěr ještě vznesl otázku, kdo bude určovat, jaký cizinec je ten „obtížný“ a jaký ne a podle čeho se to rozhodne.

Hlavním propagátorem rezoluce „národní“ strany byl Jaroslav Chlubna, příslušník „radikálního“ křídla, ačkoliv kandidátku vedl Miroslav Šebor. Vzhledem k důležitosti této rezoluce ve vztahu k tématu práce je vhodné citovat některé její části. *„Projevujeme plně sympatie a solidaritu všemu čl. studentstvu, které v posledních dnech bojovalo za své spravedlivé požadavky a dokázalo svými důstojnými manifestacemi svoji vyspělost. Pokud se týče numeru clausu, uznáváme sice, že není aktuální pro právnickou fakultu, kde otázka cizinců nepadá na váhu, ale stavíme se plně za požadavky mediků a techniků, neboť na fakultách jsou čl. příslušníci ohrožováni*

²⁵⁶ *Národní listy*. 27. 11. 1929, roč. 69, výt. 325, s. 1.

²⁵⁷ Ještě pro upřesnění, třetí rezoluci, jež se stavěla proti numeru clausu, navrhl zástupce komunistů, který neměl ale podporu od „pravcového“ ani od „levicového“ proudu. Takže postavení komunistické opozice ve spolku zůstávalo stále stejné. Izolace a nesouhlas s oběma stranami podporoval i komunistický tisk, který smlouvu, jež se měla uzavřít před valnou hromadou, označil za mocenský „handl“ a ironicky konstatoval, že je to dobrá ukázka toho, jak vypadá „boj“ socialistů s fašismem. Viz AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Rudý večerník*. 29. 11. 1929.

²⁵⁸ NA, Ministerstvo zahraničních věcí, fond Výstřižkový archiv, kart. 2739, i. č. 1479, *Lidové noviny*. 28. 11. 1929.

ve svobodě studia obtížnými cizinci. Stavíme se na princip občanských svobod a demokracie, která musí býti zachována v první řadě pro čsl. studenty. (...) Žádáme se vši rozhodností, aby vláda republiky, vědoma jsouc si svých povinností vůči čsl. inteligenci jako nositelce národní a státní ideje (v novinovém textu zvýrazněno – pozn. autora), postarala se o dostatečné prostředky na důstojné vybudování vysokoškolských ústavů. A to z toho důvodu, aby odpovídaly tradici čsl. vědy a sloužily tím ke prospěchu a blahu národa a státu (opět zvýrazněno – pozn. autora).“²⁵⁹ Dikce odpovídá dosavadní argumentaci „pravicových“ studentů. Prvky nacionalistického myšlení lze odhalit nejen ve zdůrazňování role národa ve společnosti, ale i ve faktu, že před zákonem mají Čechoslováci exkluzivnější postavení. V hlasování byla rezoluce odstupujícího výboru zamítnuta 407 hlasy (307 členů bylo pro) a naopak Chlubnova rezoluce přijata 417 hlasy.²⁶⁰

Události, jež nastaly po hlasování, obě strany interpretovaly jinak. Podle „opozičního“ tisku²⁶¹ část studentů podporující Chlubnu vyzdvihla svého kandidáta na ramena a začala ho vítězně nosit „za velkého řevu“ po sále. Jaroslav Valenta proto musel nechat valnou hromadu rozpustit. *Národní osvobození* navíc dodává, že se situace vymkla z rukou i národním demokratům, jelikož nepořádek tropila hlavně „fašistická mládež“. Ačkoliv se jedná o tisk tábora, který právě prohrál volby, potvrzuje to fakt, že „pravicová“ strana byla rozdělena na dvě větve. Její tisk poslední fázi probíhající valné hromady viděl taktéž odlišně. Podle *Národa* sociálně demokratický právník ze strachu z úplné prohry zhasnul světla, čímž způsobil chaos v sále. Následně opravdu někteří kolegové Jaroslava Chlubnu vítězoslavně nesli po místnosti. V tu dobu chtěl vystoupit děkan Emil Svoboda, aby uklidnil vřavu, jenže kvůli „křiku komunistů a socialistů“ nemohl. Nicméně nepodpoření rezoluce dosavadního vedení znamenalo pro levici varovný signál, že nemusí mít většinu při hlasování o novém výboru na další valné hromadě.

Ta byla svolána až za dva měsíce na 20. ledna roku 1930. Střetli se zde tři stejní kandidáti – Šebor za „národní“ kandidátku, Zelenka za „opoziční“ a Roušar za komunisty. O tom, jak dopadlo hlasování, vypovídají nejlépe oslavné titulky

²⁵⁹ *Národ*. 28. 11. 1929, roč. 69, výt. 272, s. 1.

²⁶⁰ NA, Ministerstvo zahraničních věcí, fond Výstřižkový archiv, kart. 2739, i. č. 1479, *Národní osvobození*. 28. 11. 1929.

²⁶¹ Uvádí to např. *Lidové noviny* nebo *Národní osvobození*. Viz NA, Ministerstvo zahraničních věcí, fond Výstřižkový archiv, kart. 2739, i. č. 1479, *Národní osvobození*. 28. 11. 1929.; *Lidové noviny*. 28. 11. 1929.

pravicových novin, jež vyšly následujícího dne – „*Velké vítězství národního studentstva ve Všehrdu*“.²⁶² Šebor dostal 401 hlasů, zatímco Zelenkovi důvěřovalo pouze 310 členů. Postavení komunistů bylo dlouhodobě stejné, což potvrdil i výsledek Roušara, který získal 20 hlasů. Výbor ovládla pravice, na závěr valné hromady se oslavně zazpívalo *Hej Slované!* Rozdělení funkcí podle stranické šablony bylo následující – pět míst dostala národní demokracie, dvě místa agráři a jedno místo lidovci, zbylá čtyři místa pak připadla na levici. Když bychom ještě k výboru započítali starostu, měl „pravicový“ proud ve *Všehrdu* šest funkcí ze třinácti. *Národ* vítězství komentoval slovy, že „*Vrátily se doby starého ‚Všehrdu‘, který stál vždy s čs. mediky v čele národního hnutí studentského*“.²⁶³ Naopak levicový tisk tuto prohru interpretoval jako využití „zfanatizovaných“ studentů z listopadových událostí a triumf „fašistické“ kandidátky.²⁶⁴

Postoj „levicového“ proudu byl mnohem smířlivější a měl pochopení pro vyřešení situace „diplomatickou“ cestou. Naopak „národní“ strana volala po rychlé akci, zavedení numeru clausu, tedy diskriminačního prostředku, který měl omezit studium „obtížných“ cizinců na vysokých školách. Na druhou stranu se nacionalistické hlasy ozývaly i z tábora „levicového“, kde byly podporovány hlavně národně socialistickým tiskem. Je však vhodné upozornit na dvě skutečnosti, jež mluví ve prospěch „opoziční“ strany. Panoval zde konsenzus založený na nesouhlasu s prosazením numeru clausu a míra šovinismu na úrovni rétorických obrátů v porovnání s „národním“ tiskem byla mnohem nižší.

Valné hromady konané na přelomu let 1929/1930 znamenaly, že spolek právníků vstupoval do dalšího desetiletí se silícími nacionálními tendencemi. Ostatně v oficiální výroční zprávě za rok 1933 je otisknut politicky angažovaný úvodník Jana Rennera, který vnímal postavení spolku ve společnosti následovně: „*Obtížná situace národa a státu žádá největší vypětí nacionalismu (...). Čeští právníci jsou povoláni k tomu, aby měli přední místo v tomto nacionálním táboře. (...) Sebevědomé nacionální československé právnictvo je jednou z hlavních podmínek budoucnosti Československa.*“²⁶⁵

²⁶² *Národ*. 21. 1. 1930, roč. 70, výt. 60, s. 1.

²⁶³ *Národ*. 21. 1. 1930, roč. 70, výt. 60, s. 1.

²⁶⁴ AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Večerník Práva lidu*. 21. 1. 1929.

²⁶⁵ 65. Jubilejní výroční zpráva spolku československých právníků Všehrd za správní rok 1932–1933. Praha, 1933, s. 4.

5.4 Jaroslav Chlubna – sonda do politických názorů člena Všehrd

Nyní je vhodné představit toho, kdo vlastně ve *Všehrd* vyhrál. Rád bych nastínil na příkladu textů Jaroslava Chlubny, hlavního propagátora rezoluce za zavedení numeru clausu, jaké představy o společnosti tento představitel „pravického“ proudu zastával. Jaroslav Chlubna, člen *Všehrd*, se na pravici pohyboval po celou dobu svých vysokoškolských studií. Během druhé poloviny 20. let psal pravidelně články do časopisu *Fronta* a od roku 1930 se stal novým redaktorem obnovené *Vlajky*.²⁶⁶ Na příkladu jeho politické „kariéry“ si lze ukázat postupnou radikalizaci u části „národně“ smýšlejícího studentstva.

Pro nástin Chlubnových názorů bude hlavním zdrojem jeho redaktorská aktivita v časopise *Fronta*, jelikož zapadá do časového rámce této práce. Za výchozí bod lze považovat text *Problém demokracie*,²⁶⁷ ve kterém je možné odhalit základní charakteristiky jeho pohledu na fungování státu. Chlubna se přihlašuje k demokracii, ale k její specifické formě, kterou sám nazývá „individualistická demokracie“. Co si pod tímto pojmem představit? Základním principem demokracie je podle něj organizování jednotlivců, individualit. „*Demokracie bez vědomého individualismu jest nemyslitelná*“.²⁶⁸ Společnost je tolerovatelná jako celek, pokud sdružuje tyto jednotlivce, ale pouze v případě, že není sama sobě účelem. Jejím hlavním úkolem je pomáhat jedinci, aby se stal „nejvyšším“ a „nejlepším“. Dalším atributem Chlubnovy demokracie je, že se nemá snažit odstraňovat rozdíly, protože to označuje za „boj s větrnými mlýny“. Jakmile začne stát „dekretovat“ rovnost, již není demokracií. „*I když bude desetkrát oddekretováno a slavnostně v ústavách zajištěno, že každý občan jest druhému roven, bude též zákon a ústava desetkrát a stokrát zaveden, usvědčen ze lži*“.²⁶⁹

Za hrozbu považuje „kolektivismus“, který se v jeho pojetí dějin neustále střetává s „individualismem“. Oba tyto principy jsou v různých dějinných dobách reprezentovány různými aktéry. Zatím ale podle autora ve společnosti převažoval duch „kolektivismu“, protože jej vyznávala skoro všechna dosavadní státní zřízení. „Kolektivistické“ byly antické státy, stejně tak křesťanský středověk se svým katolicismem. Období renesance vnímá jako dobu „zindividualizování“, ale následný

²⁶⁶ ŠUSTA, Petr. *Vznik a vývoj studentské skupiny Vlajka*. Praha 2004. Diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. Vedoucí Jana Čechurová, s. 49.

²⁶⁷ CHLUBNA, Jaroslav. *Problém demokracie*. *Fronta*. 5. 4. 1928, výt. 45, 1927–1928, s. 706–708.

²⁶⁸ Tamtéž, s. 706.

²⁶⁹ Tamtéž, s. 708.

protestantismus je opět „kolektivistická recidiva“.²⁷⁰ Vrcholem této „recidivy“ je českobratrství, vůči kterému se Chlubna vymezuje. Absolutismus byl také jen formou tohoto principu, naopak liberalismus byl zástupce „individualismu“. Prizmatem tohoto soupeření interpretuje Chlubna dobovou politickou situaci. Autor zastává antisocialistická stanoviska, jelikož levicové strany vnímá jako pokračování již známého fenoménu: podle něj socialismus opět „vtahuje“ novou moderní demokracii do starých vod.

V další části se vyrovnává s výtkou, že „individualismus“ trpí nedostatkem sociálního citění. Pisatel textu argumentoval tím, že levicové myšlenky jsou naopak „protisociální“, protože potlačují a omezují ty, kteří mají více sil a energie, ve prospěch těch, kteří jich mají méně. Tito „zjevové bez zajímavosti, bez půvabu, bez významu“²⁷¹ mají ale jednu společnou vlastnost – závist. Jejich hlavním životním krédem je „filosofie bídy“, která se podle autora vyznačuje tím, že: „*Pěstuje se falešný cit humanity a sociálnosti, jenž prochází všude a stává se hlízou, rozrůstající se všude a rozleptávající všechny síly. Tento falešný cit humánnosti, tento nesprávný soucit se slabými se až příliš rozmohl, zasáhl i demokracii a zatemnil její původní poslání.*“²⁷² V posledních odstavcích textu pak Jaroslav Chlubna nastiňuje, jak by vlastně jeho protežovaný „jedinec“ měl vypadat a jaké by měl mít vlastnosti. Měl by mít „aristokratického ducha“. Jaroslav Chlubna tvrdí, že „socialisté“ a „humanisté“ zrušili privilegia šlechty, čímž sice ukončili aristokracii rodovou, ale důležitější pro něj je, že nezrušili „aristokracii přirozenou“, která se neustále tvoří. Kromě podpory „individualismu“ je tak dalším účelem demokracie prosazování „aristokratismu“. „*Demokracie, toť prostředek k vybudování moderní duchovní aristokracie.*“²⁷³ Nelze neupozornit na fakt, že tento „aristokratický duch“ je v autorově pojetí neslučitelný s pacifismem, který brání jedinci v rozvinutí jeho „individuality“, protože boj je přirozenou vlastností, jež je daná od přírody. Prosazení pacifismu znamená v jeho očích okleštění „životního egoismu národního“, bez kterého by národ nebyl možný.²⁷⁴

V kontextu předchozího představení názorů lze považovat za příznačný Chlubnův pohled na volební právo. Například v textu *O krizi parlamentarismu*,²⁷⁵

²⁷⁰ CHLUBNA, Jaroslav. Problém demokracie. *Fronta*. 5. 4. 1928, výt. 45, 1927–1928, s. 706.

²⁷¹ Tamtéž, s. 708.

²⁷² Tamtéž, s. 708.

²⁷³ Tamtéž, s. 708.

²⁷⁴ CHLUBNA, Jaroslav. Pacifismus. *Fronta*. 3. 11. 1927, 1927–1928, s. 356–359.

²⁷⁵ CHLUBNA, Jaroslav. O krizi parlamentarismu. *Fronta*. 31. 10. 1929, 1929–1930, s. 39–43.

v němž nejprve vyjmenovává negativní vlastnosti tehdejšího parlamentního zřízení, mezi které řadí především přílišné „partajnictví“ nebo dvoukomorový systém. Podle něj by zrušení senátu a utvoření jednokomorového systému vyšlo laciněji. Následně se vyjadřoval k problematice voleb. Začíná již u zavedení všeobecného volebního práva, u kterého sice nepochybuje o jeho prospěšnosti, ale současně dodává, že spolu s umožněním volit všem občanům došlo k poklesu úrovně parlamentarismu. „*Sněmovní plénum však vypadá více než žalostně*“.²⁷⁶ Parlament jakožto reprezentant státu má podle něj shromažďovat lidi, kteří jsou „výkvětem“ národa. Zajímavé je, že mezi tuto elitu, která by měla řídit stát, zahrnuje pouze muže. Z toho důvodu si pokládá otázku, zda by nebylo prospěšné změnit volební řád, jelikož pochybuje, zda „*(...) není u někoho úkol a povinnost větší, zda není větší jeho odpovědnost a zda tedy neměl by hlas jeho více být vážen, nežli druhého, jehož výkony a odpovědnost a schopnosti jsou menší*“.²⁷⁷ Proto autor vyvozuje, že je nutné zvážit, jestli by nebylo lepší nahradit všeobecné rovné právo, které „protiprávně“ snižuje hodnotu jednoho a povyšuje „méněcennost“ druhého, nerovným volebním právem, které by vážilo hlasy podle schopností.

Tato myšlenka dělení společnosti se v Chlubnově podání měla uplatnit i v jiných oblastech než jen ve volebním právu. Právě nyní lze lépe pochopit, z jakých důvodů prosazoval zavedení numeru clausu na školách. Již v článku *Krise inteligence*²⁷⁸ poukazoval na nadbytek „průměrné“ inteligence v Československu, který má negativní dopad na společnost. Podle něj, aby se situace vyřešila, musí se začít již od středoškolského systému. Vzhledem k tomu, že maturitní vysvědčení zajišťuje každému právo hlásit se na vysokou školu, je nutné vybírat jen ty „nejinteligentnější“, kteří by mohli být přijati na střední školy. Jedinou záchranou inteligence je podle autora její redukce.²⁷⁹ Názor na zavedení numeru clausu pro zahraniční studenty na vysokých školách prezentoval Chlubna podrobněji v článku *Svoboda vědy a „numerus clausus“*²⁸⁰ z poloviny prosince roku 1929. Text vyšel již po schůzi spolku, na které autor navrhl rezoluci podporující právě numerus clausus, proto je možno vnímat tento článek jako obhajobu jeho stanovisek. Nesouhlasí s výtkami odpůrců, že zavedení numeru clausu by bylo ohrožením svobody vědy, jelikož prosazení tohoto nástroje

²⁷⁶ CHLUBNA, Jaroslav. O krisi parlamentarismu. s. 42.

²⁷⁷ Tamtéž, s. 42–43.

²⁷⁸ CHLUBNA, Jaroslav. Krise inteligence. *Fronta*. 1. 7. 1928, 1927–1928, s. 211–212.

²⁷⁹ Zajímavé je, že text je z roku 1927 a ještě se v něm vyjadřuje Jaroslav Chlubna nesouhlasně k otázce zavedení numeru clausu, protože přece jen platí „určitá práva akademická“. Ale spíše se jednalo o aktuálnost dané otázky, což dokazují jeho činy na valné hromadě Všehrd.

²⁸⁰ CHLUBNA, Jaroslav. Svoboda vědy a „numerus clausus“. *Fronta*. 12. 12. 1929, s. 140–141.

se nedotkne občanů Československé republiky, ale pouze „obtížných cizinců.“ Důvody uskutečnění tohoto opatření viděl Chlubna především v tom, že domácí trh je přeplněn, a proto by konkurence ze zahraničí situaci ještě zhoršila. Zároveň je nevyhovující technický a hospodářský stav vysokých škol. Třetí příčina spočívá podle něj v chování zahraničních studentů. „Nyní uvažme ještě velmi začasné arogantní chování určité části cizinců na našich vysokých školách a jejich rozpínavou nesnášenlivost a najdeme klíč proto, proč jest voláno po obmezení přílivu obtížných cizinců na naše vysoké školy.“²⁸¹ Nezapomene také upozornit, že hlavními odpůrci zavedení numeru clausu jsou komunisté a socialisté „všech odstínů“. Numerus clausus byl v očích Jaroslava Chlubny legitimním prostředkem, jak ochránit zájmy studentstva československé národnosti před studenty ze zahraničí. Z textu vyplývá, že pouze hospodářské důvody nehrály v otázce zavedení numeru clausu roli. Snad ještě důležitější příčinou byl autorův nacionalismus a z něho pramenící odpor vůči „obtížným cizincům“. Chlubnovy aktivity v duchu numeru clausu ve *Všehrdu* vrcholí v roce 1932 předložením návrhu²⁸² na změnu stanov, podle kterých mají být činní členové spolku nově rozděleni na řádné, kteří smějí být pouze příslušníky československého národa nebo jiného slovanského národa za předpokladu, že jsou občany republiky, a mimořádné, kterými mohou být posluchači jiné „neslovanské“ národnosti. Dále navrhoval, aby řádní činní členové byli povinni prokázat při zápisu do spolku svoji příslušnost k československému národu. Sice nakonec tento návrh přijat nebyl,²⁸³ ale přesto dokresluje postupující zvětšování vlivu nacionalistických myšlenek ve spolku.

Shrneme-li si dosavadní poznatky o názorech autora, lze dojít k závěru, že v Chlubnově „myšlenkovém světě“ hrál důležitou roli „individualismus“, který v jeho interpretaci znamenal heroizování jedince, jenž by měl mít „aristokratického ducha“ a neměl by být omezován ve prospěch „slabých“. Jedná se tak o formu velice asociální. Dále pak měl výrazné postavení v jeho názorech antiegalitarismus nebo nacionalismus. Stejně tak snaha segregovat společnost, ať už v otázce volebního práva, nebo zavedení numeru clausu. Vše ale souvisí s jeho představou, že „elita“ má mít větší privilegia než průměr. Ačkoliv se nikdy nevyjádřil nesouhlasně vůči demokracii jako takové, jeho představa o ní má s opravdovou demokracií málo společného.

²⁸¹ CHLUBNA, Jaroslav. Svoboda vědy a „numerus clausus“. *Fronta*. 12. 12. 1929, s. 141.

²⁸² AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd - Návrh na změnu stanov S. Č. P. Všehrd od Dr. Chlubny, kart. B 401.

²⁸³ NA, Ministerstvo zahraničních věcí, fond Výstřižkový archiv, kart. 2739, i. č. 1479, *Národní osvobození*. 29. 11. 1934.

6. Závěr

V roce 1918 slavil spolek padesát let od založení a zároveň vstupoval do další etapy svých dějin. V nové republice navazoval na svoji předválečnou činnost. Ve 20. letech patřil k nejsilnějšímu studentskému uskupení nejen v právnické obci, ale také v rámci prvorepublikového studentstva. Jeho význam byl založen na velké ekonomické základně, jež se odvíjela od vydavatelské činnosti. Spolková aktivita směřovala dvěma směry. Za prvé: spolek působil v rámci právnického studentstva, které bylo na *Všehrd* do jisté míry závislé, protože jim poskytoval studijní pomůcky nebo provozoval podpůrné fondy pro nemocné či chudé kolegy. Za druhé: angažoval se v československé právní obci, což bylo dáno například vydáváním odborného časopisu nebo pořádáním různých sjezdů.

Z vnitřního politického vývoje ve spolku ve sledovaném období, jehož charakteristickým rysem byla snaha dvou protichůdných stran získat co nejvíce podporovatelů na valných hromadách, a tím mít pod kontrolou výbor, je patrné, že převážení pravicových tendencí nebylo od začátku úplně jednoznačné. Fakt, že obě strany měly vyrovnaný počet zastánců, také potvrzuje to, že byl v druhé polovině 20. let několik let v čele spolku levicový tábor. Příčin vítězství pravice na valné hromadě v roce 1929 je více.

Z dlouhodobého hlediska je nutné zmínit sociální původ jednotlivých osob ve vedení spolku ve 20. letech. Z něj totiž vychází, že velká část představitelů *Všehrd* pocházela z rodin státních úředníků (často na vyšších postech), a proto lze konstatovat, že struktura vedení spolku odpovídala středostavovskému modelu. Z toho důvodu je možné předpokládat, že v době napjaté atmosféry kolem numeru clausu vnímala část studentů práv „národní“ tábor pozitivněji jako garanta zachování jejich budoucího sociálního statutu, který byl v jejich očích ohrožován „cizinci“.

Velmi výraznou roli v rozhodování hrálo také sebepojetí členů *Všehrd*. V mentalitě studentů měla významné místo tradice spolku. *Všehrd* byl v tehdejší době samotnými studenty i veřejností nazírán jako „vážená“ a „starobylá“ instituce s dlouholetou historií a seznamem známých osob, které jí prošly. Nehledě na skutečnost, že toto vědomí bylo posilováno také jejich aktivitami. Dalším důkazem vnímání sebe samých může být jejich interpretace první světové války, ve které byla zdůrazňována valná hromada roku 1917. Tím se utvářela vzpomínka na *Všehrd* jako

na „republikánský“ spolek, což mu zároveň dávalo legitimitu v novém státě. Zároveň je nutné zmínit, že v dějinách studentského hnutí často spolek zastával stejná stanoviska jako medicí. A nebylo tomu jinak v době první republiky, kdy stály oba spolky mnohdy při sobě. Argument pravicových studentů např. v otázce numeru clausu byl takový, že levice ve výboru „zrazuje“ studentstvo a zvláště pak lékařský spolek. I když otázka přeplněnosti prostorů v případě nové právnické fakulty nebyla aktuální, i tak část členů spolku cítila potřebu vyjádřit „stavovskou“ solidaritu s mediky.

Příčinu podpory numeru clausu a následné hegemonie národně smýšlejícího studentstva lze spatřovat také ve zvýšené míře angažovanosti Mladé generace národní demokracie ve *Všehrdu*. Když se podíváme na pravicové výbory nebo hlavní jména spojená s tímto proudem, zjistíme, že tyto osobnosti často zastávaly nějaké funkce ve studentské organizaci Československé národní demokracie. O velké podpoře této strany také svědčí skutečnost, že zatímco levicové studenty podporovalo více uskupení (kromě národně socialistického také sociálně demokratický tisk a někdy s nimi hlasovali i agrárníci), „národní“ kandidátky byly většinou doménou „pouze“ národní demokracie. Na příkladu Jaroslava Chlubny si lze ukázat ideový základ tohoto proudu, jenž byl antidemokratický, protože neuznával rovnost všech občanů. Tento zájem národně demokratického studentstva zároveň souvisel s osobní zainteresovaností Karla Kramáře, bývalého člena spolku, jenž v roce 1931 po konci valné hromady vydal agitační sloupek *Vítězství národní myšlenky ve „Všehrdu“*.²⁸⁴ Politický „vztah“ národně demokratického studentstva se spolkem lze zahrnout do skupiny vnějších vlivů, jelikož pocházel z prostředí mimo akademickou obec. Nelze ale zapomenout, že právníci měli dobré vztahy s profesorským sborem, jehož součástí byli také členové Československé národní demokracie (např. Jan Kapras), kteří měli bezpochyby vliv na formování myšlení právníků.

Na úplném závěru ale nelze nezmínit vliv událostí z podzimu roku 1929. Přiklonění většiny studentů ve *Všehrdu* na stranu pravice je možné přičíst radikalizaci mladých lidí, jež byla vyvolána napjatou atmosférou. Právníci se nechali strhnout masovými protesty, které se ještě umocnily po kontroverzním zásahu policie. V tomto kontextu byla agitace pravicového proudu ve spolku před valnou hromadou úspěšnější, protože si svojí expresivní rétorikou dokázala získat většinu.

²⁸⁴ *Národní listy*. 25. 11. 1931, roč. 71, výt. 323, s. 1.

Rok 1929 byl přelomovým nejen pro prvorepublikovou společnost, ale také pro Spolek československých právníků *Všehrd*. Podpora numeru clausu a následná volba pravicové kandidátky předznamenávala další vývoj událostí ve 30. letech, ve kterých si dominantní postavení udržel „národní“ proud. Fungování spolku právě v těchto letech nebo za druhé republiky jsou dalšími oblastmi, které čekají na kritické zhodnocení.

7. Seznam použité literatury a pramenů

BALÍK, Stanislav. Anděla Kozáková-Jírová první Češka JUDr. na pražské univerzitě. In *Documenta pragensia. XIII, Žena v dějinách Prahy*. Praha: Scriptorium, 1996, s. 235–241.

BALÍK, Stanislav. Jednota právnická v Praze v letech 1864–1882. In *Právník*, č. 1, 1991. ISSN 0231-6625.

BĚHOUNEK, Václav. *Bibliografie literatury o studentstvu: (Časopisecká bibliografie za rok 1928)*. Praha: Akademický dům, 1929.

BOHÁČ, M. K reformě právnického studia. In *Všehrd*, XVIII, 1937, č. 7. ISSN 1210-5740.

CAJTHAML, Petr. *Pražský student: univerzitní studenti v dějinách Prahy: Clamm-Gallasův palác 14. listopadu 2008 – 1. února 2009*. 1. vyd. Praha: Scriptorium, 2008, 2. sv. ISBN 978-80-86852-23-2.

ČECHUROVÁ, Jana. *Česká politická pravice: mezi převratem a krizí*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999, 124 s. ISBN 80-7106-264-2.

ČERNÝ, Václav a Hana POSPÍŠILOVÁ. *Paměti*. 2. vyd. Brno: Atlantis, 1994, 394 s. ISBN 80-7108-072-1.

DANĚČKOVÁ, Michala. *Ubytování vysokoškolských studentů v Praze v letech 1918–1939*. Diplomová práce. 2012. 200 s. Vedoucí práce Jana Čechurová.

Der Kampfplatz der Nationen und Ideologien: die Prager deutschen Hochschule. In ALFONS, Alfons. *Unsichtbare Mauern, Die Deutschen in der Prager Gesellschaft zwischen Abkapselung und Interaktion (1918 – 1938/39)*. Essen: Klartext-Verlag, 2013. ISBN 978-3-8375-1344-8.

DRAŠAROVÁ, Eva. Stát, spolek a spolčování. In *Paginae historiae: sborník Státního ústředního archivu v Praze*. 1. vyd. Praha: Státní ústřední archiv, 1993.

GOLDSTÜCKER, Eduard. *Za lepší svět: sborník statí a vzpomínek na studentské pokrokové hnutí třicátých let*. 1. vyd. Praha: Universita Karlova, 1963.

HAVRÁNEK, Jan, Jan HAVRÁNEK a Zdeněk POUSTA. *Dějiny Univerzity Karlovy IV*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-539-6.

HAVRÁNEK, Jan. *Dějiny Univerzity Karlovy III*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-320-2.

HAVRÁNEK, Jan. Předání praporu jako legitimace spolku. In *Documenta Pragensia VII*: sborník příspěvků z konferencí Archivu hlavního města Prahy 1989 a 1991. Praha: Archiv hlavního města Prahy, 1995, s. 199–201.

HAVRÁNEK, Jan. Anti-semitism at Prague universities in November 1929. In *Judaica Bohemiae*, 37, 2001, s. 145–150.

HAVRÁNEK, Jan. Na počátku byla „jen“ hesla/Protižidovské výtržnosti na středoevropských vysokých školách na podzim 1929. In *Dějiny a současnost*, roč. 24, č. 4, 2002, s. 49–51.

HLADÍKOVÁ, Marta. *Ústřední svaz čsl. studentstva v letech 1920–1926*. Rigorózní práce. Praha: UK, 2004. 211 s. Vedoucí práce Jiří Pokorný.

KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře první republiky (1918–1938)*, Díl první: Vznik, budování a zlatá éra republiky (1918–1929). Praha: Libri, 2000. ISBN 80-7277-027-6.

KINDL, Vladimír. *Prof. Dr. Antonín Randa: zakladatelská osobnost pražské civilistiky: sborník prací k 175. výročí narození a 95. výročí úmrtí*. 1. vyd. Praha: Vodnář, 2009. ISBN 978-80-87146-17-0.

KRČMÁŘ, Jan, Jana ČECHUROVÁ a Jan KUKLÍK. *Paměti*. 1. vyd. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2007, 450 s. ISBN 978-80-86559-83-4.

LAŠŤOVKA, Marek, Barbora LAŠŤOVKOVÁ a kol. *Pražské spolky*. Soupis pražských spolků na základě úředních evidencí z let 1895–1990. 1. vyd. Praha: Scriptorium, 1998. ISBN 80-902151-9-x.

LUSTIGOVÁ, Martina. *Karel Kramář: první československý premiér*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2007, 363 s., [4] s. barev. obr. příl., front. ISBN 978-80-7021-898-3.

MALÝ, Karel a Ladislav SOUKUP. *Československé právo a právní věda v meziválečném období (1918–1938) a jejich místo ve střední Evropě: sborník příspěvků*. Sv. 1. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1718-3.

MALÝ, Karel, ed. *Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 1348–1998: jubilejní sborník*. Praha: Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 1998.

MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4., přeprac. vyd., (v nakl. Leges vyd. první). Praha: Leges, 2010, 640 s. ISBN 978-80-87212-39-4.

MÍŠKOVÁ, Alena. Die Lage der Juden an der Prager Deutschen Universität. In *Judenemanzipation – Antisemitismus – Verfolgung in Deutschland, Österreich-Ungarn, den Böhmisches Ländern und in der Slowakei*. Essen: Klartext Verlag, 1999, s. 117–127.

MORAVCOVÁ, Mirjam. *Pražané jiní – druzí – cizí*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, 1992, 126 s. ISBN 80-85010-96-8.

MORÁVEK, Jan. K bojům českých právníků šedesátých let XIX. století o orientaci české právní kultury. In *Právník*, č. 107, 1968, s. 61. ISSN 0231-6625.

MÜLLER, Jiří. *Radikalizace pražských studentů ve 30. letech 20. století*. Diplomová práce. 2014. Vedoucí práce Matěj Spurný.

MUSILOVÁ, Dana. Uplatnění absolventek vysokých škol v období první republiky. In *Semináře Výzkumného centra pro dějiny vědy z let 2000–2001*. Praha: Arenga, 2002, 296 s. ISBN 80-7285-0150-6, s. 171–180.

Naše právo a stát: sborník k šedesátému výročí založení Spolku československých právníků "Všehrd". Praha: nákladem spolku českých právníků „Všehrd“, 1928, 262 s.

NAVRÁTIL, Michal. *Almanach československých právníků: životopisný slovník čs. právníků, kteří působili v umění, vědě, krásném písemnictví a politice od Karla IV. počínaje až na naše doby*. Praha: vlastním nákladem spolku českých právníků „Všehrd“, 1930, 560 s.

NOVÁK, Karel. *Šedesát let spolku československých právníků „VŠEHRD“, 1868–1928: vzpomínky a úvahy*. Praha: nákladem spolku českých právníků „Všehrd“, 1928.

Památník spolku českých právníků Všehrd. V Praze: nákladem spolku českých právníků „Všehrd“, 1918.

PASÁK, Tomáš. *17. listopad 1939 a Univerzita Karlova*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1997, 207 s. ISBN 80-7184-255-9.

PETRÁŇ, Josef a František KAVKA. *Dějiny Univerzity Karlovy IV. 1348–1990*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1995.

POLIŠENSKÝ, Ondřej. *Všestudentský archiv: (1848–1953): Inventární seznam*. 2., dopln. vyd., v SPN 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978.

RINKE, Daniel. Spolek českých právníků „Všehrd“ 1868–2004. In *Ad Notam*. č. 3/2004, s. 70. ISSN 1211-0558.

RŮŽIČKA, Vladimír. Dosavadní Všehrdovy oslavy. In *Právněhistorické studie*. Sv. 7, Praha, 1961.

SLAVÍK, František Augustin. *Dějiny českého studentstva*. V Praze: J. Otto, 1874.

STUPKOVÁ, Marie, Stanislav BALÍK a Vladislav BROŽ. *Právnícké jednoty a Jednota českých právníků: stručný historický přehled*. Praha: Pražské sdružení Jednoty českých právníků, 2000. ISBN 80-902793-0-9.

SVOBODOVÁ, Blanka. Slavnost svěcení spolkového praporu jako projev národně politické aktivity na přelomu 60. a 70. let 19. století. In *Documenta Pragensia XII*: sborník příspěvků z konferencí Archivu hlavního města Prahy 1989 a 1991. Praha: Archiv hlavního města Prahy, 1995, s. 203–214.

ŠUNKEVIČ, Ratmír. *Dějiny a Archiv Spolku českých právníků Všehrd 1868–1918*. Diplomová práce. Praha: UK, 1976.

ŠUSTA, Petr. *Vznik a vývoj studentské skupiny Vlajka*. Diplomová práce. Praha: UK, 2004. 178 s. Vedoucí práce Jana Čechurová.

TESÁR, Ivan. *KSČ a studentstvo v předmnichovské republice*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980.

URBAN, Otto. *Česká společnost 1848–1918*. Praha: Svoboda, 1982.

WEYR, František. *Paměti 2. Za republiky (1918–1938)*. Ed. J. Uhdeová. 1. vyd. Brno: Atlantis, 2001.

Tisk

BOHÁČ, M. K reformě právníckého studia. In *Všehrd*, XVIII, 1937, č. 7. ISSN 1210-5740.

Dr. Karel Kramář v historii spolku „Všehrd“. In *Národní myšlenka*. 1935–1936, roč. 13, výt. 3, 12. 1935, s. 73–76.

FRANZL, Rudolf. Proti právnickému studiu ženskému. In *Ženský svět*. roč. XXII, 1918, s. 257–258.

CHLUBNA, Jaroslav. Ženská emancipace. In *Fronta*. 1. 12. 1927, 1927–1928, s. 425–428.

CHLUBNA, Jaroslav. O krisi parlamentarismu. In *Fronta*. 31. 10. 1929, 1929–1930, s. 39–43.

CHLUBNA, Jaroslav. Svoboda vědy a „numerus clausus“. In *Fronta*. 12. 12. 1929, s. 140–141.

CHLUBNA, Jaroslav. Pacifismus. In *Fronta*. 3. 11. 1927, 1927–1928, s. 356–359.

CHLUBNA, Jaroslav. Krise inteligence. In *Fronta*. 1. 7. 1928, 1927–1928, s. 211–212.

CHLUBNA, Jaroslav. Problém demokracie. In *Fronta*. 5. 4. 1928, výt. 45, 1927–1928, s. 706–708.

KOHÁK, Miloslav. Studentstvo politické. In *Přítomnost*. 2. 5. 1928, 1928–1929, s. 262–266.

KOZÁKOVÁ, Anděla. Žena a právnické povolání. In *Všehrd, list československých právníků*. 1922–1923, č. roč. 6. 1923, s. 199–202.

KOZÁNEK, Karel. Boj o Všehrd. In *Přítomnost*. 16. 12, 1926, roč. 3, s. 773.

KRYŠPÍN, Jaroslav. O právnickém studiu žen (pokračování). In *List českých právníků „Všehrd“*, roč. 1, 2. 1920, s. 55.

KRYŠPÍN, Jaroslav. O právnickém studiu žen. In *List českých právníků „Všehrd“*. 1919–1920, roč. 1, 1. 1920, s. 38.

Národní listy. Praha: Julius Grégr, 1861–1941. ISSN 1214-1240.

Národní myšlenka: revue českého nacionalismu. Praha: Vlastimil Klíma, 1923–1938.

RÓN, Karel. Ke sporům ve spolku československých právníků „Všehrd“. In *Národní listy*. 5. 12. 1926, roč. 66, výt. 333, s. 10.

Spolkové zprávy. *Všehrd: List československých právníků „Všehrd“*. Roč. 10, výt. 5, 1. 1929, 1928–1929, s. 115.

Spolkové zprávy. *Všehrd: List československých právníků „Všehrd“*. Roč. 10, výt. 8, 4. 1929, 1928–1929, s. 211–212.

SPRINGER, Ladislav. Ještě k boji o studentstvo. In *Národní listy*. 17. 12. 1926, roč. 66, výt. 345, s. 1.

VESELÁ, Jarmila. Studium žen na Právnické fakultě pražské university. In *List českých právníků „Všehrd“*. 1919–1920, roč. 1, 12. 1919, s. 23–24.

WEYR, František. K druhému sjezdu právníckému. In *Lidové noviny*, 16. 11. 1924, s. 2.

Žena–soudce. In *Všehrd. List československých právníků*. 1922–1923, č. roč. 3: 1923, an., s. 138.

Internetové zdroje

Archiv Univerzity Karlovy, fond Matriky Univerzity Karlovy, i. č. 6, Matrika doktorů Univerzity Karlovy VI. (1924–1927). Dostupné online: <https://is.cuni.cz/webapps/archiv/public/books/bs/1531715692133246/?lang=cs>.

Archiv Univerzity Karlovy, fond Matriky Univerzity Karlovy, inventární číslo 7, Matrika doktorů Univerzity Karlovy VII. (1928–1931). Dostupné online: <https://is.cuni.cz/webapps/archiv/public/book/bo/1836656452491438/1/?lang=cs>.

LÖNNECKER, Harald. Von „Deutsch war die Stadt, deutsch ihre schönste Zeit!“ bis „Das Eisen bricht die Not“ – Mentalitäten, Strukturen und Organisationen in der Prager deutschen Studentenschaft 1918–1933 [online]. In *Burschenschaftsgeschichte.de*. Frankfurt a. M., 2003. Dostupný z: http://www.burschenschaftsgeschichte.de/pdf/loennecker_prager_studentenschaft.pdf.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Digitální repozitář. Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna. [online]. 2015 [cit. 5. 2. 2015].

Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1925ns/index.htm>.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. NS RČS 1925–1929, 56. schůze dne 9. prosince 1926 [online]. 2012 [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné online: <http://www.psp.cz/eknih/1925ns/ps/stenprot/056schuz/s056003.htm>.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. NS RČS 1925–1929, tisk: T. 746/XI, rozd. 58, 15. 12. 1926, 1436, III, Zakročení policie při valné hromadě právnického spolku „Všehrd“, Interp. Jana Koudelky. [online]. Digitální repozitář. 2012 [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné online: http://www.psp.cz/eknih/1925ns/ps/tisky/t0746_02.htm.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. NS RČS 1925–1929, tisk: T. 744, sděl. 57, 10. 12. 1926, 1303, III, rozd. 61, 15. 2. 1927, 1596, III, Postup policejního komisaře při valné hromadě spolku československých právníků „Všehrd“, Interp. dr. Franke. [online]. Digitální repozitář. 2012 [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné online: http://www.psp.cz/eknih/1925ns/ps/tisky/t0774_00.htm.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. NS RČS 1925–1929, tisk: T. 944/VI, rozd. 73, 5. 4. 1927, 593, IV. [online]. Digitální repozitář. 2012 [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné online: http://www.psp.cz/eknih/1925ns/ps/tisky/t0944_01.htm.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. NS RČS 1925–1929, tisk: t. 852, rozd. 62, 15. 2. 1927, 1660, III, rozpr. nepřizn. 63, 12. 3. 1927, 51, IV. [online]. Digitální repozitář. 2012 [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné online: http://www.psp.cz/eknih/1925ns/ps/tisky/t0852_00.htm.

Archiválie

Archiv Akademie věd ČR. Fond Antonín Hobza, sign. Id, i. č. 12, kart. 1.

Archiv Akademie věd ČR. Fond Antonín Hobza, sign. Id, i. č. 12, kart. 1.

Archiv Akademie věd ČR. Fond Antonín Hobza, sign. IIb5, i. č. 283, kart. 3.

Archiv Akademie věd ČR. Fond Emil Svoboda, sign. IIb5, i. č. 403, počet: 1 dopis.

Archiv Akademie věd ČR. Fond Otakar Sommer, sign. IIb, kart. 22.

Archiv Akademie věd ČR. Fond Rudolf Dvořák, sign. IIb)5, i. č. 153, kart. 3, počet: 1 dopis.

Archiv hl. města Prahy, Spolkový katastr, kart. 420, signatura X/0003.

Archiv UK, Všestudentský archiv, fond Všehrd, kart. č. 327, výnos č. 562.

AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd - Návrh na změnu stanov S. Č. P. Všehrd od Dr. Chlubny, kart. B 401.

AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd – 79. Jubilejní výroční zpráva spolku československých právníků Všehrd za správní rok 1946–1947, kart. B 401.

AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd – Korespondence odeslaná (1924), ze dne 4. února 1924, kart. B 401.

AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd – Korespondence odeslaná (1922), ze dne 28. února, č. j. 991, kart. B 401.

AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd – Korespondence odeslaná 1921, dopis ze dne 1. června 1921, kart. B 401.

AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd – Korespondence přijatá (1923), ze dne 18. 11. 1923, kart. B 401, číslo: 495.

AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd – Korespondence přijatá 1922, anonymní dopis člena *Všehrdu*, ze dne 4. února 1922, kart. B 401.

AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd – Korespondence přijatá 1921, dopis ze dne 16. 4. 1921, kart. B 401, č. 1079.

AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd – Listiny 1921, kart. B 401.

AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd – Stanovy Spolku československých právníků, Praha, 1922, kart. A 323.

AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd – Stanovy Spolku československých právníků „Všehrd“, 1922, Jednací řád pro valné hromady.

AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd – Statuta Heyrovského fondu, kart. B 401.

AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd – Výroční zpráva Spolku československých právníků Všehrd za správní rok 1921–22, kart. B 401.

AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd – Výroční zpráva Spolku československých právníků za správní rok 1923–1924, kart. A 40.

AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd, kart. B 401.

AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd, kart. č. 327, výnos č. 562.

AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd, kart. č. 327, výnos č. 797.

AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 22, *Lidové listy*.

AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 22, *Národní listy*.

AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 22, *Právo lidu*.

AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 22, *Venkov*.

AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *České slovo*.

AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Expres*.

AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Lidové noviny*.

AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Národ*.

AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Národní politika*.

AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Národní osvobození*.

AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Rudý večerník*.

AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Telegraf*.

AUK, Všestudentský archiv, fond Výstřižkový archiv, kart. C 23, *Večer*.

Národní archiv. Ministerstvo zahraničních věcí – fond Presidium policejního ředitelství 1915–1940, inv. 62, Vysoké školy, studenti a profesori, karton 439, sign S 114/1-24; Fašistické demonstrace, karton 82, sign. D12/35.

Národní archiv. Ministerstvo zahraničních věcí – fond Výstřižkový archiv, i. č. 1479, kart. 2739.

Národní archiv. Ministerstvo zahraničních věcí – fond Výstrižkový archiv, kart. 2739, i. č. 1479

Národní archiv. Ministerstvo zahraničních věcí – fond Výstrižkový archiv, kart. 2739, i. č. 1479, *Národní listy*. 30. 11. 1926.

Národní archiv. Ministerstvo zahraničních věcí – fond Výstrižkový archiv, kart. 2739, i. č. 1479.

8. Seznam příloh

Příloha 1 – Delegace právnického spolku Všehrd na Pražském hradě	I
Příloha 2 – Agitační plakát, valná hromada 1928	II
Příloha 3 – Graf počtu členů spolku v letech 1882–1926	III
Příloha 4 – Starostové Všehrdu v letech 1868–1947	IV

9. Přílohy

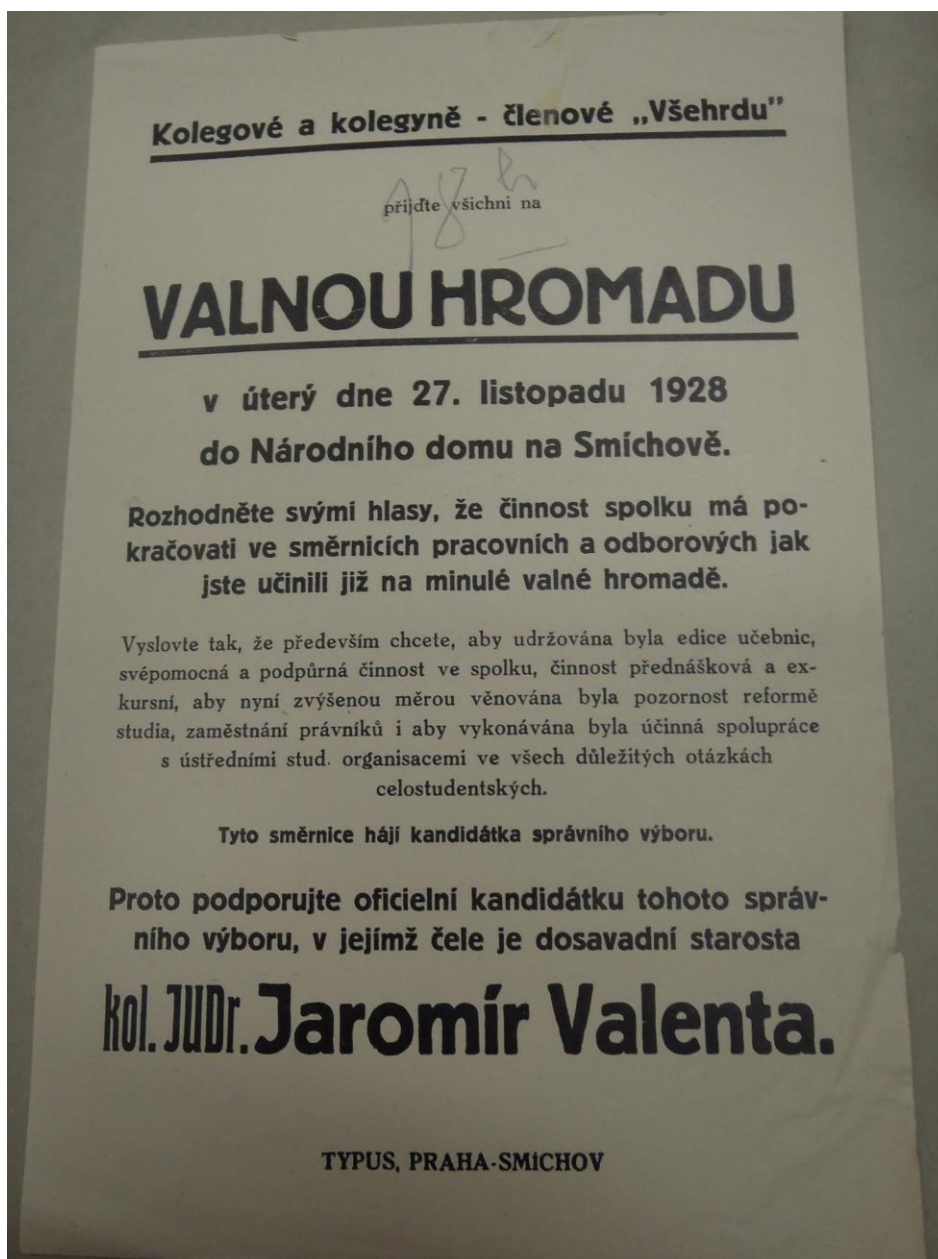

Příloha 1 – Delegace právnického spolku Všehrd na Pražském hradě

Delegace právnického spolku „Všehrd“ odevzdává na Pražském hradě Tomáši G. Masarykovi pamětní adresu na památku 601. výročí vzniku spolku (18. 5. 1928).²⁸⁵

²⁸⁵ ANM, fond Hradní fotoarchiv, sign. 202b, č. negativu 5238.

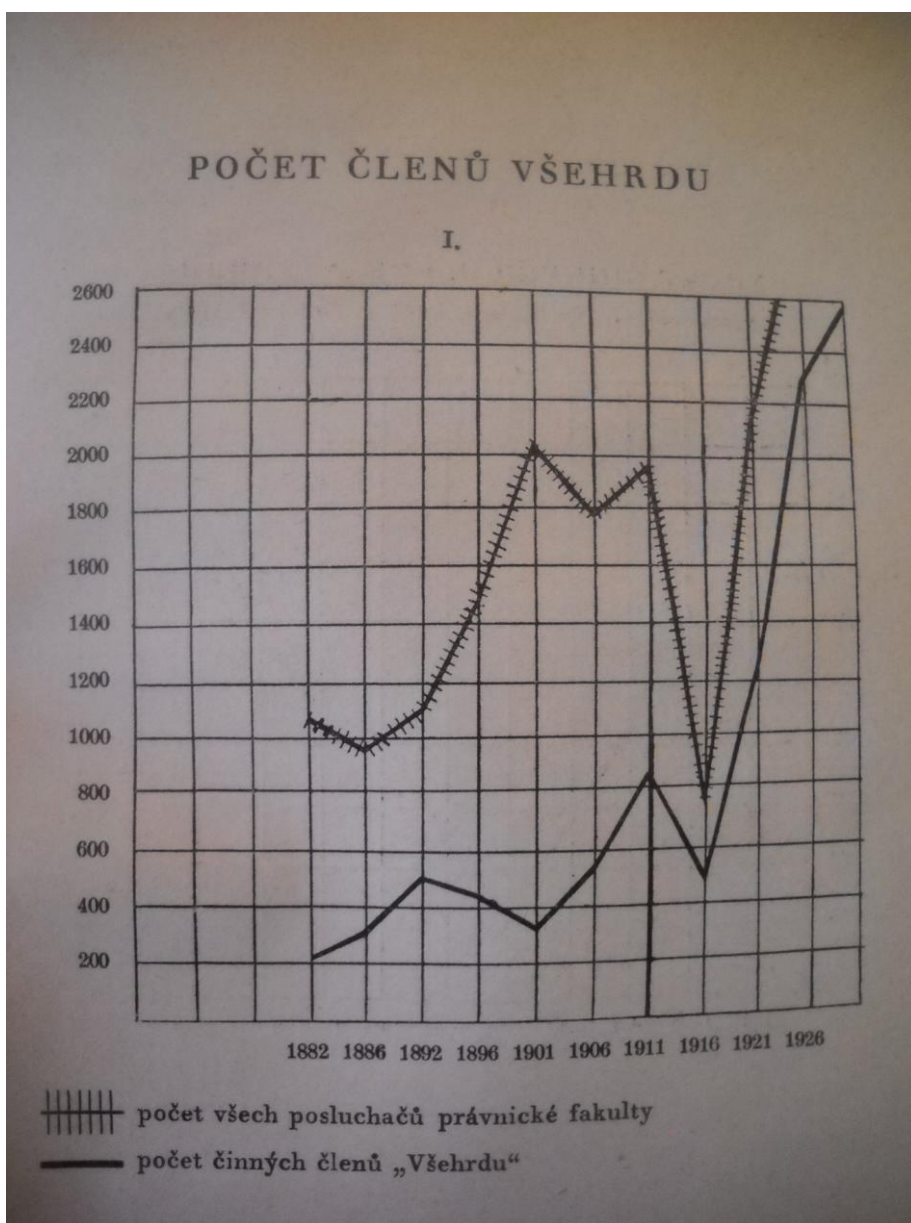
Příloha 2 – Agitační plakát, valná hromada 1928

Agitační plakát, valná hromada 1928.²⁸⁶

²⁸⁶ AUK, Všestudentský archiv, fond Všehrd, kart. B 401.

Příloha 3 – Graf počtu členů spolku v letech 1882–1926

Graf počtu členů spolku (1882–1926)²⁸⁷

²⁸⁷ NOVÁK, Karel. Šedesát let spolku československých právníků "VŠEHRD", 1868-1928: vzpomínky a úvahy. Praha: nákladem spolku českých právníků „Všehrd“, 1928, s. 69.

Příloha 4 – Starostové Všehrd v letech 1868–1947

Starostové *Všehrd* 1868–1947²⁸⁸

Jméno starosty	Období ve funkci
Alfréd Hrdlička	1868–1869
Josef Velišovský	1869–1870
Jaromír Haněl	1870–1871
Josef Stupecký	1871–1872
Albín Bráf	1872–1873
E. Slavík	1873–1874
Vojtěch Kasanda	1874–1875
Dr. Josef Kaizl	1875–1876
František Čížek, po něm Dr. Jan Javůrek	1876–1877
Edvard Pinz, po něm Antonín Rada	1877–1878
Bohuš Rieger	1878–1879
František Vysloužil	1879–1880
Dr. K. Havelka	1880–1881
F. Fousek	1881–1882
Jiří Tilšer	1882–1883
Jiří Tilšer	1883–1884
Jan Beneš	1884–1885
Dr. František Kropsbauer	1885–1886
Dr. Antonín Schauer	1886–1887
Dr. Karel Pick, po něm Dr. Čeněk Klier	1887–1888
Dr. Josef Růžička	1888–1889
Dr. Josef Růžička	1889–1890
Alois Vích, po něm Petr Nesý	1890–1891
Petr Nesý, po něm Karel Čermák	1891–1892
Bohuslav Gebauer	1892–1893
Hanuš Kříž	1893–1894
Jaroslav Preiss	1894–1895
Jaroslav Egon Sallaba	1895–1896
Jaroslav Egon Sallaba	1896–1897
Jaroslav Egon Sallaba	1897–1898
Dr. Boleslav Fux	1898–1899
Hanuš Dvořák	1899–1900
Adolf Švorčík	1900–1901
Karel Schrotz	1901–1902
František Peroutka	1902–1903

²⁸⁸ AUK, Věstudentský archiv, fond Všehrd - 79. Jubilejní výroční zpráva spolku československých právníků Všehrd za správní rok 1946 – 1947, kart. B 401.

Jména a další údaje včetně jejich formátu jsou převzata přesně podle: 79. jubilejní výroční zpráva spolku československých právníků Všehrd za správní rok 1946 – 1947. Viz pozn. č. 288.

Eman Soukup	1903–1904
Robert Flieder	1904–1905
Jindřich Chylík	1905–1906
Vlad. Kyas, po něm Vlad. Tuček	1906–1907
František Turek	1907–1908
Vlad. Tuček	1908–1909
Jaroslav Vorel	1909–1910
Jaroslav Vorel	1910–1911
Karel Novák	1911–1912
Karel Altman	1912–1913
Josef Vilam, po něm Miloš Jasný	1913–1914
Miloš Jasný	1914–1915
Václav Jíra	1915–1916
Jan Renner	1916–1917
Jan Renner	1917–1918
Dr. Jan Kolářík	1918–1919
Eduard Sochor	1919–1920
Dr. Eduard Sochor	1920–1921
Bohuslav Šejhar	1921–1922
Bohuslav Šejhar	1922–1923
Dr. Antonín Švehla	1923–1924
Dr. Antonín Švehla	1924–1925
Dr. Vlastimil Stypa	1925–1926
Dr. Jaromír Basch	1926–1927
Jaromír Valenta	1927–1928
Dr. Jaromír Valenta	1928–1929
Miroslav Šebor	1929–1930
Miroslav Šebor	1930–1931
Jiří Horák	1931–1932
Jiří Horák	1932–1933
Jindřich Smolek	1933–1934
Dr. Jiří Královec	1934–1935
Antonín Uxa	1935–1936
Petr Strobach	1936–1937
Andrej Němček	1937–1938
Vladimír Doležil	1945
Emil Ransdorf	1945–1946
Emil Ransdorf	1946–1947